

Collection of Papers
from the International Academic Conference
14th – 15th of February 2019

**INDEPENDENCE AND THE ETHICAL
DIMENSION OF THE EXERCISE OF
JUDICIAL POWER IN COMMERCIAL
LAW**

**BRATISLAVA
LEGAL FORUM 2019**

Zborník príspevkov
z medzinárodnej vedeckej konferencie
14. – 15. februára 2019

**NEZÁVISLOSŤ A ETICKÝ ROZMER
VÝKONU SÚDNEJ MOCI V OBCHODNOM
PRÁVE**

**BRATISLAVSKÉ
PRÁVNICKÉ FÓRUM 2019**

BRATISLAVA LEGAL FORUM
BRATISLAVSKÉ PRÁVNICKÉ FÓRUM

2019



SYMPOSIA, COLLOQUIA, CONFERENCES
SYMPÓZIÁ, KOLOKVIÁ, KONFERENCIE

INDEPENDENCE AND THE ETHICAL DIMENSION OF
THE EXERCISE OF JUDICIAL POWER IN
COMMERCIAL LAW

BRATISLAVA LEGAL FORUM 2019

NEZÁVISLOSŤ A ETICKÝ ROZMER VÝKONU
SÚDNEJ MOCI V OBCHODNOM PRÁVE

BRATISLAVSKÉ PRÁVNICKÉ FÓRUM 2019

Collection of Papers from the International Academic Conference
Bratislava Legal Forum 2019
organised by the Comenius University in Bratislava, Faculty of Law
on 14th – 15th of February 2019
under the auspices of JUDr. Daniela Švecová,
President of the Supreme Court of the Slovak Republic
and JUDr. Lenka Praženková,
President of the Judicial Council of the Slovak Republic.

Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie
Bratislavské právnické fórum 2019
organizovanej Univerzitou Komenského v Bratislave, Právnickou fakultou
v dňoch 14. – 15. februára 2019
pod záštitou predsedníčky Najvyššieho súdu Slovenskej republiky JUDr. Daniely Švecovej
a predsedníčky Súdnej rady Slovenskej republiky JUDr. Lenky Praženkovej.



UNIVERZITA KOMENSKÉHO
V BRATISLAVE
PRÁVNICKÁ FAKULTA
VYDAVATEĽSKÉ ODDELENIE

Univerzita Komenského v Bratislave
Právnická fakulta
2019

Reviewers of Papers / Recenzenti:

- JUDr. Jana Duračinská, PhD.
- JUDr. Barbora Grambličková, PhD., LL.M.
- JUDr. Edita Hajnišová, PhD.
- JUDr. Branislav Jablonka, PhD.
- doc. JUDr. Peter Lukáčka, PhD.
- Dr. Angelika Mašurová
- JUDr. Jana Strémy, PhD.

Editors / Zostavovatelia:

- Mgr. Andrea Koroncziová, PhD.
- Mgr. Tibor Hlinka

© Comenius University in Bratislava, Faculty of Law, 2019.

© Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2019.

ISBN 978-80-7160-526-3
EAN 9788071605263

CONTENT / OBSAH

POSUDZOVANIE DOHÔD MEDZI ZAKLADATEĽMI OBCHODNEJ SPOLOČNOSTI V KONTEXTE VÝKONU SÚDNEJ MOCI

Mária Patakyová, Barbora Grambličková..... 6

DOKTRÍNA VERNOSTI V KORPORAČNÝCH VZŤAHOCH Z POHLADU SÚDNEJ VYMOŽITEĽNOSTI

Jana Ďuračinská 19

PODMIENKY A PROBLEMATICKÉ BODY NOVOPRIJATEJ ZODPOVEDNOSTI OVLÁDAJÚCEJ OSOBY ZA ÚPADOK OVLÁDANEJ OSOBY

Pavel Lacko..... 27

VPLYV KOGNITÍVNEHO SKRESLENIA NA VYVODZOVANIE ZODPOVEDNOSTI VOČI ŠTATUTÁRNYM ORGÁNOM SPOLOČNOSTI V SÚDNOM KONANÍ

Peter Lukáčka, Daniel Zigo 33

HRANICE NEGATÍVNEJ MATERIÁLNEJ PUBLICITY OBCHODNÉHO REGISTRA V JUDIKATÚRE NAJvyššieho súdu Českej republiky a možnosti ich aplikácie v slovenskom právnom prostredí – zodpovednosť štatutárov za nesprávne údaje v obchodnom registri

Angelika Mašurová..... 41

VPLYV SKRÁTENÝCH KONANÍ NA VYMOŽITEĽNOSŤ PRÁVA V PODNIKATEĽSKOM PROSTREDÍ

Ktarína Szendreiiová..... 51

LIKVIDÁTOR

Jana Strémy..... 61

POSUDZOVANIE DOHÔD MEDZI ZAKLADATEĽMI OBCHODNEJ SPOLOČNOSTI V KONTEXTE VÝKONU SÚDNEJ MOCI¹

Mária Patakyová, Barbora Grambličková

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta

Abstract: The aim of the paper is to analyze the cases in which judicial power interferes with the contractual freedom of the founders of a company. Particular attention will be given to the limits of the contractual freedom, with the emphasis on the protection of good morals, fair trade and the prohibition of abuse of rights.

Abstrakt: Cieľom príspevku je analyzovať prípady, v ktorých súdna moc zasahuje do zmluvnej slobody zakladateľov obchodnej spoločnosti. Osobitná pozornosť bude venovaná limitom zmluvnej slobody v obchodnom práve s dôrazom na ochranu dobrých mravov, poctivého obchodného styku a zákazu zneužitia práva.

Key words: Agreements between founders, company, contractual freedom, exercise of judicial power.

Kľúčové slová: Dohody medzi zakladateľmi, obchodná spoločnosť, zmluvná sloboda, výkon súdnej moci.

1 ÚVOD

Na medzinárodnej, európskej aj národnej úrovni je možné pozorovať vznik nových spoločností s vysokým inovačným potenciálom vo sfére vedy, výskumu a inovácií, a to najmä v podobe start-up alebo spin-off spoločností. V prípade start-up spoločností sa jedná najčastejšie o entity (i) s inovačným a rastovým potenciálom, (ii) s vysokou rizikovosťou a (iii) jadrom existencie týchto spoločností je duševné vlastníctvo, na ktoré sa nevzťahuje zamestnanecký režim ochrany duševného vlastníctva alebo si zamestnávateľ neuplatnil právo na riešenie.² Na druhej strane, v prípade spin-off spoločností ide najčastejšie o entity, ktoré vznikajú z právnických osôb, zaoberajúcich sa, aspoň čiastočne, vedou, výskumom a inováciami. V prípade spin-off spoločností je ich vymedzenie oveľa náročnejšie, keďže tieto spoločnosti predstavujú entity, ktoré sa postupne odčleňujú od materskej inštitúcie (*spinning-off* efekt). V prípade spin-off spoločností sa bude jednať (i) o novú obchodnú spoločnosť, (ii) ktorá vznikla z materskej inštitúcie, na ktorej bola vykonávaná vedecko-výskumná činnosť a (iii) jej cieľom je transfer vedecko-výskumnej činnosti do komerčného prostredia s úmyslom dosahovať zisk.³

¹ Príspevok bol spracovaný v rámci projektu APVV-16-0553 „Premeny a inovácie konceptu kapitálových spoločností v podmienkach globalizácie“.

² Pre definovanie start-up spoločnosti na medzinárodnej úrovni pozri bližšie: <https://www.forbes.com/sites/natalierobehmed/2013/12/16/what-is-a-startup/#58da0a424044>, RIES, E. The Lean Startup, RIES, E. The Startup Way, SALAMZADECH, A. – KAWAMORITA KESIM, H. Startup Companies: Life Cycle and Challenges. Na úrovni Európskej únie k start-up spoločnostiam pozri bližšie: http://ec.europa.eu/growth/smes/promoting-entrepreneurship/advice-opportunities/start-up-procedures_en a https://europa.eu/european-union/business/startups_en. Na národnej úrovni k start-up spoločnostiam pozri bližšie Dlhodobý zámer štátnej vednej a technickej politiky dostupný na: http://www.asfeu.sk/uploads/media/Dlhodoby_zamer_SVTP_do_roku_2015.pdf.

³ Pozri bližšie: PIRNAY, F. – SURLEMONT, B. – NLEMVO, F. Toward a typology of university spin-offs, s. 356, KRÁLIČKOVÁ, B. Akademické spin-off spoločnosti, s. 44-46 a BARKOČI, S. – CZÓKOLYOVÁ, B. Transfer technológií z univerzity, s. 57-58.

Hlavnými nosnými prvkami nových spoločností vznikajúcich vo sfére vedy, výskumu a inovácií (start-up a spin-off spoločností) je riešiteľ a investor. Inovačný a kreatívny potenciál, ktorý je základom výskumu a vývoja je vlastný človeku, a preto je jeho nositeľom vždy fyzická osoba – riešiteľ. Takáto fyzická osoba, môže vykonávať výskum a vývoj ako zamestnanec⁴ a výsledok takejto činnosti zamestnanca najčastejšie korešponduje s jeho náplňou práce.

Pri analýze nových spoločností vo sfére vedy, výskumu a inovácií je kľúčová otázka ich financovania. Zakladatelia týchto nových spoločností čelia mnohokrát veľkej výzve s ohľadom na financovanie. Nielen v podmienkach Slovenskej republiky sú tieto nové spoločnosti najčastejšie financované z vlastných zdrojov⁵ osôb, ktoré sa podieľajú na vzniku týchto spoločností, táto skutočnosť je odôvodnená rizikovosťou formovania takýchto nových spoločností. V prípade vyššie uvedených osôb sa jedná buď o (i) financovanie prostredníctvom vlastného imania spoločnosti (osoba sa stáva spoločníkom/akcionárom spoločnosti) alebo o (ii) financovanie prostredníctvom cudzích zdrojov v podobe pôžičky alebo úveru. Z dôvodu rizikovosti nových spoločností vznikajúcich vo sfére vedy, výskumu a inovácií je financovanie prostredníctvom bánk pomerne zložitá, keďže banky majú tendenciu financovať projekty v neskoršom štádiu fungovania spoločnosti a nie na počiatku jej vzniku.⁶ Na základe vyššie uvedeného veľmi významnú úlohu z hľadiska financovania nových spoločností vo sfére vedy, výskumu a inovácií zohráva investor, ktorý sa stáva spoločníkom/akcionárom spoločnosti. Na základe vyššie uvedeného vznik start-up a spin-off spoločností so sebou ale prináša výzvy, ktoré sa pretavujú najmä do potreby flexibilného nastavenia vzťahov v rámci obchodnej spoločnosti prostredníctvom dohôd umiestnených v korporátnych dokumentoch ako aj dokumentoch stojacich mimo korporátne dokumenty.⁷

2 ZÁKLADNÉ CHARAKTERISTICKÉ ZNAKY DOHÔD MEDZI ZAKLADATEĽMI (RIEŠITEĽ A INVESTOR)

Riešiteľ, ako pôvodca výsledku vedecko-výskumnej činnosti, ktorá je jadrom novovznikajúcej spoločnosti, má záujem na dlhodobom rozvoji spoločnosti a úspešnej komercializácii výsledku tvorivej činnosti, mnohokrát ale nemá dostatočné financie, skúsenosti v podnikaní, na druhej strane investor (najmä ten profesionálny – *venture capitalist* alebo *private equity funds*) vstupuje do spoločnosti s cieľom budúceho ukončenia svojej účasti a znásobenia investície do vlastného imania spoločnosti, a tak si nastavuje podmienky svojho vstupu, pôsobenia a ukončenia účasti. To znamená, že riešiteľ a investor negociujú svoje záujmy s ohľadom na novú spoločnosť vznikajúcu vo sfére vedy výskumu a inovácií postupne. Záujmy riešiteľa ako nositeľa inovačného potenciálu a investora ako nositeľa peňažných/nepenažných prostriedkov vložených do spoločnosti sú rozdielne, napríklad s ohľadom na dĺžku zotrvania v spoločnosti alebo priamu účasť na riadení spoločnosti, ale aj rovnaké, napríklad s ohľadom na žiadaný úspech spoločnosti. Zároveň tieto záujmy nie sú statické a podliehajú zmenám, keďže sa jedná o dynamické zoskupenia s viacerými premennými.

Negociačné procesy prebiehajúce medzi riešiteľom a investorom sa pretavujú do podoby dohôd, ktoré môžeme zjednodušene porovnať s pravidlami hry, ktoré si tieto subjekty vopred určia. Dohody medzi riešiteľom a investorom definujú základné podmienky ich vzájomného spolupôsobenia s ohľadom na novú spoločnosť vznikajúcu vo sfére vedy, výskumu a inovácií,

⁴ Ustanovenie § 11 zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov definuje zamestnanca ako fyzickú osobu, ktorá v pracovnoprávných vzťahoch, a ak to ustanovuje osobitný predpis, aj v obdobných pracovných vzťahoch vykonáva pre zamestnávateľa závislú prácu. Pre vysoké školy bližšie: JABLONKA, B. Pracovnoprávne vzťahy na vysokých školách z pohľadu práv duševného vlastníctva.

⁵ 3Fs financovanie/3 Fs financing – Family, friends and fools <http://lexicon.ft.com/Term?term=3-Fs>.

⁶ Pozri bližšie: BLACK, B. S. – GILSON, R. J. Venture capital and the structure of capital markets, s. 6.

⁷ Ku koncipovaniu dohôd medzi zakladateľmi pozri bližšie: MAŠUROVÁ, A. Vedľajšie dojednania k akcionárskej zmluve pri jednoduchej spoločnosti na akcie a GRAMBLIČKOVÁ, B. – BARKOCI, S. Osobitné dohody spoločníkov v spoločnosti s ručením obmedzeným s ohľadom na ich zabezpečenie a vymožitelnosť prostredníctvom inštitútov práva obchodných spoločností a zmluvných zabezpečovacích inštitútov.

a teda určujú, za akých podmienok sú tieto entity ochotné spolupracovať zohľadňujúc svoje špecifické záujmy. Dohody medzi riešiteľom a investorom nastavujú ich vzájomné vzťahy cez definovanie a špecifikovanie práv a povinností (mimo tých zákonných), ako aj obmedzovanie a vylučovanie niektorých práv tak, aby bola dosiahnutá koexistencia týchto rôznorodých entít, podieľajúcich sa na novovznikajúcej spoločnosti, v ktorej budú mať po jej vzniku postavenie spoločníkov.

3 JADRO A LIMITY DOHÔD MEDZI ZAKLADATEĽMI A SPOLOČNÍKMI

Dohody medzi riešiteľom a investorom vznikajú v procese negóciácie s úmyslom založenia spoločnosti v oblasti vedy, výskumu a inovácií a sú reflektované v pred-inkorporačných dokumentoch ako je napríklad „*term-sheet*“, ktorý následne determinuje rozmiestnenie týchto dohôd do korporátnych dokumentov spoločnosti a do dokumentov stojacich mimo korporátne dokumenty. Jadrom vyššie uvedených dohôd je zmluvná sloboda a dispozitívne normy práva obchodných spoločností, na druhej strane sú tieto dohody limitované kogentnými ustanoveniami práva obchodných spoločností, zákazom zneužitia práva, súladom s dobrými mravmi a poctivým obchodným stykom.

3.1 Zmluvná sloboda

Pojem slobody ako uvádza Knapp predstavuje pojem dávnny, no zároveň dynamický a meniaci sa.⁸ Ústava Slovenskej republiky⁹ v Čl. 2 ods. 3 stanovuje, že „Každý môže konať, čo nie je zákonom zakázané, a nikoho nemožno nútiť, aby konal niečo, čo zákon neukladá“. Táto norma deklaruje slobodu, ktorá je zároveň limitovaná príkazom, respektíve zákazom zákona.¹⁰ Koncept slobody sa zrkadlí najmä v pojmoch zmluvnej slobody, zmluvnej autonómie a autonómie zmluvných strán. Tieto pojmy majú veľa spoločného, ale nemôže dochádzať k ich zameniteľnosti.¹¹ Privátna autonómia je najširším konceptom a jej špecifikáciou a zúžením je autonómia zmluvných strán, ktorá je ponímaná ako synonymum zmluvnej slobody.¹² Dulak zároveň uvádza, že vo svetovom vývoji súkromného práva je možné badať závery s ohľadom na rozdielny význam týchto konceptov a vo svojej inauguračnej prednáške o súkromnoprávnej autonómii nastoľuje otázku, či slovenské súkromné právo, zotrúvajúc pri spojeniach zmluvnej autonómie, resp. zmluvnej slobody nezaostáva za vývojom v tejto oblasti.¹³

Csach definuje zmluvnú slobodu ako predpoklad moderného súkromného práva.¹⁴ Pri regulácii právnických osôb v stredoeurópskom priestore je možné badať prevalanciu slobody vôle zakladateľov pri založení obchodnej spoločnosti ako aj pri úprave jej vnútorných pomerov.¹⁵ Princíp zmluvnej slobody v obchodnom práve deklaroval aj Ústavný súd Slovenskej republiky, ktorý stanovil, že „princíp zmluvnej voľnosti, sa v obchodnom práve ako v odvetví súkromného práva uplatňuje aj pri uzatváraní spoločenskej zmluvy, ktorou sa zakladá obchodná spoločnosť.“¹⁶ Zmluvná sloboda a jej aplikácia je s ohľadom na nové spoločnosti vznikajúce vo sfére vedy, výskumu a inovácií ovplyvnená aj negóciačnou asymetriou subjektov, keďže proti sebe stojí na jednej strane riešiteľ ako nositeľ výsledku tvorivej duševnej činnosti a inovačného potenciálu, ktorý nemá mnohokrát dostatok právnych, ekonomických, manažérskych skúseností s ohľadom na chod spoločnosti a na druhej strane investor, najčastejšie v pozícii profesionálneho investora (venture

⁸ KNAPP, V. O právu kogentným a dispozitívnym (a také o právu heterogenným a autonómnym), s. 7.

⁹ Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (ďalej len „Ústava Slovenskej republiky“).

¹⁰ KNAPP, V. O právu kogentným a dispozitívnym (a také o právu heterogenným a autonómnym), s. 8.

¹¹ DULAK, A. Súkromnoprávna autonómia a jej limity (Inauguračná prednáška), s. 4.

¹² DULAK, A. Súkromnoprávna autonómia a jej limity (Inauguračná prednáška), s. 4.

¹³ DULAK, A. Súkromnoprávna autonómia a jej limity (Inauguračná prednáška), s. 6.

¹⁴ CSACH, K. Miesto dispozitívnych a kogentným právnych noriem (nielen) v obchodnom práve (I. časť – Všeobecné otázky a rozbor kogentných noriem), s. 102.

¹⁵ ROVONSKÁ, K. – HAVEL, B. Kogentnosť úpravy právnických osôb a její omezení autonómií vôle, nebo vice versa?, s. 38.

¹⁶ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 25.10.2007, sp. zn. III. ÚS 292/07.

capital), ktorý sa financovaniu nových spoločností vo sfére vedy, výskumu a inovácii venuje a má v ňom odborné skúsenosti.

3.2 Dispozitívne a kogentné normy nielen práva obchodných spoločností

Zmluvná sloboda najmä s ohľadom na založenie spoločnosti je v kontexte obchodného práva a práva obchodných spoločností tesne previazaná s kogentnými a dispozitívnymi normami, ktoré určujú jej primárne mantinely. Rozdiel medzi kogentnou normou¹⁷ a dispozitívnou normou je v tom, že v prípade kogentnej normy sa od nej subjekt nemôže odchýliť, na rozdiel od normy dispozitívnej, od ktorej sa subjekt odchýliť môže.¹⁸ Za nepresnú môže byť považovaná dikcia normy v ustanovení § 263 ods. 1 Obchodného zákonníka¹⁹, ktoré stanovuje, že: „Strany sa môžu odchýliť od ustanovení tejto časti zákona alebo jej jednotlivé ustanovenia vylúčiť s výnimkou ustanovení...“. Vyššie citovaná norma hovorí o „vylúčení“ ustanovení, práve použitá pojmová terminológia „vylúčiť“ je nevhodná až zmätočná, tak ako uvádza Knapp, keďže v prípade dispozitívnej normy nemusí dôjsť k jej vylúčeniu, ale strany sa od nej môžu odchýliť a tým ju neaplikovať, to znamená, že nemusí dôjsť k jej explicitnému vylúčeniu.²⁰

Dispozitívne aj kogentné normy predstavujú platné a účinné normy právneho poriadku. Kogentná norma, podľa Knappa, svojho adresáta k niečomu zaväzuje, zatiaľ čo dispozitívna norma nezaväzuje nikoho k ničomu.²¹ V súvislosti so slobodou, a teda konkrétne so slobodou zmluvnou, kogentná norma zmluvnú slobodu limituje a norma dispozitívna obmedzuje zmluvnú slobodu hypoteticky, eventuálne, keďže upravuje práva a povinnosti medzi zmluvnými stranami podporne.²² Dispozitívna norma predstavuje ustanovenie zákona, ktoré umožňuje účastníkom právneho vzťahu odchýliť sa od jeho úpravy na základe ich súhlasného prejavu vôle.²³ Kogentná norma nerešpektuje ľudskú vôľu a nedovoľuje odklon od tejto normy pri využití zmluvnej slobody a na druhej strane norma dispozitívna ľudskú vôľu nielen rešpektuje, ale jej dáva aj prednosť²⁴, to znamená, že dáva prednosť zmluvnej slobode.²⁵ Na dispozitívne právne normy je možné nahliadať ako na interpretačné pravidlá práv a povinností účastníkov právnych vzťahov.²⁶

Zásada dispozitívnosti je jadrom občianskoprávných vzťahov na základe ustanovenia § 2 ods. 3 Občianskeho zákonníka²⁷, keďže účastníci týchto vzťahov si môžu vzájomné práva a povinnosti upraviť dohodou odchyľne od zákona, ak to zákon vyslovene nezakazuje, a ak z povahy ustanovení zákona nevyplýva, že sa od neho nemôžu odchýliť. Ustanovenie tejto normy sa zrkadlí aj do vyššie uvedenej zmluvnej slobody subjektov, ktorá predpokladá, že zmluvné strany si svoje vzájomné práva a povinnosti upravia podľa svojich preferencií, čo je kľúčové aj pri novovznikajúcich spoločnostiach vo sfére vedy, výskumu a inovácií s ohľadom na rozdielne záujmy

¹⁷ Ako uvádza Csach, je potrebné dôsledne eliminovať zamieňanie pojmu ustanovenie a norma ku ktorému často dochádza, keďže ustanovenie ako také je len nosičom/médiom normy a nie normou samotnou. CSACH, K. Miesto dispozitívnych a kogentných právnych noriem (nielen) v obchodnom práve (I. časť – Všeobecné otázky a rozbor kogentných noriem), s. 104.

¹⁸ KNAPP, V. O právu kogentným a dispozitívným (a také o právu heterogenným a autonómným), s. 4.

¹⁹ Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Obchodný zákonník“).

²⁰ KNAPP, V. O právu kogentným a dispozitívným (a také o právu heterogenným a autonómným), s. 4.

²¹ KNAPP, V. O právu kogentným a dispozitívným (a také o právu heterogenným a autonómným), s. 8.

²² FEKETE, I. Občiansky zákonník: Veľký komentár. I. zväzok, s. 57 a KNAPP, V. O právu kogentným a dispozitívným (a také o právu heterogenným a autonómným), s. 8.

²³ FEKETE, I. Občiansky zákonník: Veľký komentár. I. zväzok, s. 57.

²⁴ KNAPP, V. O právu kogentným a dispozitívným (a také o právu heterogenným a autonómným), s. 8.

²⁵ FEKETE, I. Občiansky zákonník: Veľký komentár. I. zväzok, s. 58.

²⁶ FEKETE, I. Občiansky zákonník, Veľký komentár. I. zväzok, s. 57.

²⁷ Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“).

riešiteľa a investora. Vyššie uvedená norma Občianskeho zákonníka je jadrom vnímania súkromného práva ako zoskupenia dispozitívnych noriem.²⁸

Dispozitívnosť je možné rozpoznať v norme mnohokrát na základe znenia ustanovenia, najčastejšie používané variácie sú napríklad „*pokiaľ nebolo dohodnuté inak*“, „*pokiaľ z obsahu právneho úkonu nevyplýva niečo iné*“, „*je možné sa od zákona odchyliť*“, „*ibaže sa dojednali inak*“ alebo „*ak sa nedohodlo inak*“.²⁹ Dispozitívne normy plnia funkciu (i) korekčnú, keďže v prípade, ak si zmluvné strany určitú otázku v zmluve neupravili odlišne od zákonnej úpravy, aplikuje sa dispozitívna norma, (ii) výkladovú, keďže napomáhajú výkladu obsahu zmluvy, ak je znenie zmluvy nejasné alebo neurčité, tak práve dispozitívna norma slúži ako vodiaca niť výkladu, (iii) preventívnu, keďže účastníkom zmluvného vzťahu určujú hranice ich zmluvnej slobody, pretože, ako uvádza Fekete: „*ak sa zmluvné dojednanie zjavne alebo neobvykle odchyľuje od dispozitívnej normy v neprospech jedného z účastníkov zmluvy, môže ísť o zneužitie subjektívneho práva alebo o výkon práva, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi podľa § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka.*“³⁰ Interpretáciu funkciu dispozitívnych noriem deklarovanú Knappom³¹ podrobne rozvádza Csach, ktorý deklaruje, že pri analýze dispozitívnych noriem v rámci výkladu právneho úkonu je ich význam nasledujúci (i) dispozitívne normy napomáhajú výkladu nejasných zmluvných ustanovení, (ii) tieto normy zároveň interpretujú zmluvný obsah v prípade, ak špecifickú otázku zmluva opomína, v tomto prípade je potrebné opomenutú reguláciu konfrontovať s dispozitívnymi normami, (iii) aplikácia dispozitívnych noriem v prípade, ak si strany neupravili určitú otázku je najproblematickejšia, ale ich aplikáciu je možné odôvodniť argumentáciou, že ak by zmluvné strany mali záujem na odchyľnej úprave od dispozitívnych noriem, tak by to výslovne upravili v zmluve a (iv) osobitnou situáciou je prípad, keď určitú situáciu nerieši právo ani v dispozitívnych normách, v takom prípade je možné pristúpiť k analógii alebo k metóde doplňujúceho výkladu zmluvy.³²

Na druhej strane, v občianskom a teda v súkromnom práve sa aplikujú kogentné normy s cieľom zabezpečiť v určitých potrebných prípadoch „*rešpektovanie objektívne odôvodnených záujmov tretích osôb či verejných záujmov*“.³³ Kogentná norma predstavuje takú úpravu, pri ktorej nie je možné aplikovať zmluvnú slobodu, to znamená, že zmluvné strany sa nemôžu od jej obsahu odchyliť.

V prípade, že právny predpis neobsahuje priamo výpočet kogentných noriem, tak je potrebné posudzovať kogentnosť alebo dispozitívnosť konkrétnej normy s ohľadom na kontext, účel a zmysel právnej úpravy ako aj a ostatné ustanovenia právneho predpisu.³⁴ V prípade kogentných noriem sa častokrát opierame o konkrétne znenie ustanovenia, ktorý obsahuje jasný zákaz alebo príkaz.³⁵ Ak nie je možné jednoznačne určiť, či sa jedná o kogentnú alebo dispozitívnu normu, tak je potrebné aplikovať princíp *favor contractus* – to znamená dať prednosť záveru, že právna norma má dispozitívny charakter.³⁶

²⁸ CSACH, K. Miesto dispozitívnych a kogentných právnych noriem (nielen) v obchodnom práve (I. časť – Všeobecné otázky a rozbor kogentných noriem), s. 105

²⁹ CSACH, K. Miesto dispozitívnych a kogentných právnych noriem (nielen) v obchodnom práve (I. časť – Všeobecné otázky a rozbor kogentných noriem), s. 105 a FEKETE, I. Občiansky zákonník: Veľký komentár. I. zväzok, s. 57.

³⁰ FEKETE, I. Občiansky zákonník: Veľký komentár. I. zväzok, s. 58.

³¹ KNAPP, V. O právu kogentným a dispozitívním (a také o právu heterogenným a autonómním), s. 8.

³² CSACH, K. Miesto dispozitívnych a kogentných právnych noriem (nielen) v obchodnom práve (II. časť – rozbor dispozitívnych noriem a vybraných problémov (nielen) Obchodného zákonníka), s. 248-249.

³³ FEKETE, I. Občiansky zákonník: Veľký komentár. I. zväzok, s. 59.

³⁴ ŠTEVČEK, M. In: ŠTEVČEK, M. – DULAK, A. – BAJÁNKOVÁ, J. – FEČÍK, M. – SEDLAČKO, F. – TOMAŠOVIČ, M. a kol. Občiansky zákonník, § 1-450, s. 17.

³⁵ ŠTEVČEK, M. In: ŠTEVČEK, M. – DULAK, A. – BAJÁNKOVÁ, J. – FEČÍK, M. – SEDLAČKO, F. – TOMAŠOVIČ, M. a kol. Občiansky zákonník, § 1-450, s. 17.

³⁶ FEKETE, I. Občiansky zákonník: Veľký komentár. I. zväzok, s. 59.

V kontexte obchodného práva je potrebné osobitne riešiť otázku kogentných a dispozitívnych právnych noriem.³⁷ Táto otázka nie je v Obchodnom zákonníku upravená ako všeobecné pravidlo. Obchodný zákonník v § 263 stanovuje, že okrem ustanovení, ktoré sú špecifikované v tomto mieste, je možné sa od ustanovení tretej časti Obchodného zákonníka odchýliť alebo ich úplne vylúčiť³⁸. *Patakyová* zároveň tvrdí, že výpočet týchto kogentných noriem v § 263 Obchodnom zákonníku nie je konečný, v rámci tretej časti Obchodného zákonníka je potrebné na ostatné ustanovenia a v nich obsiahnuté právne normy aplikovať gramatický a systematický výklad a zároveň je nevyhnutné rešpektovať princíp jednotnosti právneho poriadku a delby moci.³⁹

Komplikovanejšia je z pohľadu analýzy kogentnosti a dispozitívnosti noriem druhá časť Obchodného zákonníka, ktorá upravuje všeobecné otázky obchodných spoločností a družstva. Korporátne dokumenty obchodných spoločností a družstva predstavujú zmluvu *sui generis*⁴⁰ a preto je kľúčové riešiť otázku kogentnosti a dispozitívnosti noriem obsiahnutých v druhej časti Obchodného zákonníka s ohľadom na identifikovanie limitov zmluvnej slobody. Korporátne dokumenty zároveň nevyvolávajú účinky len medzi stranami tohto kontraktu, ale majú účinky aj voči spoločnosti a tretím stranám (orgány spoločnosti), ktoré či už dobrovoľne alebo nedobrovoľne vstupujú do právnych vzťahov s touto spoločnosťou.⁴¹ Z dôvodu, že Obchodný zákonník pre túto časť neobsahuje ustanovenie vymedzujúce kogentné normy, tak ako je to v prípade tretej časti Obchodného zákonníka⁴², tak by sa na determinovanie kogentných a dispozitívnych právnych noriem malo použiť ustanovenie § 2 ods. 3 Občianskeho zákonníka, ktoré predstavuje, ako sme už uviedli vyššie, jadro dispozitívnosti súkromného práva. V prípade Obchodného zákonníka a českého Obchodného zákonníka⁴³ platného a účinného do konca roku 2013 je/bola regulácia práva obchodných spoločností považovaná za primárne kogentnú.⁴⁴ S vyššie uvedeným sa stotožňuje (čiastočne) aj *Patakyová*, ktorá uvádza, že ustanovenia obsiahnuté v druhej časti Obchodného zákonníka sú v zmysle pravidla upraveného v ustanovení § 2 ods. 3 Občianskeho zákonníka považované za imperatívne a teda kogentné, s prihliadnutím na povahu týchto ustanovení nesúcich jednotlivé normy.⁴⁵ Následne ale k vyššie uvedenému náhľadu dodáva, že „vo sfére súkromného práva je aj v týchto súvislostiach adekvátne požadovať zákaz, a nie hľadať dovoľenie pre autonómnu úpravu, nakoľko v prípade neexistencie zákazu je dovoľenie implicitne právom dané a účastníci právnych vzťahov môžu prejavíť relevantnú vôľu *praeter legem*. Považujeme za potrebné zdôrazniť, že zákaz určitej autonómnej úpravy môže vyplývať zo všetkých „prameňov“ právnej úpravy vzťahov, ktoré sú predmetom Obchodného zákonníka, v neposlednom rade aj zo zásad, na ktorých spočíva Obchodný zákonník.“⁴⁶ Na základe vyššie uvedeného je teda namieste otvoriť otázku akým spôsobom nazeráme (alebo by sme mali nazerat') na ustanovenia práva obchodných spoločností, a teda optikou dispozitívnosti noriem alebo kogentnosti noriem, a to najmä s ohľadom na výzvy, ktoré prinášajú do obchodného práva aj nové spoločnosti vznikajúce vo sfére vedy, výskumu a inovácií. S náhľadom na právo obchodných spoločností optikou dispozitívnosti súhlasí aj

³⁷ K otázke dispozitívnych noriem v obchodnom práve pozri bližšie: CSACH, K. Miesto dispozitívnych a kogentných právnych noriem (nielen) v obchodnom práve (II. časť – rozbor dispozitívnych noriem a vybraných problémov (nielen) Obchodného zákonníka).

³⁸ Ako sme už vyššie uviedli, podľa Knapp-a je použitie pojmu „vylúčenie“ v ustanovení § 263 Obchodného zákonníka nevhodné až máťuce, normy od ktorých sa subjekty môžu odchýliť alebo ich vylúčiť sú normami dispozitívnymi, ktoré nie je potrebné explicitne vylučovať, keďže je možné sa od nich prirodzene odchýliť. KNAPP, V. O právu kogentným a dispozitívným (a také o právu heterogenným a autonómnm), s. 4.

³⁹ PATAKYOVÁ, M. In: PATAKYOVÁ, M. a kol. Komentár: Obchodný zákonník. 5. vydanie, s. 4-5.

⁴⁰ Povahu stanov ako zmluvy *sui generis* potvrdil aj Súdny dvor Európskej únie v rozhodnutí: Rozsudok Súdneho dvora vo veci C-214/89 Powell Duffryn plc v Wolfgang Petereit z (1992).

⁴¹ ŠULEKOVÁ, Ž. Zmluvná sloboda v korporátom práve – kde nachádzať jej limity?, s. 274.

⁴² § 263 Obchodného zákonníka.

⁴³ Zákon č. 513/1991 Sb. Obchodní zákonník (ďalej ako „český Obchodný zákonník“).

⁴⁴ ROVONSKÁ, K. – HAVEL, B. Kogentnost úpravy právnických osob a její omezení autonómií vůle, nebo vice versa?, s. 33 a PLÍVA, S. In ŠTENGLOVÁ, I. - PLÍVA, S. – TOMSA, M. a kol. Obchodní zákonník. Komentář. 13. vydanie, s. 3.

⁴⁵ PATAKYOVÁ, M. In: PATAKYOVÁ, M. a kol. Komentár: Obchodný zákonník. 5. vydanie, s. 4-5.

⁴⁶ PATAKYOVÁ, M. In: PATAKYOVÁ, M. a kol. Komentár: Obchodný zákonník. 5. vydanie, s. 4-5.

Havel a Ronovská, ktorí uvádzajú, že náhľad na normy práva obchodných spoločností obsiahnuté v druhej časti českého Obchodného zákonníka ako na normy kogentné nie je správny, a na tieto normy by sa primárne malo nahladať ako na normy dispozitívne.⁴⁷

S ohľadom na potrebu ustálenia si kogentných a dispozitívnych noriem je potrebné venovať sa odklonu od kogentných noriem a následkom takéhoto odklonu. Ako uvádza Csach, je potrebné rozlišovať (i) kogentné normy, ktorých porušenie spôsobuje neplatnosť právneho úkonu na základe § 39 Občianskeho zákonníka⁴⁸ a (ii) kogentné právne normy, ktorých porušenie nespôsobuje neplatnosť právneho úkonu, ale dôjde k zmene obsahu právneho úkonu v prospech znenia kogentnej normy.⁴⁹ To znamená, že v druhom prípade kogentná norma bude nastupovať na miesto dojednania, ktoré sa priečilo kogentnej norme a dôsledkom porušenia kogentnej normy nie je neplatnosť právneho úkonu ale jeho modifikácia.⁵⁰

3.3 Dobré mravy

Dobré mravy predstavujú jeden zo základných limitov zmluvnej slobody v práve obchodných spoločností. Základom dobrých mravov je ich normatívny charakter, ktorý vyplýva zo skutočnosti, že právne normy na koncept dobrých mravov priamo odkazujú a v prípade, ich porušenia odkazujú na závažné právne dôsledky.⁵¹ Na základe vyššie uvedeného je rozpor s dobrými mravmi rozporom s objektívnym právom, keďže právna norma na dobré mravy odkazuje.⁵² Obsah dobrých mravov pramení zo všeobecne platných noriem morálky, ktoré sú rešpektované.⁵³ Dobré mravy plnia podľa Ovečkovej⁵⁴ v systéme práva rôzne funkcie a to napríklad (i) funkciu normy, ktorá určuje ako sa majú subjekty správať tak, aby sa správanie subjektu nedostalo do rozporu s dobrými mravmi, (ii) preventívnu funkciu, ktorá zabezpečuje, že dobré mravy ukladajú *ex ante* korektív na správanie sa subjektov, (iii) interpretačnú funkciu, ktorá stanovuje, že definovanie a špecifikovanie dobrých mravov závisí prípad od prípadu a konkrétnych okolností, keďže koncept dobrých mravov je konceptom širokým a heterogénnym a (iv) hodnotiacu funkciu naviazanú na aplikáciu práva ako jednej z formy realizácie práva.⁵⁵

⁴⁷ ROVONSKÁ, K. – HAVEL, B. Kogentnosť úpravy právnických osôb a její omezení autonomií vůle, nebo vice versa?, s. 33.

⁴⁸ Môže nastať samozrejme aj len čiastočná neplatnosť. CSACH, K. Miesto dispozitívnych a kogentných právnych noriem (nielen) v obchodnom práve (I. časť – Všeobecné otázky a rozbor kogentných noriem), s. 107.

⁴⁹ CSACH, K. Miesto dispozitívnych a kogentných právnych noriem (nielen) v obchodnom práve (I. časť – Všeobecné otázky a rozbor kogentných noriem), s. 107.

⁵⁰ CSACH, K. Miesto dispozitívnych a kogentných právnych noriem (nielen) v obchodnom práve (I. časť – Všeobecné otázky a rozbor kogentných noriem), s. 107.

⁵¹ STRAPÁČ, P. In: ŠTEVČEK, M. – DULAK, A. – BAJÁNKOVÁ, J. – FEČÍK, M. – SEDLAČKO, F. – TOMAŠOVIČ, M. a kol. Občiansky zákonník, § 1-450, s. 21, OVEČKOVÁ, O. Výklad a aplikácia dobrých mravov a zásad poctivého obchodného styku v rozhodovacej činnosti súdov, s. 350 a OVEČKOVÁ, O. In: OVEČKOVÁ, O. a kol. Obchodný zákonník: Veľký komentár. Zväzok II (§ 261-775), s. 77.

⁵² OVEČKOVÁ, O. Výklad a aplikácia dobrých mravov a zásad poctivého obchodného styku v rozhodovacej činnosti súdov, s. 351 a OVEČKOVÁ, O. In: OVEČKOVÁ, O. a kol. Obchodný zákonník: Veľký komentár. Zväzok II (§ 261-775), s. 77.

⁵³ FEKETE, I. Občiansky zákonník: Veľký komentár. I. zväzok, s. 60 a STRAPÁČ, P. In: ŠTEVČEK, M. – DULAK, A. – BAJÁNKOVÁ, J. – FEČÍK, M. – SEDLAČKO, F. – TOMAŠOVIČ, M. a kol. Občiansky zákonník, § 1-450, s. 22.

⁵⁴ OVEČKOVÁ, O. Výklad a aplikácia dobrých mravov a zásad poctivého obchodného styku v rozhodovacej činnosti súdov, s. 351-352 a OVEČKOVÁ, O. In: OVEČKOVÁ, O. a kol. Obchodný zákonník: Veľký komentár. Zväzok II (§ 261-775), s. 77.

⁵⁵ OVEČKOVÁ, O. Výklad a aplikácia dobrých mravov a zásad poctivého obchodného styku v rozhodovacej činnosti súdov, s. 351-352 a OVEČKOVÁ, O. In: OVEČKOVÁ, O. a kol. Obchodný zákonník: Veľký komentár. Zväzok II (§ 261-775), s. 77.

Dobré mravy fungujú ako zásadný korektív zmluvnej slobody, limitujúci a korigujúci najmä obsahovú zložku zmluvy.⁵⁶ Dobré mravy musia byť analyzované v každom jednotlivom prípade, aby mohli byť konkretizované.⁵⁷ V prípade, ak je právo vykonávané v rozpore s dobrými mravmi, tak sa na takéto „exces“ aplikujú rôzne sankcie.⁵⁸ Ako uvádza *Strapáč* sankcie aplikované na výkon práva v rozpore s dobrými mravmi sú napríklad: (i) absolútna neplatnosť právneho úkonu, (ii) odňatie oprávnenia súdom, (iii) zrušenie právneho vzťahu, subjektívneho práva, (iv) odopretie súhlasu so vznikom právneho vzťahu, ak je takýto súhlas potrebný, (v) vznik zodpovednosti za škodu a (vi) odopretie právnej ochrany ako osobitná sankcia.⁵⁹

S ohľadom na spracovávanú problematiku dohôd medzi riešiteľmi a investormi v postavení zakladateľov a spoločníkov v nových spoločnostiach má problematika dobrých mravov a ich poručená zásadný význam s ohľadom na limit zmluvnej slobody. Ako uvádza *Ovečková*, zmluvné strany si do zmlúv dávajú ustanovenie v rámci ktorého deklarujú, že zmluva je v súlade s dobrými mravmi, takéto subjektívne hodnotenie ale nemá dopad na objektívne posúdenie, či je zmluva a jej ujednaná v súlade s dobrými mravmi.⁶⁰ V prípade stretu konceptu zmluvnej slobody a dobrých mravov musí zmluvná sloboda ustúpiť dobrým mravom ako konceptu posledného korektívu (*ultima ratio*).⁶¹

3.4 Poctivý obchodný styk

Ďalším korektívom, ktorý sme analyzovali v spojitosti s limitmi dohôd medzi riešiteľmi a investormi v postavení zakladateľov a spoločníkov v nových spoločnostiach je zásada poctivého obchodného styku. Pojem poctivého obchodného styku nie je presne definovaný ani v norme ani v doktrínach⁶² a tento pojem predstavuje pojem užší ako je pojem dobrých mravov.⁶³ Účelom zásady poctivého obchodného styku je ochraňovať zmluvné strany pred šikanóznym správaním a praktikami v obchodovaní.⁶⁴ Ustanovenie § 265 Obchodného zákonníka stanovuje, že „Výkon práva, ktorý je v rozpore so zásadami poctivého obchodného styku, nepožíva právnu ochranu.“ Vyššie uvedená norma predstavuje výslovnú úpravu odopretia právnej ochrany, ktorej základ nachádzame v § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka.⁶⁵ *Ovečková* uvádza, že aplikácia § 265 Obchodného zákonníka je umiestnená do oblasti výkonu práva a je potrebné analyzovať (i) vzťah ustanovenia § 265 Obchodného zákonníka a § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka a (ii) vzťah ustanovenia § 39 Občianskeho zákonníka a § 265 Obchodného zákonníka.⁶⁶ Na základe vyššie uvedeného je potrebné koncept poctivého obchodného styku posudzovať v kontexte dohôd

⁵⁶ OVEČKOVÁ, O. Výklad a aplikácia dobrých mravov a zásad poctivého obchodného styku v rozhodovacej činnosti súdov, s. 351-352 a OVEČKOVÁ, O. In: OVEČKOVÁ, O. a kol. Obchodný zákonník: Veľký komentár. Zväzok II (§ 261-775), s. 77.

⁵⁷ OVEČKOVÁ, O. Výklad a aplikácia dobrých mravov a zásad poctivého obchodného styku v rozhodovacej činnosti súdov, s. 353.

⁵⁸ STRAPÁČ, P. In: ŠTEVČEK, M. – DULAK, A. – BAJÁNKOVÁ, J. – FEČÍK, M. – SEDLAČKO, F. – TOMAŠOVIČ, M. a kol. Občiansky zákonník, § 1-450, s. 23.

⁵⁹ STRAPÁČ, P. In: ŠTEVČEK, M. – DULAK, A. – BAJÁNKOVÁ, J. – FEČÍK, M. – SEDLAČKO, F. – TOMAŠOVIČ, M. a kol. Občiansky zákonník, § 1-450, s. 23.

⁶⁰ OVEČKOVÁ, O. Výklad a aplikácia dobrých mravov a zásad poctivého obchodného styku v rozhodovacej činnosti súdov, s. 353.

⁶¹ OVEČKOVÁ, O. Výklad a aplikácia dobrých mravov a zásad poctivého obchodného styku v rozhodovacej činnosti súdov, s. 356 a FEKETE, I. Občiansky zákonník: Veľký komentár. I. zväzok., s. 60.

⁶² OVEČKOVÁ, O. In: OVEČKOVÁ, O. a kol. Obchodný zákonník: Veľký komentár. Zväzok II (§ 261-775), s. 79.

⁶³ PATAKYOVÁ, M. In: PATAKYOVÁ, M. a kol. Komentár: Obchodný zákonník. 5. vydanie, s. 1089.

⁶⁴ SUCHOŽA, J. a kol. Obchodný zákonník a súvisiace predpisy. Komentár, s. 813.

⁶⁵ STRAPÁČ, P. In: ŠTEVČEK, M. – DULAK, A. – BAJÁNKOVÁ, J. – FEČÍK, M. – SEDLAČKO, F. – TOMAŠOVIČ, M. a kol. Občiansky zákonník, § 1-450, s. 23.

⁶⁶ K týmto otázkam pozri bližšie: OVEČKOVÁ, O. Výklad a aplikácia dobrých mravov a zásad poctivého obchodného styku v rozhodovacej činnosti súdov, s. 358-361 a OVEČKOVÁ, O. In: OVEČKOVÁ, O. a kol. Obchodný zákonník: Veľký komentár. Zväzok II (§ 261-775), s. 80-82.

vznikajúcich medzi riešiteľom a investorom, tak ako aj dobré mravy, individuálne a komplexne s ohľadom na okolnosti.⁶⁷

3.5 Zákaz zneužitia práva

Ďalším limitom dohôd medzi riešiteľmi a investormi v postavení zakladateľov a spoločníkov v nových spoločnostiach je koncept „zneužitia práva“. Tento koncept je *Patakyovou*⁶⁸ chápaný, ako: „*prekročenie rozsahu oprávnenia, rozpor s cieľom, ktorý právna norma na výkon oprávnenia určuje (resp. ktorý výkonom sleduje) a tým bezdôvodný zásah do práv a právom chránených záujmov iných subjektov, ktoré tvorí obsahovú súčasť samotného subjektívneho práva. Toto vymedzenie sme ustálili na základe tej skutočnosti, že v právnom poriadku Slovenskej republiky nachádzame vyjadrenie zákazu zneužitia práva v Ústave Slovenskej republiky, Občianskom zákonníku i Obchodnom zákonníku.*“

Zákaz zneužitia práva sa odvíja od ústavnoprávnej dimenzie a to najmä článkov 13 a 20 Ústavy SR, následne je tento zákaz premietnutý v § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka, ktorý stanovuje, že: „*Výkon práv a povinností vyplývajúcich z občianskoprávných vzťahov nesmie bez právneho dôvodu zasahovať do práv a oprávnených záujmov iných a nesmie byť v rozpore s dobrými mravmi.*“ Porušenie tohto zákazu nie je explicitne riešené v Občianskom zákonníku, ale do úvahy prichádzajú, ako stanovuje aj *Patakyová*⁶⁹: (i) absolútna neplatnosť právneho úkonu - § 39 Občianskeho zákonníka, (ii) náhrada škody z dôvodu šikanózneho výkonu práva - § 420 Občianskeho zákonníka, (iii) náhrada škody pri úmyselnom konaní v rozpore s dobrými mravmi.

Zákaz zneužitia práva je upravený všeobecne v rámci Obchodného zákonníka v ustanovení § 56a a osobitne v ustanovení § 176b v prípade akciovej spoločnosti a jednoduchej spoločnosti na akcie⁷⁰. *Đurica* deklaruje, že § 56a Obchodného zákonníka premieta prvok spravodlivosti pri výkone práva v práve obchodných spoločností a je premietnutím zásady zakotvenej vo vyššie uvedenom ustanovení § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka.⁷¹

Koncept zákazu zneužitia práva by mal podľa *Patakyovej* napomôcť zosúladieniu záujmov rôznych subjektov smerujúceho k dosiahnutiu rovnováhy medzi týmito subjektami pri zachovaní emancipácie jednotlivca.⁷² Zákaz zneužitia práva je kľúčovým limitom dohôd medzi riešiteľmi a investormi v postavení zakladateľov a spoločníkov v nových spoločnostiach, keďže by mal do nerovnakého postavenia subjektov vnášať potrebnú rovnováhu a stabilitu.

Ustanovenie § 56a Obchodného zákonníka pozostáva z dvoch odsekov, ktoré deklarujú (i) zákaz zneužitia práva spoločníka (§ 56a ods. 1) a (ii) zákaz akéhokoľvek konania, ktoré znevýhodňuje niektorého zo spoločníkov. Ako uvádza *Csach* „*účelom pravidla je deklarovať zákaz zneužitia práva, aj keby toto právo (oprávnenie) vyplývalo z právnej úpravy obchodných spoločností. Zákonodarcu tým zdôrazňuje, že hoci je účasť na obchodnej spoločnosti rizikovou (investičnou) transakciou, a preto je možné očakávať „ráznejší“ spôsob presadzovania svojej vôle aj na úkor iných spoločníkov či obchodnej spoločnosti, nie je výkon práv spoločníka neobmedzený.*“⁷³ Princípu zákazu zneužitia práva v práve obchodných spoločností sa detailne venuje aj *Čollák*⁷⁴.

Na základe vyššie uvedenej analýzy a argumentov sme dospeli k záveru, že základom súkromného práva, a teda aj obchodného práva a práva obchodných spoločností, je zmluvná

⁶⁷ OVEČKOVÁ, O. In: OVEČKOVÁ, O. a kol. Obchodný zákonník: Veľký komentár. Zväzok II (§ 261-775), s. 79.

⁶⁸ PATAKYOVÁ, M. In: PATAKYOVÁ, M. a kol. Komentár: Obchodný zákonník. 5. vydanie, s. 1089.

⁶⁹ PATAKYOVÁ, M. In: PATAKYOVÁ, M. a kol. Komentár: Obchodný zákonník. 5. vydanie, s. 1090.

⁷⁰ Aplikácia § 176b Obchodného zákonníka na jednoduchú spoločnosť na akcie nebola vylúčená v § 220h ods. 4 Obchodného zákonníka, a tak sa na základe § 220h ods. 3 Obchodného zákonníka toto ustanovenie bude vzťahovať aj na jednoduchú spoločnosť na akcie.

⁷¹ ĐURICA, M. In: PATAKYOVÁ, M. a kol. Komentár: Obchodný zákonník. 5. vydanie, s. 244

⁷² PATAKYOVÁ, M. In: PATAKYOVÁ, M. a kol. Komentár: Obchodný zákonník. 5. vydanie, s. 1089.

⁷³ CSACH, K. In: OVEČKOVÁ, O. a kol. Obchodný zákonník: Veľký komentár. Zväzok I (§ 1-260), s. 379.

⁷⁴ ČOLLÁK, J. ml. Obchodné spoločnosti a zneužívanie práva – aký je rozsah osôb, ktoré môžu zneužiť/zneužívať svoje práva? a ČOLLÁK, J. ml. Zákaz zneužitia práva v práve obchodných spoločností a následky zneužitia práva: na hranici obchodného a občianskeho práva.

sloboda a dispozitívny náhľad na normy umiestnené v druhej časti Obchodného zákonníka. K tomuto náhľadu je možné smerovať na jednej strane na základe vývoja práva obchodných spoločností, ktoré inklinuje k presadzovaniu zmluvnej slobody ako kľúčového bodu modernizácie práva obchodných spoločností⁷⁵ a na druhej strane aplikáciou § 2 ods. 3 Občianskeho zákonníka, na základe odkazu uvedeného v § 1 ods. 2 Obchodného zákonníka, ktoré je jadrom dispozitívnosti občianskeho a tým aj súkromného práva. K tomuto odklonu sa prikláňa aj *Havel* nesúhlasom s tvrdením, že právo obchodných spoločností (korporátne právo) vykazuje primárne kogentnú úpravu.⁷⁶ *Havel* deklaruje, že právo obchodných spoločností prostredníctvom noriem stanovuje štrukturálne minimum obchodnej spoločnosti ako právnickej osoby, ale účelom zákona nie je stanoviť jej detaily.⁷⁷

Dispozitívne normy zmluvnú slobodu nielen rešpektujú, ale jej aj dávajú prednosť. Pri analýze zmluvnej slobody je potrebné hovoriť o jej limitoch, ktorými sú kogentné právne normy, princípy dobrých mravov, poctivého obchodného styku a zákaz zneužitia práva. Je možné tvrdiť, že zmluvná sloboda subjektov je limitovaná z dôvodu chránených záujmov. Záujem môže byť individuálny, skupinový, alebo všeobecný a v prevažnej miere je možné dospieť k záveru, že záujem všeobecný bude prevažovať nad záujmom individuálnym.⁷⁸ Určenie chránených záujmov nie je jednoduché, nejedná sa o statické koncepty, ale o koncepty, ktoré sa menia „v čase, v mieste a podľa okolností.“⁷⁹ Aj pre účely našej analýzy je potrebné identifikovať jednotlivé prvky dohôd medzi zakladateľmi a spoločníkmi, ktoré uzatvárajú riešitelia a investori ako nositelia rozdielných a niekedy aj protichodných záujmov s ohľadom na novú spoločnosť. Postavenie a záujem tak riešiteľa ako aj investora je potrebné analyzovať v dynamicky sa vyvíjajúcom koncepte vznikajúcej spoločnosti, pričom je potrebné brať do úvahy, že aj záujmy týchto subjektov sa menia v čase, v priestore a podľa okolností a v nadväznosti na to, sa budú (dynamicky) meniť aj chránené záujmy reflektované v kogentnosti noriem a v princípoch dobrých mravov, poctivého obchodného styku a zákazu zneužitia práva.

Dispozitívnemu náhľadu na právo obchodných spoločností prispieva aj názor *Šulekovej*, ktorá tvrdí, že aplikácia zmluvnej slobody by sa mala umocniť pri špecifických typoch zatvorených obchodných spoločností, keďže malé a stredné podniky sú chrbtovou kosťou európskej ekonomiky a práve v takýchto obchodných spoločnostiach badáme koncentráciu vlastníctva, v rámci ktorej predominantne existuje problém zastúpenia medzi kontrolujúcim spoločníkom (v našom prípade riešiteľ) a spoločníkom s potlačenými právami na správu, riadení a kontrole spoločnosti (v našom prípade investor).⁸⁰ Riešitelia a investori využívajú obchodnú spoločnosť ako nástroj komercializácie výsledku vedecko-výskumnej činnosti, najčastejšie sa bude jednať o zatvorené spoločnosti a predominantne o spoločnosť s ručením obmedzeným.

4 POSUDZOVANIE DOHÔD MEDZI ZAKLADATEĽMI OBCHODNEJ SPOLOČNOSTI V KONTEXTE VÝKONU SÚDNEJ MOCI

Pri spracovaní vyššie uvedenej témy sa nám potvrdilo, že pri koncipovaní dohôd zakladateľov start-up a spin-off spoločností umiestnených, tak v korporátnych dokumentoch ako aj dokumentoch stojacich mimo korporátne dokumenty, je nevyhnutné brať do úvahy vnímanie takýchto dohôd súdom ako nezávislým a nestranným subjektom, ktorý nebol pri ich koncipovaní. Súd sa k predmetným dohodám dostane pri ich posudzovaní napríklad pri sporoch týkajúcich sa (i) neplatnosti samotnej dohody v dôvodu rozporu tejto dohody s dobrými mravmi, (ii) neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia, ktorého základom je dohoda zakladateľov, (iii) nepriznania

⁷⁵ ROVONSKÁ, K. – HAVEL, B. Kogentnosť úpravy právnických osôb a její omezení autonomií vůle, nebo vice versa?, s. 33 a ŠULEKOVÁ, Ž.: Zmluvná sloboda v korporátnom práve – kde nachádzať jej limity?, s. 271

⁷⁶ HAVEL, B. Úvahy ke statusovým limitům smluvní podstaty korporace, s. 379

⁷⁷ HAVEL, B. Úvahy ke statusovým limitům smluvní podstaty korporace, s. 380

⁷⁸ KNAPP, V. O právu kogentním a dispozitivním (a také o právu heterogenním a autonomním), s. 9.

⁷⁹ KNAPP, V. O právu kogentním a dispozitivním (a také o právu heterogenním a autonomním), s. 9.

⁸⁰ ŠULEKOVÁ, Ž. Zmluvná sloboda v korporátnom práve – kde nachádzať jej limity?, s. 275

ochrany výkonu práv plynúcich z dohody, ktorá je v rozpore s poctivým obchodným stykom alebo (iv) neplatnosti v prípade zneužívajúceho výkonu práv plynúcich z dohôd.

Súd sa s posudzovaním dohôd zakladateľov môže stretnúť v prípade potreby určenia neplatnosti dohody umiestnenej v korporátnom dokumente (v spoločenskej zmluve, v zakladateľskej zmluve, v stanovách) alebo v dokumente stojacom mimo korporátne dokumenty (dohoda spoločníkov/akcionárov) v prípade podania určovacej žaloby podľa § 137 písm. c) Civilného sporového poriadku⁸¹, a to najmä v prípade rozporu dohody medzi zakladateľmi s dobrými mravmi spôsobujúceho absolútnu neplatnosť dohody alebo porušenia iných limitov zmluvnej slobody spôsobujúcich absolútnu alebo relatívnu neplatnosť dohody.

Zároveň sa súd pri výkone súdnej moci môže stretnúť s posudzovaním platnosti dohôd medzi zakladateľmi start-up a spin-off spoločností v prípade ich umiestnenia v korporátnom dokumente (v spoločenskej zmluve, v zakladateľskej zmluve, v stanovách) v prípade negatívnej žaloby pri určení/rozhodovaní o neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia podľa § 131 Obchodného zákonníka a § 137 písm. d) Civilného sporového poriadku.⁸² Vo vyššie uvedenej situácii bude súd posudzovať platnosť dohody medzi zakladateľmi start-up a spin-off spoločností s ohľadom na zmluvnú slobodu, ako aj jej limity, v rámci prejudiciálnej otázky. Prejudiciálne posúdenie dohody medzi zakladateľmi v prípade vyššie uvedenej negatívnej žaloby nie je možné, ak je dohoda medzi zakladateľmi start-up a spin-off spoločnosti umiestnená v dokumente stojacom mimo korporátne dokumenty (dohoda spoločníkov/akcionárov) na základe § 66c ods. 2 Obchodného zákonníka.

Ďalším dôsledkom nevhodného koncipovania dohôd medzi zakladateľmi start-up a spin-off spoločností v prípade ich posudzovania súdom môže byť rozhodnutie, že takto koncipovaná dohoda zakladateľov je v rozpore v poctivým obchodným stykom, a v takomto prípade by výkon práv spoločníka plynúcich z tejto dohody nepožíval právnu ochranu. Súd sa s posudzovaním dohôd medzi zakladateľmi nových spoločností vznikajúcich vo sfére vedy výskumu a inovácií môže stretnúť aj pri posudzovaní výkonu práv plynúcich z vyššie uvedených dohôd a to v prípade, ak by výkon takýchto práv predstavoval zneužitie práva, v takomto prípade by predmetný výkon bol zakázaný a dochádzalo by k absolútnej neplatnosti. V prípade posudzovania rozporu dohody medzi zakladateľmi s kogentnou normou, môže byť dôsledkom tiež absolútna neplatnosť takéhoto dojednania.

Podľa nášho názoru je potrebné identifikovať jednotlivé prvky dohôd medzi zakladateľmi a spoločníkmi, ktoré uzatvárajú riešitelia a investori ako nositelia rozdielných a niekedy aj protichodných záujmov s ohľadom na novú spoločnosť v kontexte zmluvnej slobody s dôrazom na limity kogentných noriem, dobrých mravov, poctivého obchodného styku a zákazu zneužitia práva pri asymetrickom postavení subjektov.

Použitá literatúra:

- BARKOCI, S. – CZÓKOLYOVÁ, B. Transfer technológií z univerzity In: Právo duševného vlastníctva vo vedeckom výskume, Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2015.
- BLACK, B. S. – GILSON, R. J. Venture capital and the structure of capital markets: banks versus stock markets In: Journal of Financial Economics, Volume 47, Issue 3, 1998.
- ČOLLÁK, J. ml. Zákaz zneužitia práva v práve obchodných spoločností a následky zneužitia práva: na hranici obchodného a občianskeho práva In: ČORBA, J. (eds.) Slovenské a české obchodné právo v roku 2015: vybrané problémy. Košice : UPJŠ, 2015.
- FEKETE, I. Občiansky zákonník: Veľký komentár. I. zväzok, Žilina: Eurokódex, 2014.
- GRAMBLIČKOVÁ, B. – BARKOCI, S. Osobitné dohody spoločníkov v spoločnosti s ručením obmedzeným s ohľadom na ich zabezpečenie a vymožiteľnosť prostredníctvom inštitútov práva obchodných spoločností a zmluvných zabezpečovacích inštitútov In: Vybrané výzvy v právu soutěžním, v českém a slovenském právu obchodních korporací, v právu insolvenčním a v právu průmyslového vlastníctví, ISBN 978-80-88266-31-0. - Olomouc : Iuridicum Olomoucense, 2018.
- HAVEL, B. Úvahy ke statusovým limitům smluvní podstaty korporace In: Právny obzor, č. 4, 2014.

⁸¹ Zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov.

⁸² ŠTEVČEK, M. a kol. Civilný sporový poriadok, s. 505.

- CSACH, K. Miesto dispozitívnych a kogentných právnych noriem (nielen) v obchodnom práve (I. časť – Všeobecné otázky a rozbor kogentných noriem) In: Právny obzor, roč. 90, č. 2, 2007.
- CSACH, K. Miesto dispozitívnych a kogentných právnych noriem (nielen) v obchodnom práve (II. časť – rozbor dispozitívnych noriem) In: Právny obzor, roč. 90, č. 2, 2007.
- Dlhodobý zámer štátnej vednej a technickej politiky dostupný na:
http://www.asfeu.sk/uploads/media/Dlhodoby_zamer_SVTP_do_roku_2015.pdf.
- DULAK, A. Súkromnoprávna autonómia a jej limity (Inauguračná prednáška) In: Právny obzor, č.1, 2018.
- JABLONKA, B. Pracovnoprávne vzťahy na vysokých školách pohľadu práv duševného vlastníctva In: Právo duševného vlastníctva vo vedeckom výskume, Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2015.
- KNAPP, V. O právu kogentným a dispozitívnm (a také o právu heteronómnm a autonómnm) In: Právnik, roč. 134, č. 1, 1995.
- KRÁLIČKOVÁ, B. Akademické spin-off spoločnosti In: Právny obzor, č. 1, 2018.
- OVEČKOVÁ, O. a kol. Obchodný zákonník: Veľký komentár. Zväzok I (§ 1-260), Bratislava: Wolters Kluwer, 2017.
- OVEČKOVÁ, O. a kol. Obchodný zákonník: Veľký komentár. Zväzok II (§ 261-775), Bratislava: Wolters Kluwer, 201.
- OVEČKOVÁ, O. Výklad a aplikácia dobrých mravov a zásad poctivého obchodného styku v rozhodovacej činnosti súdov In: Právny obzor, č. 4, 2011.
- MAŠUROVÁ, A. Vedľajšie dojednania k akcionárskej zmluve pri jednoduchej spoločnosti na akcie, In: Vybrané výzvy v slovenskom práve obchodných korporácií, Olomouc : Iuridicum Olomoucnense, 2017.
- PATAKYOVÁ, M. a kol. Komentár: Obchodný zákonník. 5. vydanie, C.H. Beck , 2016.
- PIRNAY, F. – SURLEMONT, B. – NLEMVO, F. Toward a typology of university spin-offs In: Small Business Aconomics, Volume 21, Issue 4, 2003.
- RIES, E. The Lean Startup, Currency, 2011.
- RIES, E. The Startup Way, Currency, 2017.
- RONOVSKÁ, K. – HAVEL, B. Kogentnosť úpravy právnických osôb a její omezení autonomií vůle, nebo vice versa? In: Obchodněprávní revue, č. 2, 2016.
- Rozsudok Súdneho dvora vo veci C-214/89 Powell Duffryn plc v Wolfgang Petereit z (1992).
- SALAMZADECH, A. – KAWAMORITA KESIM, H. Startup Companies: Life Cycle and Challenges. Dostupné online na SSRN: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2628861 , 2015.
- SUCHOŽA, J. a kol. Obchodný zákonník a súvisiace predpisy. Komentár, Bratislava: Eurounion, 2016.
- ŠTENGLOVÁ, I. - PLÍVA, S. – TOMSA, M. a kol. Obchodní zákonník. Komentář. 13. vydání, Praha: C.H. Beck, 2009.
- ŠTEVČEK, M. a kol. Civilný sporový poriadok, Bratislava: C.H. Beck, 2016.
- ŠTEVČEK, M. – DULAK, A. – BAJÁNKOVÁ, J. – FEČÍK, M. – SEDLAČKO, F. – TOMAŠOVIČ, M. a kol. Občiansky zákonník, § 1-450, Bratislava: C.H. Beck, 2015.
- ŠULEKOVÁ, Ž. Zmluvná sloboda v korporátnom práve - kde nachádzať jej limity? In: Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianae, 2013.
- Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov
- Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 25.10.2007, sp. zn. III. ÚS 292/07.
- Zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 513/1991 Sb. Obchodní zákonník.
- Zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov.
- <https://www.forbes.com/sites/natalierobehmed/2013/12/16/what-is-a-startup/#58da0a424044>
- http://ec.europa.eu/growth/smes/promoting-entrepreneurship/advice-opportunities/start-up-procedures_en
- https://europa.eu/european-union/business/startups_en
- <http://lexicon.ft.com/Term?term=3-Fs>.

Kontaktné údaje:

Prof. JUDr. Mária Patakyová, PhD.

maria.patakyova@flaw.uniba.sk

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta

Šafárikovo nám. č. 6

P.O.BOX 313

810 00 Bratislava

Slovenská republika

JUDr. Barbora Grambličková, PhD. LL.M.

barbora.czokolyova@uniba.sk

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta

Šafárikovo nám. č. 6

P.O.BOX 313

810 00 Bratislava

Slovenská republika

DOKTRÍNA VERNOSTI V KORPORAČNÝCH VZŤAHOCH Z POHĽADU SÚDNEJ VYMOŽITEĽNOSTI¹

Jana Ďuračinská

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta

Abstrakt: Príspevok sa zameriava na doktrínu vernosti v korporlačných vzťahoch, na jej funkciu v korporlačných vzťahoch a otázku vymožitelnosti nárokov v prípade porušenia povinnosti lojality. Príspevok súčasne prináša komparatívny pohľad na jej uplatňovanie v iných jurisdikciách.

Abstract: The article focuses on the doctrine of loyalty in corporate relations, its role in corporate relations, and the issue of enforceability of claims in the case of breach of duty of loyalty. The article also offers a comparative view of its application in other jurisdictions.

Kľúčové slová: doktrína vernosti, lojalita, korporlačné vzťahy

Key words: doctrine of loyalty, loyalty, corporate relations

1 ÚVOD

Doktrína vernosti môže byť v korporlačných vzťahoch považovaná za vágnu a amorfnú, neposkytujúcu konkrétne riešenia vo všetkých prípadoch.² Doktrína vernosti sa prostredníctvom konkrétnych povinností alebo inštitútov, predovšetkým prostredníctvom povinnosti lojality, prejavuje vo všetkých vybraných jurisdikciách (US, Veľká Británia, Nemecko, Rakúsko, Česko, Slovensko), pričom jej vyžadovanie je možné v danej jurisdikcii zovšeobecniť a generalizovať situácie, v ktorých je aplikovaná.

2 DOKTRÍNA VERNOSTI

Doktrína vernosti je v korporlačnom práve postavená na profylaktickom pravidle označovanom ako pravidlo výhradného prospechu („*exclusive benefit*“ rule). Pravidlo výhradného prospechu počíta s prirodzeným ľudským inštinktom byť sebecký a s pokušením využiť svoje postavenie vo svoj prospech na úkor a náklady príjemcu. Uvedené pravidlo vychádza z toho, že pokiaľ chceme dosiahnuť, aby fiduciár konal výlučne v záujme príjemcu, musíme eliminovať každú možnosť fiduciára konať v svojom vlastnom záujme a zakázať mu používanie jeho moci na dosiahnutie vlastných cieľov. Aj keby seba zvyhodňujúce (*self-dealing*) transakcie mohli viesť k prospechu oboch strán, teda tak fiduciára ako aj príjemcu, sú zakázané.³

Povinnosť vernosti znamená povinnosť byť lojálny voči príjemcovi a uprednostniť záujmy príjemcu pred vlastnými záujmami. V rámci zodpovednostného vzťahu založeného na povinnosti lojality stojí na jednej strane ako oprávnený príjemca (*beneficiary*) a na druhej strane fiduciár (*fiduciary*) ako povinný. Povinnosť lojality požaduje oddanosť a aktívnu podporu cieľov príjemcu a taktiež chrániť ho pred vznikom škody. Povinnosť lojality je **generálnou klauzulou**. Obsah a rozsah povinnosti lojality závisí od konkrétnych okolností, predovšetkým je bez ohľadu na právnu formu rozhodujúca reálna štruktúra spoločnosti.⁴ Povinnosť lojality obsahuje taktiež požiadavku na fiduciára vyhnúť sa potenciálnemu konfliktu so záujmami príjemcu. **Povinnosť lojality je nástrojom riešenia konfliktov, a je prítomná tam, kde sú záujmy rozdielne.** Rozdielnosť

¹ Príspevok bol spracovaný v rámci projektu APVV-16-0553 „Premeny a inovácie konceptu kapitálových spoločností v podmienkach globalizácie“.

² Klein A., Coffee J. C., Partnoy F. *Business Organization and Finance, Legal and Economic Principles*. Thomson Reuters/ Foundation Press, 2010, s. 71

³ Anabtawi I., Stout L. *Fiduciary Duties for Activist Shareholders*. *UCLA School of Law, Law-Econ Research Paper No. 08-02, Stanford Law Review, Vol. 60, 2008 s. 12* dostupné na https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1089606

⁴ Raiser, T., Veil, R. *Recht der Kapitalgesellschaften*. 4. vyd., München: Verlag Franz Vahlen, 2006. s. 441 - 443

záujmov je **základné kritérium** pre jej existenciu. Povinnosť lojality nastupuje ako nástroj zvládnutia konfliktu záujmov, ktoré môžu nastať v korporačných vzťahoch.

Povinnosť lojality patrí spolu s dobrou vierou a čestnosťou do kategórie fiduciárnych povinností⁵, povinnosť lojality sa označuje aj ako fiduciárny záväzok (*fiduciary obligation*).⁶ Povinnosť lojality štandardne prináleží členom riadiacich orgánov a môže byť prekvapivé, že takáto povinnosť by mala byť očakávaná aj od spoločníkov. Je nepochybné, že riadiace orgány sú povinné konať v záujme spoločníkov a spoločnosti. Môže sa zdať, že spoločníci vzhľadom na svoju niekedy pasívnu úlohu investorov, nemôžu byť takou povinnosťou zaťažení. Celosvetový vývoj v korporačnom práve, zmeny na finančných trhoch, v obchodnej praxi modifikujú spoločnícku demokraciu a vedú k zmenám v spoločníckych štruktúrach a k silneniu moci a aktivizmu inštitucionálnych investorov, ako aj k posilneniu postavenia minoritných spoločníkov. Sila inštitucionálnych investorov sa prejavuje vyvíjaním tlaku na riadiace orgány a vplyvom na ich rozhodovanie, ktoré nemusí byť na prospech spoločnosti alebo jej ďalších spoločníkov. Povinnosť lojality sa teda prekvapivo netýka len riadiacich orgánov, ale aj spoločníkov. **Povinnosť lojality majú riadiace orgány, ale aj spoločníci.**

V nemeckom právnom prostredí je všeobecne povinnosť lojality vyjadrená v § 242 BGB „*Leistung nach Treu und Glauben*“ (Princíp poctivosti a dôvery). Povinnosť lojality sa považuje za povinnosť, ktorá je v každom záväzkovom vzťahu, ako aj v každej spoločnosti a spolku a je prítomná v právnom vzťahu medzi členmi každého zoskupenia. Povinnosť lojality je prítomná pri „nadväzovaní spojenia“, pri jeho budovaní, ale aj po jeho ukončení (*culpa in contrahendo* a *culpa post contractum finitum*). V personálnych spoločnostiach sa povinnosť lojality *a priori* očakáva. V týchto spoločnostiach povinnosť lojality nepredstavuje vzhľadom na principiálny „*Einstimmigkeits Prinzip*“ inštrument na ochranu menšiny.

V rakúskom právnom prostredí sa považujú niektoré povinnosti vernosti za explicitne vyjadrené v zákone, napr. zákaz konkurencie (*Wettbewerbsverbot*), zákaz rozdelenia zisku na škodu spoločnosti (*Verbot der Gewinnentnahme zum offenbaren Schaden der Gesellschaft*). V podobe takýchto konkrétnych ustanovení je možné identifikovať povinnosť lojality aj v slovenskej právnej úprave obchodných spoločností.

V US je fiduciárna povinnosť spoločníkov otázkou jej uplatniteľnosti v súdnom konaní, sudy majú taktiež širokú diskrečnú právomoc pri rozhodovaní o forme nápravy porušenia fiduciárnej povinnosti.⁷ V súčasnosti je v US fiduciárna povinnosť spoločníkov v súdnych rozhodnutiach v zásade limitovaná v dvoch významných smeroch. Prvým limitom je obvyklé stavenie majoritného alebo kontrolujúceho spoločníka do pozície fiduciára, zatiaľ čo minoritný alebo nekontrolujúci spoločník môže hlasovať podľa svojej vôle bez ohľadu na svoj motív. Po druhé, sudy majú tendenciu vyvodzovať fiduciárnu zodpovednosť predovšetkým v uzavretých spoločnostiach na rozdiel od verejných spoločností, v ktorých sa fiduciárne povinnosti vyvodzovali len výnimočne.

Prístup súdov v US k povinnosti lojality v uzavretých spoločnostiach však nie je jednotný. Výnimku z aplikácie povinnosti lojality v uzavretých spoločnostiach predstavuje Delawarský súd, ktorý nie je ochotný uznať povinnosť lojality ani v uzavretých spoločnostiach. V prípade *Nixon v Blackwell* uviedol, že je voľbou spoločníka a jeho obchodným rozhodnutím nadobudnúť podiel v uzavretej spoločnosti a spoločníci majú nástroj na úpravu svojich vzťahov spoločnícku dohodu.

⁵ Berk K. H., Josephson S. A., Volchenboum M. *Fiduciary Duties of Shareholders of Closely Held Corporations*, dostupné na https://www.hmlaw.com/media/10638/isba_20-20shareholder_20fid.pdf

⁶ Klein A., Coffee J. C., Partnoy F. *Business Organization and Finance, Legal and Economic Principles*. Thomson Reuters/ Foundation Press, 2010, s. 38

⁷ Zdeb M.J., Grill M. A. *The Intersection of Fiduciary Duties & Shareholder Rights*, Wall Street Lawyer, July 2012, Volume 16, Issue 7, dostupné na <https://www.hklaw.com/files/Publication/36b45097-be75-4423-b1f4-4889e3b1c237/Presentation/PublicationAttachment/a35a4d11-c5ec-44b0-9ff9-4a7fe3274c47/TheIntersectionofFiduciaryDutiesJuly2012.pdf>

Na rozdiel od US práva obchodných spoločností v britskom práve sú fiduciárne povinnosti spoločníkov málo využívaným právnym nástrojom. Britské právo nikdy nevyžadovalo ako US právo povinnosť lojality od majoritných spoločníkov voči spoločnosti, ani voči minoritným spoločníkom. Britské právo sa zameralo na fiduciárne povinnosti riaditeľov, nie spoločníkov. Spoločník však môže byť nositeľom fiduciárnych povinností ako tieňový riaditeľ („*shadow director*“). Fiduciárne povinnosti riaditeľov sú pritom smerované voči spoločnosti, nie voči minoritným spoločníkom ako je to v US práve. Otázka ochrany minoritných spoločníkov je vyriešená cez možnosť podať derivatívnu žalobu; pokiaľ to právo dovoľuje **individuálnemu** spoločníkovi, má sa za to, že ochrana minoritných spoločníkov je zabezpečená.⁸

V britskom práve obchodných spoločností sa povinnosť lojality spoločníkov neaplikuje práve s poukazom na inštitút tieňového riaditeľa, prostredníctvom ktorého môže byť aj spoločník ako tieňový riaditeľ zaťažený fiduciárnymi povinnosťami. Ide o spoločníka, ktorý spĺňa kritériá tieňového riaditeľa, a podľa ktorého inštrukcií alebo pokynov riaditeľa konajú. V skutočnosti to môže byť aj minoritný spoločník, ktorý má právo menovať väčšinu riadiaceho orgánu. To je rozdiel oproti US právu, v ktorom sa ako sme už uviedli, týkajú fiduciárne povinnosti predovšetkým majoritného spoločníka, ktorý je napojený na riadenie spoločnosti.

V slovenskom právnom prostredí je inštitút tzv. tieňového riaditeľa upravený v novej právnej úprave § 66 ods. 7 Obchodného zákonníka.⁹ Ide o inštitucionalizáciu uvedeného inštitútu v slovenskom právnom poriadku, ktorá bola inšpirovaná zahraničnými právnymi úpravami.¹⁰ V Českej republike je možné v tejto súvislosti spomenúť pojem „ovlivnění“, ktorý je explicitne upravený v § 71 zákona č. 90/2012 Sb. o obchodných spoločnostech a družstvách (zákon o obchodných korporáciách).¹¹

Vzťah fiduciárnych povinností spoločníkov k osobitnému inštitútu tzv. skutočného alebo tieňového riaditeľa nie je vždy jasný. V US práve obchodných spoločností sú prezentované aj názory, že v skutočnosti nejde o žiadne fiduciárne povinnosti spoločníkov, ale osobitnú zodpovednosť riadiacich orgánov ako tieňových riaditeľov, aj keď práve US sa uvádza ako príklad neaplikácie inštitútu tieňového riaditeľa.¹²

Vzťah fiduciárnych povinností spoločníkov k inštitútu tzv. tieňového riaditeľa je daný rozsahom povinností, ktoré je možné pod uvedené zodpovednostné inštitúty subsumovať.

⁸ Davies P. P. Introduction to Company Law. Oxford University Press, 2010, s. 239

⁹ Mašurová A. ZODPOVEDNOSŤ ŠTATUTÁROV, FAKTICKÝCH ŠTATUTÁROV A TIEŇOVÝCH ŠTATUTÁROV KAPITÁLOVÝCH SPOLOČNOSTÍ VOČI VERITEĽOM SPOLOČNOSTÍ PODĽA NOVEJ ÚPRAVY OBCHODNÉHO ZÁKONNÍKA A ZÁKONA O KONKURZE A REŠTRUKTURALIZÁCII IN Mílniky práva v stredoeurópskom priestore 2018: zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov organizovanej Univerzitou Komenského v Bratislave, Právnickou fakultou, / zostavovatelia: Jozef Andraško, Juraj Hamulák. – 1. vyd. – Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2018. s. 176 – 177

¹⁰ Lukáčka P. VPLYV OSTATNÝCH ZMIEN OBCHODNÉHO ZÁKONNÍKA NA ZODPOVEDNÉ RIADENIE SPOLOČNOSTI IN Mílniky práva v stredoeurópskom priestore 2018: zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov organizovanej Univerzitou Komenského v Bratislave, Právnickou fakultou, / zostavovatelia: Jozef Andraško, Juraj Hamulák. – 1. vyd. – Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2018. s. 165

¹¹ Lukáčka P. VPLYV OSTATNÝCH ZMIEN OBCHODNÉHO ZÁKONNÍKA NA ZODPOVEDNÉ RIADENIE SPOLOČNOSTI IN Mílniky práva v stredoeurópskom priestore 2018: zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov organizovanej Univerzitou Komenského v Bratislave, Právnickou fakultou, / zostavovatelia: Jozef Andraško, Juraj Hamulák. – 1. vyd. – Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2018. s. 165

¹² Pozri Kraakman, R. et al.: *The Anatomy of Corporate Law*. Oxford: OUP, 2017, s. 131, ISBN 978-0-19-872431-5

Zodpovednostný inštitút tieňového riaditeľa zahŕňa okrem fiduciárnych povinností, resp. povinnosti lojality aj povinnosť starostlivosti.

3 POVINNOSŤ LOJALITY VS POVINNOSŤ STAROSTLIVOSTI

Povinnosť starostlivosti smeruje k rozhodnutiam s dobrým úmyslom a dostatkom informácií, povinnosť lojality sa na rozdiel od povinnosti starostlivosti sústreďuje **na motív**.¹³ V korporáčnom prostredí sa stretávajú záujmy rôznych záujmových skupín (spoločníkov, osôb tvoriacich riadiaci orgán, zamestnancov, veriteľov, spotrebiteľov). Každá z týchto záujmových skupín má svoj motív, ktorý je daný predovšetkým ich ekonomickým záujmom. Primárnym motívom ľudského konania v korporáčnej sfére je dosiahnutie určitého ekonomického cieľa. Objektívom ekonomickým, teda ekonomické očakávania subjektov alebo vlastníctvo determinujú ich záujem, ktoré majú samozrejme snahu mať chránené. Povinnosť lojality pri konkretizácii jej obsahu má **dopad na ekonomické očakávania subjektov**, má svoju ekonomickú funkciu a hospodársky efekt v konkrétnych vzťahoch s rozdielnymi záujmami.

4 ZÁUJMOVÉ SKUPINY A ICH PRIORITA

Sledovanie vlastného záujmu je motívom rozhodovania a konania záujmových skupín, motív záujmových skupín je daný ich záujmom. V rôznych fázach „života“ spoločnosti sa môžu tieto záujmy meniť. Legitímnou otázkou je, ktoré záujmy majú prednosť a je potrebné ich chrániť prostredníctvom povinnosti lojality a kto je v takom zodpovednostnom vzťahu príjemca.

4.1 SPOLOČNÍCKY MODEL

Nosnou oporou spoločnickeho modelu je pravidlo, že spoločníci sú nositeľmi zostatkových nárokov (*residual claimants*). Pravidlo spoločníkov ako tých, ktorým ostávajú zostatkové nároky znamená, že prebytok, ktorý ostane pri zrušení spoločnosti po uspokojení ostatných veriteľov, prináleží spoločníkom. Prebytok alebo to, čo ostane spoločníkom je podľa tohto pravidla určiteľné až po uspokojení všetkých ostatných nárokov voči spoločnosti.¹⁴ Uvedené pravidlo však neplatí bezvýhradne ani v anglo-americkom prostredí, samozrejme v aktívnych spoločnostiach (*going concern*) sa môžu vlastné zdroje rozdeľovať medzi spoločníkov skôr ako sú uspokojení všetci veritelia.¹⁵ Takéto rozdeľovanie však podlieha pravidlám a má svoje zákonné limity. Pod vplyvom tejto reality je možné pravidlo zostatkových nárokov upraviť tak, že pokiaľ nejde o zrušenie spoločnosti, predstavuje limity slobody spoločníkov pri uspokojovaní ich nárokov voči spoločnosti. Spoločníci sú tí, ktorí ako prví pocitujú, do akej miery sa spoločnosti obchodne darí.¹⁶

Priorita záujmov spoločníkov znamená, že riadiace orgány sú povinné sledovať záujem spoločníkov, musia starostlivo a lojálne riadiť spoločnosť s cieľom najlepšej návratnosti kapitálu spoločníkom.¹⁷ Táto priorita záujmov spoločníkov má racionálne zdôvodnenie prostredníctvom fiduciárnych povinností riadiacich orgánov. V konflikte korporáčnom prostredí by bolo pre riadiace orgány komplikované mať povinnosť sledovať rozmanité záujmy, ktoré môžu byť mnohokrát protichodné. Priorita záujmu spoločníkov je nespochybniteľným vodítkom pri ich rozhodovaní a vľajkou, ktorú majú nasledovať pri riadení spoločnosti. Záujem spoločníkov je určujúci pre smerovanie ich lojality; riadiace orgány majú byť lojálne záujmom spoločníkov, nie nejasným

¹³ Anabtawi I. Stout L. *Fiduciary Duties for Activist Shareholders*. *UCLA School of Law, Law-Econ Research Paper No. 08-02, Stanford Law Review, Vol. 60, 2008 s. 12* dostupné na https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1089606

¹⁴ Davies P. P. *Introduction to Company Law*. Oxford University Press, 2010, s. 267

¹⁵ tamtiež

¹⁶ tamtiež

¹⁷ Bainbridge S. M. *Director Primacy: The Means and Ends of Corporate Governance*, 97 Nw. U. L. Rev. 547 (2002) s. 550 dostupné na HEINONLINE

heterogénnym záujmom iných záujmových skupín. Taktiež britské právo umiestňuje spoločníkov na centrálnu pozíciu.¹⁸

V USA bolo esenciálnym rozhodnutím podporujúcim spoločnícky model rozhodnutie vo veci *Dodge v Ford Motor Co.* (Michigan Supreme Court) z roku 1919. Podstatou sporu bolo pozastavenie vyplácania dividend spoločníkom z dôvodu produkcie výrobkov za nižšiu cenu a zvýšenia miezd zamestnancom. Súd v tomto prípade formuloval základ spoločníckeho modelu, podľa ktorého je obchodná spoločnosť primárne organizovaná a vedená na dosiahnutie zisku jej spoločníkov. Tento účel majú sledovať riaditelia pri výkone svojej pôsobnosti. Spoločnosť je založená **len na jeden účel – dosiahnutie zisku jej spoločníkov** (ako „vlastníkov“).¹⁹

4.2 MODEL ZÁUJMOV ZAINTERESOVANÝCH SKUPÍN

Model záujmov zainteresovaných skupín sa zrodil z idey, že spoločnosť je legalizovaná štátom a mala by plniť aj sociálnu funkciu. Prioritu by teda nemal mať zisk spoločníkov, ale aj ďalšie záujmy skupín, ktoré majú voči spoločnosti nejaký nárok, ako veritelia, zamestnanci, spotrebitelia. Prvoradou úlohou riadiacich orgánov teda nie je konať ako agenti spoločníkov, ktorí bezohľadne presadzujú záujmy spoločníkov na úkor zamestnancov, veriteľov a ďalších členov zainteresovaných skupín. Riadiace orgány sú skôr správcami samotnej spoločnosti a ich úlohou je vyrovnať konkurenčné záujmy členov záujmových skupín tak, aby bol každý dostatočne spokojný. Za takých okolností bude koalícia rôznych záujmových skupín spoločnosti držať spolu. Spoločenský význam modelu zainteresovaných skupín by sa nemal stratiť v otázke „vlastníctva“, spoločnosti by mali byť pre spoločnosť prínosné.²⁰

Otázka sledovania záujmov zainteresovaných skupín **súvisí s doktrínou *ultra vires* a či je skutočne jediným účelom a cieľom spoločnosti výlučne dosahovanie zisku a uspokojovanie investičných potrieb jej spoločníkov.** Zástancovia modelu zainteresovaných skupín poukazujú na to, že spoločnosti majú silu a zdroje, ktoré zohrávajú v ekonomike významnú úlohu a aj spoločnosť môže získať odklonom od sledovania dosiahnutia zisku ako jediného cieľa. V kontexte takéhoto širšieho cieľa by mali byť vnímané aj fiduciárne povinnosti riadiacich orgánov, ktoré by nemali byť posudzované len vo vzťahu k záujmom spoločníkov.²¹

So sledovaním aj iných cieľov ako len dosahovanie zisku súvisí aj otázka korporátnej filantropie a darov. Príkladom dovolenosti charitatívnych darov v USA je prípad *A. P. Smith Mfg. Co. v. Barlow*, v ktorom súd uznal, že dar Princetonskej univerzite bol *intra vires* a v súlade so stanovami, pokiaľ činnosť podporovaná darom *podporovala dobrú povesť spoločnosti.*

Taktiež v prípade *eBay Domestic Holdings, Inc. v. Newmark* sa žalovaný bránil tým, že chránil sociálne hodnoty, súd však zvolil opačný prístup ako v predchádzajúcom prípade a zotrval na ochrane spoločníckeho modelu. Súd uviedol, že forma podnikania, v akej vykonáva spoločnosť (v ktorej je žalovaný riaditeľom) činnosť, nie je vhodným prostriedkom na dosiahnutie filantropických cieľov, už vonkoncom nie pokiaľ má ďalších spoločníkov, ktorí majú záujem na vrátení ich investícií. **Ak bola zvolená na zisk orientovaná korporátna forma, riaditelia sú viazaní fiduciárnymi povinnosťami a štandardom, ktorý prináleží tejto forme. Tieto štandardy zahŕňajú konanie sledujúce zvyšovanie hodnoty spoločnosti na prospech jej spoločníkov.**²²

¹⁸ Davies P. P. Introduction to Company Law. Oxford University Press, 2010, ISBN 978-0-19-920776-3, s. 266

¹⁹ tamtiež s. 23

²⁰ Alexander, Rick. Benefit Corporation Law and Governance : Pursuing Profit with Purpose, Berrett-Koehler Publishers, Incorporated, 2017. ProQuest Ebook Central, s. 24 dostupné na <http://ebookcentral.proquest.com/lib/pitt-ebooks/detail.action?docID=4854326>.

²¹ Pinto A. R., Branson D. M. Understanding corporate law, Fifth edition, Durham, North Carolina: Carolina Academic Press, LLC. 2018. s. 23

²² Alexander, Rick. Benefit Corporation Law and Governance : Pursuing Profit with Purpose, Berrett-Koehler Publishers, Incorporated, 2017. ProQuest Ebook Central, s. 27 dostupné na <http://ebookcentral.proquest.com/lib/pitt-ebooks/detail.action?docID=4854326>.

Prienikom medzi spoločníckym modelom a modelom zainteresovaných skupín predstavuje model „osvieteného spoločníka“ (*the Enlightened shareholder/ Enlightened shareholder value (ESV)*),²³ ktorý spája dlhodobé sledovanie záujmu spoločníkov s trvalo udržateľným rastom a zodpovednou starostlivosťou o záujmy zainteresovaných skupín. Tradičný model spoločníckej priority (*the traditional shareholder value principle*) bol v UK modifikovaný zavedením modelu „osvieteného spoločníka“ (*the principle of enlightened shareholder value*), ktorého základom je ust. 172 ods. 1 Companies Act 2006, ktorý určuje riaditeľom spoločnosti zohľadniť záujmy niektorých zainteresovaných skupín. Model „osvieteného spoločníka“ spája dlhodobé sledovanie záujmu spoločníkov s trvalo udržateľným rastom a zodpovednou starostlivosťou o záujmy zainteresovaných skupín.

5 POVINNOSŤ LOJALITY V SÚDNYCH ROZHODNUTIACH SLOVENSKÝCH SÚDOV

V rámci skúmania rozhodnutí slovenských súdov som sa zamerala na rozhodnutia týkajúce sa povinnosti lojality spoločníka, resp. rozhodnutia, ktoré vychádzali z uplatnenia povinnosti lojality spoločníka. V rozhodnutiach slovenských súdov je inštitút povinnosti lojality aplikovaný najmä v súvislosti so zrušením účasti spoločníka spoločnosti s ručením obmedzeným súdom podľa § 148 Obchodného zákonníka a vylúčením spoločníka spoločnosti s ručením obmedzeným podľa § 149 Obchodného zákonníka.²⁴ Okresný súd v Poprade vo svojom rozhodnutí vyložil „účel založenia právnických osôb podnikateľov“ tak, že „účelom a dôvodom založenia právnických osôb podnikateľov je výkon podnikateľskej činnosti osôb zúčastnených pri založení a vzniku týchto obchodných spoločností“. ²⁵ Z toho potom odvodil, že dôvodom na zrušenie účasti spoločníka súdom v spoločnosti je taká intenzita rozvratu spoločníkov, na základe ktorej nie je možné predpokladať základnú lojalitu medzi spoločníkmi navzájom za účelom dosiahnutia zisku a od spoločníka nie je možné spravodlivo požadovať, aby zotrval v spoločnosti. Obdobne vyhodnotil dôvody na zrušenie účasti spoločníka v spoločnosti s ručením obmedzeným súdom Okresný súd v Trnave.²⁶

Nepochybne sa súd mýlil, pokiaľ vychádzal z toho, že obchodná spoločnosť je prostriedkom na výkon podnikateľskej činnosti jej spoločníkov. Ak sa vrátíme k základom práva obchodných spoločností, je potrebné zásadne rozlišovať medzi podnikateľskou činnosťou spoločníkov ako podnikateľov a obchodnej spoločnosti ako podnikateľa, a nie je možné ich

²³ Keay, A. & Zhang, H. (2011). An Analysis of Enlightened Shareholder Value in Light of Ex Post Opportunism and Incomplete Law. *European Company and Financial Law Review*, 8(4), pp. 445-475. Retrieved 14 Dec. 2018, from doi:10.1515/ECFR.2011.445

²⁴ Krajský súd Žilina 14Cob/3/2018, Krajský súd Bratislava 1Cob/87/2015, Krajský súd Nitra 15Cob/30/2013, Okresný súd Poprad 9Cb/85/2014, Okresný súd Poprad 9Cb/19/2014, Okresný súd Poprad 9Cb/67/2014, Okresný súd Trnava 9Cb/14/2011

²⁵ Okresný súd Poprad 9Cb/85/2014

²⁶ Okresný súd Trnava 9Cb/14/2011: Súd bol názoru, že „takáto intenzita rozvratu vzájomných vzťahov (táto siaha aj do vzťahov súkromných, keď tieto osoby boli životnými partnermi so spoločným maloletým dieťaťom, ktorých vzájomné nezhody začali značnou intenzitou zasahovať do chodu obchodnej spoločnosti - odporcu bez predpokladu ich nápravy vzhľadom na prezentovaný postoj oboch zúčastnených osôb), medzi navrhovateľkou ako spoločníkom a odporcom ako obchodnou spoločnosťou a medzi navrhovateľkou a ďalším spoločníkom dosiahla takú mieru, že **nie je možné v budúcnosti očakávať lojálny vzťah odporcu voči navrhovateľke** a to vo vzťahu pri realizácii, kontrole a riadení spoločnosti odporcu. Jedným zo základných účelov a dôvodov založenia právnických osôb podnikateľov je výkon podnikateľskej činnosti osôb zúčastnených pri založení a vzniku týchto obchodných spoločností. Je preto nevyhnutné na tento výkon podnikateľskej činnosti právnickej osoby predpokladať aspoň základnú zhodu v smerovaní obchodnej spoločnosti. Ak rozvrat medzi spoločníkmi dosiahne intenzitu na základe, ktorej nie je možné predpokladať základnú lojalitu medzi spoločníkmi navzájom za účelom dosiahnutia zisku, je súd toho názoru, že rozvrat vzťahov medzi spoločníkmi je dôvodom na zrušenie účasti spoločníka súdom.“

zamieňať. Investícia alebo vklad spoločníka do obchodnej spoločnosti samozrejme nie je výkonom podnikateľskej činnosti tohto spoločníka. Už základná platforma aplikácie povinnosti lojality v uvedených rozhodnutiach okresných súdov vykazuje zásadný nedostatok v chápaní korporáčného práva. Paradoxne slovenské súdy v uvedených rozhodnutiach neaplikovali povinnosť lojality ako zodpovednostný inštitút a ako nástroj na riešenie konfliktu (to znamená „vynútenie“ plnenia si povinnosti spoločníka a sledovanie záujmov spoločnosti a ďalších spoločníkov), ale ako prostriedok exitu zo spoločnosti.

6 ZÁVER

Doktrína vernosti alebo povinnosť lojality nemá predstavovať ospravedlnenku na útek z korporáčných vzťahov a exit zo spoločnosti. Povinnosť lojality nemá byť aplikovaná v prospech fiduciára, t. j. v prospech „zo spoločnosti utekajúceho“ spoločníka. Povinnosť lojality naopak predstavuje zodpovednostný inštitút, ktorý má riešiť vzniknutý konflikt v spoločnosti v prospech oprávneného príjemcu. Z rozhodnutí okresných súdov uvedených v tomto príspevku je možné vyčítať určitú analógiu medzi aplikáciou očakávania lojality v manželskom zväzku a v korporáčných vzťahoch, keď *intenzita rozvratu vzťahov* medzi spoločníkmi viedla súd ku konštatácii o absencii lojality medzi spoločníkmi. Pri značnom zveličení by bolo možné zísť ďalej do úvah o tom, ktorý model záujmových skupín a ich prioritu by bolo možné preferovať pri takejto analógii medzi manželským zväzkom a korporáčnymi vzťahmi, to však nemôže byť záverom tohto príspevku. Okresné súdy v uvedených rozhodnutiach podľa môjho názoru nerespektovali názor Najvyššieho súdu SR, ktorý uviedol, že nezhody medzi spoločníkmi a hospodársky úpadok spoločnosti nie sú dostatočným záverom pre zrušenie účasti spoločníka v spoločnosti s ručením obmedzeným.²⁷

Práve prostredníctvom inštitútu tieňového riaditeľa, resp. štatutárneho orgánu v Obchodnom zákonníku je možné aj v slovenskom právnom poriadku jednoznačne identifikovať doktrínu vernosti v korporáčných vzťahoch nie len vo vzťahu štatutárneho orgánu voči spoločníkom a spoločnosti, ale aj vo vzťahu spoločníka voči ďalším spoločníkom a voči spoločnosti, v prípade ak takýto spoločník naplní kritérium faktického výkonu pôsobnosti štatutárneho orgánu. Vzhľadom však na „mladosť“ tohto inštitútu v slovenskom právnom poriadku, je jeho aplikácia súdmi ešte len očakávaná.

Použitá literatúra:

ANABTAWI I. STOUT L. *Fiduciary Duties for Activist Shareholders*. *UCLA School of Law, Law-Econ Research Paper No. 08-02, Stanford Law Review, Vol. 60, 2008* dostupné na https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1089606

Bainbridge S. M. *Director Primacy: The Means and Ends of Corporate Governance*, 97 Nw. U. L. Rev. 547 (2002) dostupné na HEINONLINE

BERK K. H., JOSEPHSON S. A., VOLCHENBOUM M. *Fiduciary Duties of Shareholders of Closely Held Corporations*, dostupné na https://www.hmblaw.com/media/10638/isba_20_20shareholder_20fid.pdf

CLARK, R.,C.: *Firemní právo*. Victoria Publishing a. s., 1992, ISBN 80-85605-16-3

ČERNÁ S. in HURYCHOVÁ, K. BORSÍK, D. (eds) *Corporate Governance*, 1. Vydanie. Praha: Wolters Kluwers, 2015, ISBN 978-80-7478-654-9

DAVIES P.: *Corporate Governance* s. 59, *Konferenz zu Binnenmarkt und Gesellschaftsrecht*, 15. a 16.12.1997, dostupné na http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/otherdocs/actes_de.pdf

DAVIES P. *Introduction to Company Law*. Oxford University Press, 2010, ISBN 978-0-19-920776-3

HAVEL B. *Obchodní korporace ve světle proměn: Variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*, 1. Vydanie. Praha: Auditorium, 2010, s. 62, ISBN 978-80-87284-11-7

HUČKA M., MALÝ M., OKRUHLICA F., *Správa společností*, Praha: Kernberg Publishing, 2007, ISBN 978-80-903962-0-3

²⁷ Rozsudok Najvyššieho súdu SR, 2 Obo 249/2001

- JABORNEGG, P., STRASSER J.: Kommentar zum Aktiengesetz. 5. Auflage, Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2010, ISBN: 978-3-214-08176-8
- KALLS/NOWOTNY/SCHAUER: Österreichisches Gesellschaftsrecht (2008), Wien: MANZ'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung GmbH, 2008, ISBN 978-3-214-15247-5
- KALLS S. Vorstandshaftung in 15 europäischen Ländern, Wien: Linde Verlag Ges. M.b.H, 2005, ISBN 3-7073-0758-1.
- KLEIN A., COFFEE J. C., PARTNOY F. Business Organization and Finance, Legal and Economic Principles. Thomson Reuters/ Foundation Press, 2010, s. 38 ISBN 978-1-59941-449-2
- KEAY, A. & ZHANG, H. (2011). An Analysis of Enlightened Shareholder Value in Light of Ex Post Opportunism and Incomplete Law. *European Company and Financial Law Review*, 8(4), pp. 445-475. Retrieved 14 Dec. 2018, from doi:10.1515/ECFR.2011.445
- KRAAKMAN R. et al. The Anatomy of Corporate Law. Oxford: OUP, 2017, ISBN 978-0-19-872431-5
- LUKÁČKA P. VPLYV OSTATNÝCH ZMIEN OBCHODNÉHO ZÁKONNÍKA NA ZODPOVEDNÉ RIADENIE SPOLOČNOSTI IN Mířniky práva v stredoeurópskom priestore 2018: zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov organizovanej Univerzitou Komenského v Bratislave, Právnickou fakultou, / zostavovatelia: Jozef Andraško, Juraj Hamulák. – 1. vyd. – Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2018. s. 165 ISBN 978-80-7160-484-6
- MAŠUROVÁ A. ZODPOVEDNOSŤ ŠTATUTÁROV, FAKTICKÝCH ŠTATUTÁROV A TIEŇOVÝCH ŠTATUTÁROV KAPITÁLOVÝCH SPOLOČNOSTÍ VOČI VERITEĽOM SPOLOČNOSTÍ PODĽA NOVEJ ÚPRAVY OBCHODNÉHO ZÁKONNÍKA A ZÁKONA O KONKURZE A REŠTRUKTURALIZÁCII IN Mířniky práva v stredoeurópskom priestore 2018: zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov organizovanej Univerzitou Komenského v Bratislave, Právnickou fakultou, / zostavovatelia: Jozef Andraško, Juraj Hamulák. – 1. vyd. – Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2018. s. 176 – 177 ISBN 978-80-7160-484-6
- PINTO A. R., BRANSON D. M. Understanding corporate law, Fifth edition, Durham, North Carolina: Carolina Academic Press, LLC. 2018. ISBN 9781531010003, s. 23
- RAISER T., VEIL R.: Recht der Kapitalgesellschaften, 4. Vydanie, München: Verlag Franz Vahlen, 2006, ISBN: 3-8006-3250-0
- RICK, A. Benefit Corporation Law and Governance : Pursuing Profit with Purpose, Berrett-Koehler Publishers, Incorporated, 2017. ProQuest Ebook Central, s. 24 dostupné na <http://ebookcentral.proquest.com/lib/pitt-ebooks/detail.action?docID=4854326>
- ZDEB M.J., GRILL M. A. The Intersection of Fiduciary Duties & Shareholder Rights, Wall Street Lawyer, July 2012, Volume 16, Issue 7, dostupné na <https://www.hklaw.com/files/Publication/36b45097-be75-4423-b1f4-4889e3b1c237/Presentation/PublicationAttachment/a35a4d11-c5ec-44b0-9ff9-4a7fe3274c47/TheIntersectionofFiduciaryDutiesJuly2012.pdf>

Kontaktné údaje:

JUDr. Jana Duračinská, PhD.
jana.duracinska@flaw.uniba.sk
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta,
Šafárikovo nám. 1
810 00 Bratislava
SR

PODMIENKY A PROBLEMATICKÉ BODY NOVOPRIJATEJ ZODPOVEDNOSTI OVLÁDAJÚCEJ OSOBY ZA ÚPADOK OVLÁDANEJ OSOBY

Pavel Lacko

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta

Abstract: On 1 January 2018, the act no. 264/2017 Coll. which amends the Commercial Code and introduces a new liability of the controlling person for the bankruptcy of the controlled person. The purpose of this article is the assessment of the conditions and issues that this amendment introduces, especially with regard to the potential to provide enhanced protection for the creditors of the controlled person.

Abstrakt: Dňa 1. januára 2018 nadobudol účinnosť zákon č. 264/2017 Z.z., ktorým sa novelizuje Obchodný zákonník a zavádza sa nová zodpovednosť ovládajúcej osoby za úpadok ovládanej osoby. Cieľom príspevku bude zhodnotiť, aké sú podmienky a problematické body, ktoré táto úprava prináša, predovšetkým s ohľadom na potenciál zabezpečiť zvýšenú ochranu veriteľov ovládanej osoby.

Keywords: controlling person, controlled person, liability, bankruptcy

Kľúčové slová: ovládajúca osoba, ovládaná osoba, zodpovednosť, úpadok

Príspevok bol spracovaný v rámci projektu APVV-16-0553 „Premeny a inovácie konceptu kapitálových spoločností v podmienkach globalizácie“.

1 ÚVOD

Slovenské korporátne právo nazerá na obchodné spoločnosti primárne ako na samostatné právnické osoby, pričom len výnimočne sa berie ohľad na to, že obchodná spoločnosť môže byť súčasťou skupiny spoločností, ktoré sú spoločne riadené, a ktoré z ekonomického hľadiska vytvárajú jeden celok.¹

Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v platnom znení (ďalej len „ObZ“ alebo „Obchodný zákonník“) sice už od 01.07.1999² upravuje inštitúty ovládajúcej a ovládanej osoby, tieto sa však v rámci práva obchodných spoločností často nevyužívajú. Legálne odkazy môžeme nájsť v § 59a ods. 3, § 66b, § 120 ods. 3 a 4, § 136, § 161f ods. 2 až 4, § 180 ods. 1 a 4, § 196, § 196a a § 208 ods. 4 ObZ. Nedávnou novelizáciou ObZ³ (ďalej len „Novela“) sa však tieto inštitúty využili pri zavedení osobitnej formy zodpovednosti, a to konkrétne zodpovednosti ovládajúcej osoby za úpadok ovládanej osoby.

2 DÔVODY ZAVEDENIA ZODPOVEDNOSTI OVLÁDAJÚCEJ OSOBY ZA ÚPADOK OVLÁDANEJ OSOBY

V zmysle dôvodovej správy k Novele bola vzorom pre novozavedenú úpravu čiastočne *nemecká judikatúra k zničovúcim zásahom spoločníka do obchodnej spoločnosti*

¹ OVEČKOVÁ, O. a kol.: *Obchodný zákonník. Veľký komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer s.r.o., 2017, s. 465.

² Inštitúty ovládajúcej a ovládanej osoby boli do Obchodného zákonníka zavedené zákonom č. 127/1999 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

³ Zákon č. 264/2017 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

(*existenzvernichtender Eingriff*), podľa ktorej spoločník zodpovedá osobne za záväzky spoločnosti, ak neberie ohľad na účelové určenie majetku spoločnosti a priamo alebo skryto jej odoberá majetkové hodnoty, ktoré potrebuje na splnenie svojich záväzkov a tým spôsobí jej úpadok a čiastočne česká úprava (ktorá je formulovaná prísnejšie ako ručenie akejkoľvek vplyvnej osoby za dlhy ovplyvnenej osoby).⁴

Dôvodová správa k Novele konštatuje, že štatutárne orgány majú v rámci svojej povinnosti konať s odbornou starostlivosťou povinnosť predchádzať úpadku. V prípade, ak k úpadku predsa len dôjde, majú povinnosť podať návrh na vyhlásenie konkurzu. Hoci povinnosti a zodpovednosť spoločníkov sú podstatne užšie, majú takisto povinnosť dodržiavať korporáčnú lojalitu, *nesmú svoju účasť v obchodnej spoločnosti zneužívať a zodpovedajú za škodu spôsobenú ich správaním, a to najmä v režime všeobecnej zodpovednosti za škodu (najmä zodpovednosť za škodu spôsobenú úmyselným konaním proti dobrým mravom podľa [Občianskeho zákonníka]).*⁵

Podľa vysvetlenia v dôvodovej správe Novela precizuje podmienky zodpovednosti za škodu, ak určité obzvlášť škodlivé správanie sa ovládajúcej osoby (ako kvalifikovaného spoločníka) spôsobí škodu veriteľovi ovládanej obchodnej spoločnosti. *Koncepcne ide o deliktnú zodpovednosť spoločníka za škodu, teda predpokladá sa protiprávne správanie sa ovládajúcej osoby, samotná skutočnosť ovládania, a ani úpadku... nepostačuje na založenie zodpovednostného vzťahu medzi veriteľom a osobou, ktorá je vo vzťahu k dlžníkovi ovládajúcou osobou.*

Novozavedená zodpovednosť ovládajúcej osoby za úpadok ovládanej osoby teda odkazuje na existujúcu zodpovednosť za škodu spôsobenú úmyselným konaním proti dobrým mravom, avšak ustanovenia Novely nepredpokladajú ako podmienku vzniku zodpovednosti úmyselné konanie proti dobrým mravom.

V ďalšom texte sa budeme snažiť zodpovedať otázku, či zodpovednosť ovládajúcej osoby za úpadok ovládanej osoby má potenciál fungovať s podmienkami, s ktorými bola zavedená.

3 OVLÁDAJÚCA A OVLÁDANÁ OSOBA

V zmysle § 66a ods. 1 ObZ je ovládanou osobou *spoločnosť, v ktorej má určitá osoba väčšinový podiel na hlasovacích právach preto, že má podiel na spoločnosti alebo akcie spoločnosti, s ktorými je spojená väčšina hlasovacích práv, alebo preto, že na základe dohody s inými oprávnenými osobami môže vykonávať väčšinu hlasovacích práv bez ohľadu na platnosť alebo na neplatnosť takejto dohody.* Podiel na hlasovacích právach sa zvyšuje o hlasovacie práva (i) *spojené s podielmi na ovládanej osobe alebo s akciami ovládanej osoby, ktoré sú v majetku iných osôb ovládaných priamo alebo sprostredkovane ovládajúcou osobou,* (ii) *vykonávané inými osobami vo vlastnom mene na účet ovládajúcej osoby.* Ovládaná osoba je následne definovaná ako osoba v ovládanej osobe postavenie vyššie definované postavenie.

Uvedený koncept je pritom založený na nasledovných zásadách:

Po prvé, do úvahy sa berie len výkon hlasovacích práv. Rozhodujúce pre posudzovanie skutočností, či určitá osoba je ovládajúca je zhodnotenie, či disponuje väčšinou hlasovacích práv. Výkon hlasovacích práv pritom môže byť právny (na základe korporátnych dokumentov, ktoré danej ovládajúcej osobe priznávajú väčšinové hlasovacie práva) alebo faktický (na základe dohody s inými osobami reálne vykonáva väčšinu hlasovacích práv).

Po druhé, neberie sa však ohľad na to, či ovládajúca osoba iným spôsobom ako výkonom väčšiny hlasovacích práv ovládanú spoločnosť ovplyvňuje (napr. na základe zmluvy, na podklade ktorej ovládajúca osoba ovládanú osobu riadi).

Po tretie, ovládajúca osoba je osoba, ktorá realizuje „priamu“ ako aj „nepriamu“ kontrolu ovládanej osoby prostredníctvom väčšiny hlasovacích práv.⁶ Ovládajúca osoba teda nemusí byť priamo spoločníkom resp. akcionárom ovládanej osoby, ale môže sa nachádzať aj na „vyššej úrovni“ korporátnej štruktúry skupiny spoločností.

⁴ Dôvodová správa k Novele, čl. I, bod 16 (§ 66aa).

⁵ Tamtiež.

⁶ PATAKYOVÁ, M. a kol.: *Obchodný zákonník. Komentár. 5. vydanie.* Bratislava: C. H. Beck, 2016, s. 304-305.

4 PODMIENKY ZODPOVEDNOSTI OVLÁDAJÚCEJ OSOBY ZA ÚPADOK OVLÁDAanej OSOBY

V zmysle § 66aa ods. 1 a 2 ObZ zodpovedá ovládajúca osoba veriteľom ovládanej osoby za škodu spôsobenú úpadkom ovládanej osoby, ak svojím konaním podstatne prispela k úpadku ovládanej osoby. Tejto zodpovednosti sa ovládajúca osoba zbaví, ak preukáže, že postupovala informovane a v dobrej viere, že koná v prospech ovládanej osoby. Na účel uplatnenia zodpovednosti... sa predpokladá, že ovládaná osoba je v úpadku aj vtedy, ak konkurz na majetok ovládanej osoby nemohol byť pre nedostatok majetku vyhlásený alebo bol z takého dôvodu zrušený alebo ak exekúcia alebo obdobné vykonávacie konanie vedené voči ovládanej osobe bolo z takého dôvodu ukončené.

Súhlasím s názorom, že zodpovednosť podľa § 66aa ObZ sa bude riadiť výlučne Obchodným zákonníkom.⁷ V zmysle § 52 ods. 2 tretia veta zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v platnom znení (ďalej len „OZ“ alebo „Občiansky zákonník“) sa na všetky právne vzťahy, ktorých účastníkom je spotrebiteľ, vždy prednostne použijú ustanovenia Občianskeho zákonníka, aj keď by sa inak mali použiť normy obchodného práva. Úpravu v zmysle § 66aa ObZ je však možné považovať za osobitnú úpravu (*lex specialis*) k regulácii podľa OZ.⁸ Okrem toho, zodpovednosť podľa OZ je „miernejšia“ ako zodpovednosť podľa ObZ,⁹ teda v prípade, ak by poškodeným veriteľom bol spotrebiteľ, bola by jeho pozícia v prípade aplikácie OZ menej priaznivá, a to z dôvodu, že okrem podmienok na založenie zodpovednosti podľa ObZ (porušenie povinnosti, vznik škody a príčinnej súvislosti medzi týmito dvoma) by bolo potrebné preukazovať aj zavinenie. Aplikáciou Obchodného zákonníka aj na zodpovednosť vo vzťahu k spotrebiteľom teda spotrebiteľia nie sú v horšom postavení, v akom by boli v prípade, ak by sa na zodpovednosť podľa § 66aa ObZ vzťahoval Občiansky zákonník.

Ako už bolo uvedené vyššie, podmienkami pre založenie zodpovednosti za škodu v zmysle § 373 a nasl. ObZ je preukázanie (i) porušenia povinnosti zo strany škodcu; (ii) vzniku škody a (iii) príčinnej súvislosti (kauzálny nexus) medzi porušením povinnosti a vznikom škody.

Porušenie povinnosti sa viaže na konanie ovládajúcej osoby, ktorým podstatne prispela k úpadku ovládanej osoby. O aké konkrétne konanie ide, Novela bližšie neuvádza. Vzhľadom na to, že ovládajúca osoba môže úpadok ovládanej osoby spôsobiť v dôsledku rôznorodého konania, je vhodné špecifický druh konania ponechať otvorený.

Čo sa týka škody, stanovenie jej výšky je z praktického hľadiska problematické. Pri určení výšky škody je totiž vo všeobecnosti potrebné porovnať majetok, ktorý by mal poškodený subjekt v prípade, ak by škodová udalosť nenastala a aktuálna situácia, keď ku škodovej udalosti došlo. Porovnáva sa teda skutočný stav a hypotetická situácia (ak by ku škodovej udalosti nedošlo). Za účelom uľahčenia pozície poškodenej osoby (veriteľa) upravuje § 66aa ods. 4 prezumovanú výšku škody, a to nasledovne: „Ak sa nepreukáže iná výška škody, predpokladá sa, že veriteľovi vznikla škoda v rozsahu, v akom jeho pohľadávka nebola uspokojená po zastavení konkurzného konania vedeného voči ovládanej osobe pre nedostatok majetku, zrušení konkurzu vyhláseného na majetok ovládanej osoby pre nedostatok majetku, ukončení exekúcie alebo obdobného vykonávacieho konania vedeného voči ovládanej osobe pre nedostatok majetku alebo zániku ovládanej osoby bez právneho nástupcu.“ Predmetné ustanovenie zjednodušuje postavenie veriteľa, ktorý nemusí komplikovaným spôsobom (najčastejšie prostredníctvom znaleckého posudku) preukazovať výšku škody.

Po vzťahu k príčinnej súvislosti je potrebné preukázať, že relevantné konanie ovládajúcej osoby podstatným spôsobom prispelo k úpadku ovládanej osoby. Ide o novozavedený pojem – je zřejmé, že každý jav vo vonkajšom svete má mnoho príčin. Za účelom vzniku zodpovednosti podľa

⁷ MAŠUROVÁ, A.: *Zodpovednosť štatutárov, faktických štatutárov a tieňových štatutárov kapitálových spoločností voči veriteľom spoločností podľa novej úpravy obchodného zákonníka a zákona o konkurze a reštrukturalizácii*. In: *Míľníky práva v stredoeurópskom priestore 2018*, s. 172.

⁸ Tamtiež.

⁹ Zodpovednosť v zmysle OZ je subjektívna, t.j. okrem porušenia povinnosti, vzniku škody a príčinnej súvislosti (medzi porušením povinnosti a vznikom škody) je predpokladom zodpovednosti aj zavinenie škodcu.

§ 66aa ObZ musí konanie ovládajúcej osoby *podstatne prispieť* k úpadku, musí byť teda jednou z dominantných príčin.

Okrem základných podmienok vzniku zodpovednosti je potrebné spomenúť aj osobitný liberačný dôvod zavedený § 66aa ods. 1 druhá veta ObZ, v zmysle ktorého sa „zodpovednosti ovládajúca osoba zbaví, ak preukáže, že postupovala informovane a v dobrej viere, že koná v prospech ovládanej osoby.“ Dôvodová správa k Novele uvádza, že ide o širokú možnosť zbavenia sa zodpovednosti. Rovnako deklaruje, že ide o *obdobu v zahraničných úpravách známeho pravidla „business judgement rule“, aj keď v prípade ovládajúcich osôb ako spoločníkov sa nevyžaduje taká miera starostlivosti a lojality ako pri štatutárnych orgánoch.*¹⁰

Pre úplnosť dodávame, že Novela zavádza osobitné premlčacie lehoty vo vzťahu k zodpovednosti za škodu spôsobenú úpadkom ovládanej osoby. Podľa § 66aa ods. 3 sa nároky veriteľa voči ovládajúcej osobe premlčia najskôr uplynutím jedného roka od (i) zastavenia konkurzného konania vedeného voči ovládanej osobe pre nedostatok majetku, (ii) zrušenia konkurzu vyhláseného na majetok ovládanej osoby pre nedostatok majetku alebo (iii) ukončenia exekúcie alebo obdobného vykonávacieho konania vedeného voči ovládanej osobe pre nedostatok majetku.

5 PROBLEMATICKÉ BODY NOVOZAVEDENEJ ZODPOVEDNOSTI ZA ŠKODU A ÚLOHA SÚDOV PRI ICH ELIMINÁCIÍ

V ďalšom texte sa pokúsime načrtnúť, kde vidíme problematické body novej úpravy, a to postupne podľa jednotlivých podmienok zodpovednosti tak, ako boli opísané v predchádzajúcom výklade. Zároveň sa budeme snažiť naznačiť, kde vidíme priestor pre korekciu resp. elimináciu týchto nedostatkov.

Čo sa týka porušenia povinnosti zo strany ovládajúcej osoby, je možné kladne hodnotiť, že zákonodarca konanie ovládajúcej osoby ďalej nešpecifikuje, k úpadku ovládanej osoby je teda možné prispieť akýmkoľvek konaním ovládajúcej osoby. Z praktického hľadiska bude samozrejme v mnohých prípadoch náročné dokázať, že ku konaniu zo strany ovládajúcej osoby vôbec došlo, a to z dôvodu, že veriteľ ako osoba stojaca mimo korporátnej štruktúry ovládanej osoby, nemá k dispozícii interné dokumenty tejto spoločnosti. Zároveň konanie zo strany ovládajúcej osoby nemusí byť žiadnym spôsobom zaznamenané (napr. príkaz zo strany spoločníka ovládanej osoby štatutárnemu orgánu ovládanej osoby môže byť daný aj ústne). V tejto súvislosti môžu sudy korigovať tento nedostatok tým spôsobom, že aj pri absencii jednoznačných dôkazov budú akceptovateľné nepriame dôkazy (indície), ktoré vo svojej kombinácii budú s dostatočnou mierou pravdepodobnosti preukazovať, že k úpadku došlo najmä v dôsledku konania ovládajúcej osoby (napr. ak ovládajúca osoba z tohto konania profitovala alebo ak ide o konanie, ktoré v minulosti bolo opakovane realizované v dôsledku vplyvu ovládajúcej osoby na štatutára ovládanej osoby).

Vo vzťahu kuške a jej kvantifikácii zvolil zákonodarca úpravu prostredníctvom prezumpcie výšky škody. Pokiaľ nebude preukázaná iná výška škody, predpokladá sa, že veriteľovi bola spôsobená škoda v rozsahu, v akom nebola jeho pohľadávka uspokojená. Z časového hľadiska sa však miera uspokojenia pohľadávky veriteľa posudzuje v nasledovných okamihoch: (i) po zastavení konkurzného konania vedeného voči ovládanej osobe pre nedostatok majetku (ii) po zrušení konkurzu vyhláseného na majetok ovládanej osoby pre nedostatok majetku, (iii) po ukončení exekúcie alebo obdobného vykonávacieho konania vedeného voči ovládanej osobe pre nedostatok majetku alebo (iv) zániku ovládanej osoby bez právneho nástupcu. Výška škody sa teda na základe zákonom zavedenej prezumpcie preukáže až po ukončení konkurzného konania. Priemerná dĺžka konkurzného konania je pritom približne 4 roky, čo je najdlhšie zo všetkých krajín Európskej únie.¹¹ Z praktického hľadiska má teda veriteľ dve možnosti. Buď bude niekoľko rokov čakať na ukončenie konkurzného konania, alebo si výšku škody vyčíslí iným spôsobom (najčastejšie prostredníctvom znaleckého posudku alebo odborného vyjadrenia). Je ťažké navrhnuť, akým spôsobom by sudy mohli veriteľom napomôcť pri vymáhaní ich nároku. Jednou z možností je voľnejšie posudzovanie dôkazov preukazujúcich výšku škody, najmä v prípade, ak je zrejmé, že

¹⁰ Dôvodová správa k Novele, čl. I, bod 16 (§ 66aa).

¹¹ Tlačová správa agentúry SITA, a.s. z 09.03.2015. Dostupná na internete: <http://www.vssr.sk/clanok-z-titulky/mame-najdlhsie-konkurzne-konania-v-ramci-celej-eu-spravodajstvo-3-2015.htm>.

veriteľ nebude v konkurznom konaní uspokojený vôbec alebo len minimálne. Pokiaľ veriteľ predloží relevantné dôkazy o výške škody, súdy by nemali prerušiť konanie o náhrade škody a čakať, dokým bude konkurzné konanie skončené a výška škody „ustálená“. Takéto neodôvodnené „predlžovanie“ konania znižuje šancu na úspešné vymoženie pohľadávky a znižuje dôveru veriteľov v efektívny výkon súdnej moci.

Pre poriadok je potrebné uviesť, že koncept prezumovanej výšky škody nie je v slovenskej právnej úprave ojedinelý ani nový. Obsahuje ho od 01.01.2018 aj aktuálny § 11a ods. 3 zákona č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii v platnom znení (ďalej len „ZoKR“).¹² Do ZoKR sa tento inštitút „vrátil“, pričom bol v tomto zákone obsiahnutý aj v období od 01.01.2006 do 31.12.2012.¹³ Pri vyhľadávaní v súdnych rozhodnutiach sa nám však podarilo nájsť len približne 30 rozhodnutí, v ktorých bol tento inštitút pri určovaní výšky škody využitý. Pri počte konkurzných konaní je možné daný počet považovať za pomerne nízky.¹⁴ Je teda zrejmé, že hoci takáto možnosť existovala, predmetná úprava nebola zo strany veriteľov vo veľkej miere využívaná.

V neposlednom rade je potrebné zhodnotiť príčinnú súvislosť medzi porušením povinnosti a vznikom škody, ktorá je viazaná na *podstatné prispenie* ovládajúcej osoby k úpadku ovládanej osoby. V tomto ohľade je potrebné uviesť, že ide o nový pojem, ktorý vyžaduje bližšiu interpretáciu zo strany súdov. Súdy budú musieť nájsť „rovnováhu“ a vymedziť situácie, pri ktorým ovládajúca osoba skutočne svojím vplyvom podstatne prispela k úpadku ovládanej osoby.

Čo sa týka liberačného dôvodu, ten bude rovnako vyžadovať bližší výklad zo strany súdov. Dôvodová správa uvádza, že ide o široký dôvod, pričom *na zodpovednosť nepostačuje nesprávne podnikateľské rozhodnutie (v rámci podnikateľského rizika), ale potrebný je cieleňý zásah ovládajúceho spoločníka do majetku obchodnej spoločnosti*.¹⁵

6 ZÁVER

Dôvodová správa k Novele neuvádza, aké spoločenské okolnosti viedli k prijatiu tejto úpravy (napr. či je súčasná úprava zodpovednosti voči veriteľom nedostatočná), prečo bol zvolený koncept *čiasťočne* inšpirovaný nemeckou judikatúrou a *čiasťočne* českou právnou úpravou, ani aký výsledok je očakávaný od pripravovanej regulácie. Celkovo je takýto prístup pri prijímaní novej regulácie pre legislatívnu činnosť v Slovenskej republike príznačný. Hoci sa dôvodová správa venuje jednotlivým podmienkam zodpovednosti a objasňuje, ako by mala fungovať, nikde nie je uvedené prečo bola zvolená táto forma zodpovednosti a aký výsledok je možné od novej úpravy očakávať. Z toho dôvodu nie je následne po určitej dobe fungovania regulácie v praxi zhodnotiť jej efektívnosť resp. dosiahnutie sledovaných cieľov.

Pokiaľ by sme chceli uvedenú „medzeru“ vyplniť, povedali by sme, že cieľom bolo posilniť postavenie veriteľov ovládaných osôb a ich lepšia ochrana v prípade zásahu do fungovania ovládaných osôb zo strany ovládajúcich osôb.

Ako však bolo analyzované vo vyššie uvedenom texte, efektívnosť novej regulácie bude vo veľkej miere závisieť od prístupu súdov pri riešení konkrétnych prípadov. Po uplynutí dlhšej doby bude možné na základe rozboru súdnych rozhodnutí posúdiť, či sa súdy s touto otázkou vysporiadali spôsobom, ktorý skutočne prispeje k ochrane veriteľov ovládaných osôb.

¹² V zmysle predmetného ustanovenia platí: „Ak sa nepreukáže iná výška škody, predpokladá sa, že veriteľovi vznikla škoda v rozsahu, v akom pohľadávka veriteľa nebola uspokojená po zastavení konkurzného konania pre nedostatok majetku dlžníka, zrušení konkurzu vyhláseného na majetok dlžníka pre nedostatok majetku alebo ukončení exekúcie alebo obdobného vykonávacieho konania vedeného voči dlžníkovi pre nedostatok majetku.“

¹³ V zmysle § 11 ods. 4 ZoKR účinného v predmetnej dobe platilo: „Ak návrh na vyhlásenie konkurzu nebol podaný včas, predpokladá sa, že výška škody, ktorá tým veriteľom vznikla, je suma ich pohľadávok, ktoré po zrušení konkurzu alebo zastavení konkurzného konania pre nedostatok majetku zostali neuspokojené, ibaže sa preukáže iná výška škody.“

¹⁴ Len v samotnom roku 2012 bolo vyhlásených 362 konkurzov a v roku 2011 bol počet vyhlásených konkurzov 392.

¹⁵ Dôvodová správa k Novele, čl. I, bod 16 (§ 66aa).

Použitá literatúra:

Dôvodová správa k zákonu č. 264/2017 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

MAŠUROVÁ, A.: *Zodpovednosť štatutárov, faktických štatutárov a tieňových štatutárov kapitálových spoločností voči veriteľom spoločností podľa novej úpravy obchodného zákonníka a zákona o konkurze a reštrukturalizácii*. In: Mílniky práva v stredoeurópskom priestore 2018.

OVEČKOVÁ, O. a kol.: *Obchodný zákonník. Veľký komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer s.r.o., 2017.

PATAKYOVÁ, M. a kol.: *Obchodný zákonník. Komentár. 5. vydanie*. Bratislava: C. H. Beck, 2016

Tlačová správa agentúry SITA, a.s. z 09.03.2015. Dostupná na internete: <http://www.vssr.sk/clanok-z-titulky/mame-najdlhsie-konkurzne-konania-v-ramci-celej-eu-spravodajstvo-3-2015.htm>.

Kontaktné údaje:

JUDr. Pavel Lacko, LL.M.

pavel.lacko@flaw.uniba.sk

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta

Šafárikovo nám. č. 6

810 00 Bratislava

Slovenská republika

VPLYV KOGNITÍVNEHO SKRESLENIA NA VYVODZOVANIE ZODPOVEDNOSTI VOČI ŠTATUTÁRNYM ORGÁNOM SPOLOČNOSTI V SÚDNOM KONANÍ¹

Peter Lukáčka, Daniel Zigo

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta

Abstract:

The courts of the Slovak Republic are obliged to make decisions in accordance with the law. An important precondition for the lawful decision of a court is (among other things) the duty of the court to assess the evidence at its discretion, each of the evidence individually and all the evidence in their mutual context. Within the assessment of the evidence, the Court should carefully take into account all that emerged during the proceedings. From the point of view of taking responsibility for the unlawful conduct of the statutory bodies of companies, we can identify, in the recent period, the legislature's strong efforts to tighten legislation that regulates this area. On the other hand, however, it can be said in general that, in relation to this activity of the legislator, the number of judicial decisions which use these instruments in practice does not increase in direct proportion. For this reason, we are focusing in this contribution on the decision-making process of the courts from the perspective of the possible impacts of the cognitive distortions that may influence judges in decision-making in this area.

Abstrakt:

Súdy Slovenskej republiky sú povinné rozhodovať v súlade so zákonom. Dôležitým predpokladom pre zákonné rozhodnutie súdu je (okrem iného) aj povinnosť súdu hodnotiť dôkazy podľa svojej úvahy, a to každý dôkaz jednotlivo a všetky dôkazy v ich vzájomnej súvislosti. V rámci hodnotenia dôkazov má súd starostlivo prihliadať na všetko, čo vyšlo počas konania najavo. Z pohľadu vyvodzovania zodpovednosti za protiprávne konanie voči štatutárnym orgánom obchodných spoločností môžeme v ostatnom období identifikovať výraznú snahu zákonodarcu o sprísnenie právnej úpravy, ktorá túto oblasť reguluje. Naproti tomu je však vo všeobecnosti možné uviesť, že vo vzťahu k tejto činnosti zákonodarcu nerastie priamo úmerne aj počet súdnych rozhodnutí, ktoré tieto nástroje aj v praxi využívajú. Z tohto dôvodu sa v príspevku zameriavame na posúdenie rozhodovacej činnosti súdov z pohľadu možných dopadov tzv. kognitívnych skreslení, ktoré môžu sudcov pri rozhodovaní v danej oblasti ovplyvňovať.

Key words: the responsibility of the statutory body, evaluation of evidence, cognitive distortion.

Kľúčové slová: zodpovednosť štatutárneho orgánu, hodnotenie dôkazov, kognitívne skreslenie.

1 ÚVOD

Nezávislosti a etického rozmeru výkonu súdnej moci je v podmienkach SR jednou z oblastí, ktorej reálna aplikácia v právnej praxi determinuje celkové vnímanie výkonu súdnej moci fyzickými ako aj právnickými osobami. Motiváciou pre výber tejto pomerne špecifickej témy pre príspevok na konferenciu Bratislavské právnické fórum 2019 bola snaha o inovatívny prístup k problematike nezávislosti výkonu súdnej moci. V tomto zmysle sa pokúsime nadviazať na pána deka a pána rektora, ktorí na plenárnom zasadnutí tejto konferencie hovorili aj o vnútorných faktoroch

¹ Príspevok bol spracovaný v rámci projektu APVV-16-0553 „*Premeny a inovácie konceptu kapitálových spoločností v podmienkach globalizácie*“

ovplyvňujúcich výkon právnického povolania a teda i výkon súdnictva. V rámci príspevku sa teda pokúšame zamerať skôr na analýzu faktorov, ktoré ovplyvňujú rozhodovanie sudcov a v širšom zmysle sa dotýkajú ich nezávislosti v rámci rozhodovacieho procesu nie cez prizmu externých, ale vnútorných faktorov, ktoré môžu *de facto* ovplyvňovať ich činnosť. Tento náš postup vyplýva zo snahy prispieť k odhaleniu príčin nie príliš lichotivého vnímania výkonu súdnej moci vo verejnosti² a tým prispieť k identifikácii reálnych nástrojov, ktoré by mohli tento dlhodobý jav v slovenskej spoločnosti zvrátiť. Osobitne sa snažíme zaoberať vplyvmi vnútorných faktorov rozhodovania sudcov v rámci problematiky vyvodzovania zodpovednosti voči štatutárnym orgánom.

2 VYVODZOVANIE ZODPOVEDNOSTI VOČI ŠTATUTÁRNYM ORGÁNOM

Podľa odbornej spisby ako aj rozhodnutí súdov SR je možné vo všeobecnosti uviesť, že „*Ústava SR (a listina) deklaruje dva podstatné atribúty súdnictva v Slovenskej republike - nezávislosť a nestrannosť. ... Všeobecne možno pojem nezávislosť súdov charakterizovať tak, že zahŕňa rozhodovanie bez akýchkoľvek právnych a faktických vplyvov na výkon ich právomoci, a taktiež vylúčenie ich podriadenosti pri výkone právomoci komukoľvek inému.*“³

Z uvedeného teda vyplýva, že **nezávislosť** výkonu súdnej moci je možné legitímne vnímať najmä v kontexte vonkajších vplyvov na výkon sudcovského povolania, ktoré sa prejavujú najmä v legislatívnej úprave tejto oblasti, ktorá stanovuje základné predstavy determinujúce nezávislý výkon súdnej moci, ale aj vyslovene v rámci protiprávných konaní, ktoré majú za cieľ ovplyvniť spravodlivé a zákonné rozhodovanie súdov.

Naše úvahy v tejto sfére zameriavame na hľadanie odpovedí na pomerne dlhodobý stav v oblasti vyvodzovania zodpovednosti voči štatutárnym orgánom, ktorý je charakteristický tým, že prevláda vo všeobecnosti názor o tom, že tento proces nie je úplne funkčný, resp. je neefektívny.

Súhlasíme s Mašurovou, ktorá uvádza: „*Zodpovednosť štatutárov kapitálových spoločností možno rozdeliť na dve základné kategórie: jednak na zodpovednosť vnútornú, t. j. zodpovednosť voči spoločnosti, a jednak na zodpovednosť vonkajšiu, t. j. zodpovednosť voči spoločníkom a veriteľom spoločnosti. Vonkajšiu zodpovednosť možno ďalej rozdeliť na priamu zodpovednosť za škodu spôsobenú v majetkovej sfére akcionárov resp. veriteľov kapitálových spoločností a na zodpovednosť nepriamu, napr. v podobe zákonného ručenia za dlhy spoločnosti.*“⁴

Predstavu o nie úplne funkčnom systéme vyvodzovania zodpovednosti voči štatutárom môže nepriamo podporovať i fakt, že v rámci aktuálnej rozhodovacej činnosti súdov je práve táto oblasť pomerne zriedkavým výsledkom rozhodnutí súdov, čo sme aj v rámci prieskumu súdnych rozhodnutí súdov SR preverili, keďže sme v rámci výskumu identifikovali len nie príliš vysoký počet súdnych rozhodnutí, ktoré sa touto problematikou zaoberajú a ktoré boli vo vzťahu k štatutárom negatívne. Vo výskume sme sa neobmedzili iba na rozhodnutia Najvyššieho súdu, ale zaoberali sme sa i rozhodnutiami súdov nižšieho stupňa. Používali sme rôzne právno-informačné systémy, napríklad slolex, judikaty.info, aspi či epi. I napriek extenzívnemu prieskumu, pri ktorom sme sa zameriavali najmä na rozhodnutia súdov pri ktorých aplikovali § 135a a § 194 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej aj „*Obchodný zákonník*“) a taktiež § 11 a §11 zákona č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii v znení neskorších predpisov sme, ako sme už uviedli, narazili len na pomerne nízky počet súdnych rozhodnutí, ktoré by sankcionovali porušenie týchto právnych noriem v praxi. Pokiaľ sa súd rozhodol vyvodiť voči štatutárnemu orgánu zodpovednosť za porušenie právom uložennej povinnosti, väčšinou sa jednalo, na základe nájdených rozhodnutí len o tie najzávažnejšie porušenia povinnosti, kde neboli pochybnosti o jeho konaní

² Na základe Porovnávacieho prehľadu EÚ v oblasti justície za rok 2018 vníma až 60% opýtanej verejnosti stav nezávislosti súdnictva v SR ako zlý alebo veľmi zlý, čo je druhý najhorší výsledok v rámci EÚ.

³ Uznesenie Najvyššieho súdu SR z 23. mája 2012, sp. zn. 1 Nc 30/2012

⁴ Mašurová, A.: *Zodpovednosť štatutárov, faktických štatutárov a tieňových štatutárov kapitálových spoločností voči veriteľom spoločností podľa novej obchodného zákonníka a zákona o konkurze a reštrukturalizácii*. In: Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov 12.4. – 14.4.2018. MÍLNIKY PRÁVA V STREDOEURÓPSKOM PRIESTORE 2018. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2018, s. 169

a často sa jednalo i o úmyselné zavinenie, pri ktorom sa člen štatutárneho orgánu nejakým spôsobom obohatil, pričom mohla byť vyvodená i trestnoprávna zodpovednosť (napríklad Rozsudok Krajského súdu Bratislava z 08. 03. 2017, sp. zn. 1To/12/2017, Rozsudok Krajského súdu Bratislava z 03.12.2013, sp. zn. 2 Cob 165/2013, Rozsudok Krajského súdu Banská Bystrica z 06. 02. 2018, sp. zn. 14CoPr/6/2016). V opačnom prípade sa sudy skôr snažili neuplatňovať voči štatutárnym orgánom prísne, zákonom určené sankcie a zjemnili tvrdosť zákona tým, že takéto žaloby odmietli (napríklad Rozsudok Krajského súdu Košice z 13. 02. 2018, sp. zn. 32NcKR/4/2016).

Zároveň tento všeobecný názor, že súčasný stav regulácie zodpovednosti štatutárných orgánov nie je úplne efektívny, podporuje i samotný zákonodarca, a to vzhľadom na to, že v ostatnom období prijal **pomerne značný počet legislatívnych zmien**, ktoré by práve proces uplatňovania zodpovednosti voči štatutárom mali zjednodušiť (napr.: zákon č. 264/2017 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony)⁵ a teda reagoval na podľa jeho mienky na nevyhovujúci stav.

Dovolíme si však konštatovať, že tento zámer zákonodarcu t.j. zjednodušenie ukladania sankcií štatutárom sa úplne **neprejavuje v praxi** aj napriek dlhšej dobe od ich účinnosti a všeobecné vnímanie tejto oblasti zatiaľ významne nezmenilo.

Konkrétne sme v inom výskume analyzovali⁶ dáta z „*finstatu*“ ohľadne toho, či došlo k zmene správania dotknutých subjektov po prijatí legislatívnych noriem upravujúcich povinnosť podať včas návrh na vyhlásenie konkurzu a dospeli sme k záveru, že hoci je v podmienkach SR významný počet subjektov, ktoré spĺňajú základné definíčné znaky predĺženia (záporné vlastné imanie) ako podmienky pre podanie návrhu na vyhlásenie konkurzu, ktorá stanovuje významné sankcie za porušenie tejto povinnosti, tak na túto novú úpravu nereflektovalo príliš subjektov a ich správanie napriek značným sankciám nebolo zmenené.

3 FAKTORY OVPLYVŇUJÚCE ROZHODOVANIE SUDCOV V OBLASTI VYVODZOVANIA ZODPOVEDNOSTI VOČI ŠTATUTÁROM

Vzhľadom na vyššie uvedené a popísaný stav vnímania aplikácie nástrojov na vyvodzovanie zodpovednosti voči štatutárnym orgánom⁷ sa ďalej v príspevku snažíme hľadať dôvody pre jeho existenciu.

Prvým dôvodom by mohol byť ten, že aktuálna právna úprava je nedostatočná a je potrebné ju ďalej sprísňovať. Z hľadiska situácie v oblasti vývoja právnej regulácie v tejto oblasti je možné konštatovať, že to takto vníma i zákonodarca keďže ako som už naznačil prijal v ostatnom období mnoho úprav, ktoré sa tejto problematiky dotýkajú. Podľa našej mienky je táto úprava najmä z hľadiska nastavenia sankčných mechanizmov nanajvýš **prísna ba až drakonická**, kedy v prípade, ak by bol štatutár neúspešný pri svojej obrane v rámci súdneho konania to vedie k jeho sankcionovaniu v likvidačnom rozsahu a to tak v trestnoprávnej ako aj v súkromno-právnej rovine.

⁵ Novela Obchodného zákonníka, Trestného zákona či Zákona o konkurze a reštrukturalizácii, ktorá priniesla najmä povinnosť štatutárneho orgánu aj po zániku svojej funkcie poskytovať primeranú súčinnosť vyžadovanú súdom, správcom dane a ďalšími subjektami, trestný čin nekalej likvidácie či zodpovednosť (najmä) štatutárneho orgánu za škodu spôsobenú nepodaním návrhu na vyhlásenie konkurzu.

⁶ Bližšie pozri: Lukáčka, P., Poláková, Z.: Hľadanie optimálneho konceptu zodpovednosti za nepodanie včasného návrhu na vyhlásenie konkurzu. In: AFI č. II/2018 (v čase písania tohoto príspevku článok ešte nebol publikovaný)

⁷ K aplikačným úskaliam spojeným s vyvodzovaním zodpovednosti voči štatutárom bližšie pozri: Mašurová, A.: *Zodpovednosť štatutárov, faktických štatutárov a tieňových štatutárov kapitálových spoločností voči veriteľom spoločností podľa novej úpravy obchodného zákonníka a zákona o konkurze a reštrukturalizácii*. In: Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov 12.4. – 14.4.2018. MÍLNIKY PRÁVA V STREDOEURÓPSKOM PRIESTORE 2018. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2018, s. 171 - 179

Druhým dôvodom pre uvedený stav by mohol byť ten, že i samotní poškodení, najmä veritelia, tieto spory nezačínajú, pretože majú obavy z prípadného výsledku tohto sporu, keďže do istej miery panuje v tejto societe určité presvedčenie, či by boli úspešní. V rámci kognitívnych skreslení, o ktorých budeme hovoriť, sa práve tento jav nazýva ako „*Loss aversion bias*“ – **sklon k obavám zo straty**.

Tretím aspektom, ktorý ovplyvňuje tento stav by mohla byť práve otázka týkajúca sa vnútorných faktorov rozhodovania sudcov, ktoré ich môžu pri svojom rozhodovaní ovplyvňovať, ktoré vo všeobecnosti nazývame ako „*kognitívne skreslenia*“.

Kognitívne skreslenie (anglicky „*cognitive bias*“) je možné vo všeobecnosti definovať ako systematickú, opakovanú chybu v myslení, rozhodovaní, odhadoch, spomienkach, zapamätávaní a iných myšlienkových procesoch. Nemožno však úplne presne hovoriť v negatívnom zmysle o „*chybách*“ – ide totiž často o **myšlienkové skratky (tzv. heuristiky)**, ktoré subjekty v rozhodovacom procese považujú za racionálne a často-krát sú ovplyvnené osobnosťou a skúsenosťami konkrétneho jedinca, ktoré determinujú postup pri jeho rozhodovaní.⁸ Kognitívne skreslenia sú vo väčšine zhodné všeobecne medzi ľuďmi, bez ohľadu na rasu, ekonomický status alebo štátnu príslušnosť. V dôsledku toho tí, ktorí sa snažia manipulovať - či už advokáti, odborníci, politici, predajcovia, alebo ktokoľvek, používajú tieto predsudky, ktoré nás nútia k nesprávnemu rozhodnutiu na základe predložených skutočností. Tak, tí, ktorým je istá skutočnosť prezentovaná môžu byť manipulovaní a odchyliť sa od vedeckej metódy zisťovania k viere v nevedecké fakty.⁹

Veda ktorá sa tejto problematike primárne venuje je behaviorálna ekonómia, psychológia. Domnievam sa však, že vzhľadom na to, že v právnej oblasti je rozhodovanie a proces rozhodovania fundamentálnou súčasťou a dokonca sú v práve profesionálni „*rozhodovači*“ (sudcovia), ktorých rozhodnutie sa nedotýkajú len ich vlastného života resp. života ich blízkych, či spolupracovníkov, ale veľkého okruhu ľudí, ktorým ovplyvňujú ich životy **je táto oblasť priestorom pre skúmanie, ktorý by mohol byť realizovaný aj v právnej vede**.

V zahraničí tento fenomén nie je ignorovaný, osobitne dávame do pozornosti štúdiu španielskych rozsudkov, ktorá ukázala, že väčšina rozsudkov bola, v rozpore s očakávaním, založená nie na formálnom ale na skreslenom odôvodnení, to znamená na neformálnom zdôvodnení. Vyplýva to z analýzy obsahu 555 súdnych rozhodnutí, ktorá ukazuje, že väčšina (74,95%) spočíva na neformálnych úvahách, tzn. kognitívnych skresleniach. Skreslenia, ktoré najzásadnejším spôsobom ovplyvňujú sudcov pri rozhodovacej činnosti sú najmä vyčnievanie a dostupnosť informácií, predsudky alebo teórie týkajúce sa ľudí, udalostí a javov, sebatpotvrdzujúca predpojatosť alebo tzv. ukotvenie.¹⁰

Faktorom, ktorý je schopný ovplyvniť sudcu pri rozhodovaní je spôsob rozvrhnutia pojednávania. Sudcovia, ktorí majú viac pojednávania v slede majú podľa štúdií s rastúcim počtom prípadov tendenciu prikláňať viac sa k *status quo* a nezachádzať do razantných rozhodnutí. Izraelskí vedci skúmali 1 112 súdnych pojednávania rozhodnutých 8 izraelskými sudcami, ktoré sa uskutočnili počas 50 pojednávacích dní v priebehu 10 mesiacov a zaoberali sa žiadosťami o podmieňané prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody. Štúdia ukázala, že približne 65% rozhodnutí bolo v prospech žiadateľa na začiatku každej relácie (ráno po raňajkách a po prestávke na obed) a postupne klesali na 0-10% na konci každej relácie. Autori dospeli k záveru, že opakované rozhodnutia vyčerpali duševné zdroje sudcov, čo spôsobilo väčšiu pravdepodobnosť, že vyhovejú vždy prvým prípadom po prestávke.¹¹

⁸ Bližšie pozri: Gábríš, T., Lukáčka, P.: Kognitívne sklony v právnej vede a praxi. In: Tomáš Gábríš a kolektív: Nedogmatická právna veda od Marxizmu po behaviorálnu ekonómiu. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 229-230

⁹ Lance D. Reich Cognitive Biases Make Judges & Juries Believe Weird Things, In The SciTech Lawyer, Volume 10, Issue 1, 2013. American Bar Association

¹⁰ Fariña, F., Arce, R., y Novo, M. (2003). Cognitive bias and judicial decisions. En M. Vanderhallen, G. Vervaeke, P.J. Van Koppen, y J. Goethals (Eds.), Much ado about crime (pp. 287-304). Bruselas: Uitgeverij Politeia NV. ISBN: D2003-8132-01.

¹¹ Shai Danziger et al., Extraneous Factors in Judicial Decisions, 108 PROC. NAT'L ACAD. SCI. 17, 6889-92 (2011).

Kategórií kognitívnych skreslení je však široké penzum. Pre účely tohto príspevku si dovoľíme uviesť ako príklad typológiu sklonov k chybám, ktoré uvádza E. Sičáková-Beblavá¹²:

1. Sklony k chybe v procese výberu (selekcie) informácie:

Necitlivosť na veľkosť vzorky/Insensitivity to sample size
Mylná predstava o náhode/Misconceptions of chance
Omyl dostupnosti/Availability bias
Chyby v predstavivosti/Biases in imaginability
Obmedzené stratégie vyhľadávania/Biases due to the effectiveness of a search net

2. Sklony k chybe v procese spracovania informácií:

Necitlivosť na apriórne pravdepodobnosti výstupov/Insensitivity to prior probability of outcomes
Konzervativizmus/Conservatism
Ilúzia platnosti/The illusion of validity
Omyl konjunkcie/Conjunction fallacy
Omyl základného výskytu/Base-rate fallacy
Ilúzia predpovedateľnosti/The illusion of predictability
Regresia k priemeru/Misconception of regression
Ilúzia korelácie/Illusory correlation
Nedostatočné upravovanie/Insufficient adjustment (anchoring)
Sklon k nesprávnemu spájaniu javov, resp. sklon k nesprávnemu rozdeľovaniu javov/Biases in evaluation of conjunctive and disjunctive events
Ilúzia vedomosti/Illusion of knowledge
Nadmerný optimizmus/Excessive optimism
Averzia voči neistote/Ambiguity aversion
Klam utopených nákladov/Sunk cost fallacy
Averzia voči strate/Loss aversion
Ukotvenie/Anchoring

3. Sklony k chybe pri formulovaní rozhodnutia:

Efekt rámcovania/Framing effect
Mentálne účtovníctvo/Mental accounting

4. Sklony k chybe prameniace z osoby subjektu rozhodovania:

Omyl prílišnej sebaistoty/Overconfidence bias
Sebapotvrdzujúca predpojatosť/Confirmation bias
Sklon k seba-prisudzovaniu/Self-attribution bias
Ilúzia kontroly/Illusion of control
Retrospektívna predpojatosť/Hindsight effect
Efekt aury667/Halo effect
Efekt vlastníctva/Endowment effect

Konkrétne v súvislosti s rozhodovaním v oblasti zodpovednosti štatutárnych orgánov dávame do pozornosti tzv. sklon k obavám z ľútosti v spojení s konfirmačným skreslením, ktoré je možné vymedziť ako tendenciu hľadať, interpretovať, uprednostňovať a vyvolávať si z pamäti informácie takým spôsobom, ktorý potvrdí naše už existujúce presvedčenie alebo hypotézy, pričom sa venuje

¹² Sičáková-Beblavá, E.: Behaviorálne základy verejnej politiky. Bratislava : UK, 2015, s. 65 – 67. Vychádza pritom z: ŠINSKÝ, M. Taxonómia sklonov k chybám. In BAČOVÁ, V. (ed.). Rozhodovanie a usudzovanie: Pohľady psychológie a ekonómie I. Bratislava : Ústav experimentálnej psychológie SAV, 2010, s. 162 – 204. Použité aj v: Gábriš, T., Lukáčka, P.: Kognitívne sklony v právnej vede a praxi. In. Tomáš Gábriš a kolektív: Nedogmatická právna veda od Marxizmu po behaviorálnu ekonómiu. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 232 -234

nepomerne menšia pozornosť alternatívnym možnostiam.¹³ Súhlasíme s názorom, že toto skreslenie „...*prispieva k zvýšenej sebadôvere v osobné presvedčenia a môže udržiavať, prípadne posilňovať aj tie ich predstavy, názory, ktoré sú v rozpore s dôkazmi. V tomto kontexte možno uviesť, že sklon k potvrdzovaniu tak môže viesť k chybným rozhodnutiam aj vo verejnej politike.*“¹⁴

Ak majú ľudia predsudky alebo hypotézu o danej problematike majú tendenciu uprednostňovať informácie, ktoré zodpovedajú ich predchádzajúcemu presvedčeniu a ignorovať dôkazy, ktoré poukazujú na opak. Táto sebaotvrdzujúca predpojatosť spôsobuje, že ľudia vyhľadávajú, triedia a interpretujú informácie spôsobom, ktorý je v súlade s ich predpokladmi, ktoré vedú k skresleným úsudkom a rozhodnutiam.¹⁵

Domnievame sa, že výskyt práve tohto alebo obdobného druhu kognitívneho skreslenia pri rozhodovaní sudcov môže byť práve daný tým, že aktuálna právna úprava zodpovednosti štatutárnych orgánov je nastavená tak prísne, že sudca vnútorne o spravodlivosti jej aplikácie nie je presvedčený a hľadá skôr cesty ako takýto subjekt oslobodiť od povinnosti stanovenej zákonom. Ak je teda sudca presvedčený o tom, že právna úprava určitej oblasti nie je vhodné riešená, bude sa v spore, v ktorom by mal takúto právnu úpravu použiť snažiť hľadať a vyberať informácie, takým spôsobom, aby túto právnu úpravu použiť nemusel a spor vyrieši inou alternatívou. Domnievame sa, že napriek skutočnosti, že sudcovia sú profesionáli a odborne vysokošpecializovaní ľudia, tak predstava o tom, že pri svojich rozhodnutiach postupujú výsostne matematicky tak, že si spočítajú pre a proti asi správna nebude.

Je zrejme, že túto skutočnosť je nutné akcentovať a prípadne sa zamýšľať nad tým, či je tento aspekt výkonu rozhodovacej činnosti sudcov žiadúci alebo sa budeme snažiť o odstránenie týchto vplyvov z procesu rozhodovania sudcov. Konkrétne v tejto súvislosti dávame do pozornosti výskum v oblasti umelej inteligencie, ktorý je napríklad schopný predpokladať výsledok súdneho sporu a zároveň určiť faktory, ktoré ovplyvňujú výsledok sporov a je schopný sa faktory aj sám učiť bez inštrukcii človeka. Rovnako sa rozvíja táto oblasť aj v rámci rozhodovania konkrétnych prípadov v rámci ktorých sa takisto skúma možnosť a spoľahlivosť prenesenia tejto kompetencie na umelú inteligenciu.

Domnievame sa však, že toto nie je úplne správna cesta osobitne v systéme kontinentálneho práva a práve prínos sudcu a jeho osobnosti v rámci rozhodovacieho procesu je významný a umožňuje zohľadniť aj významné špecifiká, ktoré umelá inteligencia bez vedomia jednoducho zohľadniť nebude vedieť.

Práve vnútorné nastavenie sudcov, kognitívne skreslenia ak chcete, môže byť určitým aspektom, ktorý ovplyvňuje to, že oblasť vyvodzovania zodpovednosti voči štatutárnym orgánom nie je v podmienkach SR aj napriek pomerne dôslednej a rozsiahlej úprave príliš rozvinutá. Podľa nášho názor však nie je správne vnímať tieto skutočnosti primárne ako **chybu sudcov**. Zrejme je potrebné i tento fakt chápať ako určitý **signál**, ktorý dáva najavo, že prístup, ktorý zákonodarca zvolil je v podmienkach SR reálne aplikovateľný len problematicky a skôr by sa pri svojej činnosti mohol pokúsiť o budovanie štruktúry právnych noriem v tejto oblasti tak, aby boli formulované bez akýchkoľvek pochybností nie len z hľadiska logického a gramatického precízne, ale aby reflektovali možno aj princípy všeobecnej spravodlivosti a adekvátnosti tak, aby i sudcovia pri svojom rozhodovaní nemuseli zväzdať vnútorné súboje ohľadne rozhodovania o ukladaní sankcií a o ich primeranosti.

¹³ Plous, Scott. The Psychology of Judgment and Decision Making. McGraw-Hill; 1st edition. 1993. s. 233.

¹⁴ Sičáková-Beblavá, E.: Behaviorálne základy verejnej politiky. Bratislava : UK, 2015, s. 86

¹⁵ Shai Danziger et al., Extraneous Factors in Judicial Decisions, 108 PROC. NAT'L ACAD. SCI. 17, 6889-92 (2011).

4 ZÁVER

Zámerom autorov tohto príspevku bolo priblížiť čteným účastníkom medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2019 problematiku vnútorných faktorov ovplyvňujúcich rozhodovanie jednotlivca a teda i sudcov ako profesionálov v tejto oblasti, ktoré sa vo všeobecnosti nazývajú ako kognitívne skreslenia, resp. sklony (angl. cognitive biases). V príspevku sme sa prostredníctvom ich vymedzenia snažili poukázať na skutočnosť, že dôvody pre určitú neochotu výrazne aplikovať písané právo sudcami môžu naznačovať (okrem iného) i skutočnosť, že dané právne normy nie sú v súlade s ich vnútorným presvedčením, ktorý môže odzrkadľovať ich dlhoročné praktické skúsenosti a teoreticko-právne vedomosti. Domnievame sa, že by zákonodarca mohol pri spôsobe tvorby právnej úpravy v oblasti zodpovednosti štatutárnych orgánov obchodných spoločností tento aspekt reflektovať s tým, že by pri ich vzniku vo väčšej miere spolupracoval resp. reflektoval názory sudcovského stavu tak, aby sme i v tejto oblasti mali funkčný a spravodlivý systém právnych noriem umožňujúcich čo možno najjednoznačnejšie predvídať vývoj a výsledok pri uplatňovaní sankčných mechanizmov v tejto oblasti tak, aby ich adresáti boli jednoznačne uzrozumení s následkami protiprávneho konania a zároveň, aby veritelia nevynakladali ďalšie prostriedky na súdne spory s neistým koncom.

Použitá literatúra:

Danziger S. et al., Extraneous Factors in Judicial Decisions, 108 PROC. NAT'L ACAD. SCI. 17, 6889-92 (2011)

Fariña, F., Arce, R., y Novo, M. Cognitive bias and judicial decisions. En M. Vanderhallen, G. Vervaeke, P.J. Van Koppen, y J. Goethals (Eds.), Much ado about crime (pp. 287-304). Bruselas: Uitgeverij Politeia NV., 2003. ISBN: D2003-8132-01.

Gábriš, T. a kolektív: Nedogmatická právna veda od Marxizmu po behaviorálnu ekonómiu. Praha: Wolters Kluwer, 2017, ISBN 978-80-7552-951-0

Mašurová, A.: Zodpovednosť štatutárov, faktických štatutárov a tieňových štatutárov kapitálových spoločností voči veriteľom spoločností podľa novej úpravy obchodného zákonníka a zákona o konkurze a reštrukturalizácii. In: Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov 12.4. – 14.4.2018. MÍL'NIKY PRÁVA V STREDOEURÓPSKOM PRIESTORE 2018. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2018, ISBN 978-80-7160-484-6

Plous, Scott. The Psychology of Judgment and Decision Making. McGraw-Hill; 1st edition. 1993
Reich D. L. Cognitive Biases Make Judges & Juries Believe Weird Things, In The SciTech Lawyer, Volume 10, Issue 1, 2013. American Bar Association

Sičáková-Beblavá, E.: Behaviorálne základy verejnej politiky. Bratislava: UK, 2015, ISBN 978-80-223-3928-5

Kontaktné údaje:

JUDr. Peter Lukáčka, PhD.
peter.lukacka@flaw.uniba.sk
Univerzita Komenského v Bratislave Právnická fakulta
Katedra obchodného práva a hospodárskeho práva
Šafárikovo námestie č. 6
P. O. BOX 313
810 00 Bratislava
Slovenská republika

Mgr. Daniel Zigo
daniel.zigo@flaw.uniba.sk
Univerzita Komenského v Bratislave Právnická fakulta
Katedra obchodného práva a hospodárskeho práva
Šafárikovo námestie č. 6
P. O. BOX 313
810 00 Bratislava
Slovenská republika

HRANICE NEGATÍVNEJ MATERIÁLNEJ PUBLICITY OBCHODNÉHO REGISTRA V JUDIKATÚRE NAJVVYŠŠIEHO SÚDU ČESKEJ REPUBLIKY A MOŽNOSŤ ICH APLIKÁCIE V SLOVENSKOM PRÁVNOM PROSTREDÍ – ZODPOVEDNOSŤ ŠTATUTÁROV ZA NESPRÁVNE ÚDAJE V OBCHODNOM REGISTRI¹

Angelika Mašurová

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta

Abstrakt: The article analyses the principle of the “negative material publicity” of the Commercial Register in the case law of the Supreme Court of the Czech Republic and its possible application in the Slovak legal system.

Abstrakt: Príspevok analyzuje princíp negatívnej materiálnej publicity v judikatúre Najvyššieho súdu Českej republiky a jeho možnú aplikáciu v slovenskom právnom poriadku.

Kľúčové slová: Commercial Register, negative material publicity, Supreme Court of the Slovak Republic, Supreme Court of the Czech Republic.

Kľúčové slová: Obchodný register, negatívna materiálna publicita, Najvyšší súd Slovenskej republiky, Najvyšší súd Českej republiky.

1 ÚVOD

Otázka uplatnenia ochrany, ktorú poskytuje princíp negatívnej materiálnej publicity,² sa vynára vtedy, ak tretia osoba konala v dobrej viere v zápis, ktorý už nie je správny resp. už nezodpovedá skutočnosti, alebo ktorý nikdy správny nebol, resp. nikdy skutočnosti nezodpovedal. Spravidla sa táto zásada z povahy veci uplatní v súvislosti s deklaratórnymi zápismi. V súvislosti s konštitutívnymi zápismi sa uplatní len výnimočne, predovšetkým vtedy, ak bol predmetný zápis vykonaný na základe neplatného právneho úkonu.³ V predmetnom článku rozoberáme v prvom rade

¹ Príspevok bol spracovaný v rámci projektu APVV-16-0553 „Premeny a inovácie konceptu kapitálových spoločností v podmienkach globalizácie“.

² Tu by sme chceli poukázať na to, že pojem „negatívna materiálna publicita“ používame v kontexte, ako ho definuje súčasná slovenská a česká právna doktrína a judikatúra. K tomu porovnaj predovšetkým HAVEL, B., ŠTENGLOVÁ, I., DĚDIČ, J., JINDŘICH, M. a kol.: Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Komentář. Praha : C.H.Beck, 2015, s. 15; HOLEJŠOVSKÝ, J.: Obchodní rejstřík a další rejstříky vedené soudy. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 57 a nasl.; PATAKYOVÁ, M. a kol.: Obchodný zákoník. Komentár. 5. vyd. Bratislava : C.H.Beck, 2016, s. 113; PATAKYOVÁ, M.: Obchodný register. Vybrané a súvisiace problémy. Bratislava: Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK, 1999, s. 114; POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha : Woters Kluwer, 2009, s. 135; ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 79. K historickému vývoju chápania zásad materiálnej publicity obchodného registra v slovenskom a českom právnom prostredí pozri podrobne CSACH, K.: Materiálnoprávne účinky chýbajúcich, správnych a nesprávnych zápisov v obchodnom registri (Materiálna publicita obchodného registra). In: Vzájemné ovlivňování komunitární úpravy a českého a slovenského obchodního práva na pozadí procesu jejich reformem. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Katedra obchodního práva, 2007, s. 26 a nasl.

³ Porovnaj HAVEL, B., ŠTENGLOVÁ, I., DĚDIČ, J., JINDŘICH, M. a kol.: Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Komentář. Praha : C.H.Beck, 2015, s. 16.

problematiku, či sa princíp negatívnej materiálnej publicity uplatňuje *de lege lata* v slovenskom právnom poriadku. Následne analyzujeme vybrané rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej republiky k hraniciam účinku negatívnej materiálnej publicity, nakoľko slovenská judikatúra na danú tému takmer úplne absentuje, a súčasne zaujímame stanovisko k tomu, do akej miery je judikatúra Najvyššieho súdu Českej republiky použiteľná v našom právnom prostredí. Napokon analyzujeme problematiku zodpovednosti štatutárnych orgánov zapísaných právnických osôb za nesprávne údaje v obchodnom registri.

2 ZAKOTVENIE PRINCÍPU NEGATÍVNEJ MATERIÁLNEJ PUBLICITY V OBCHODNOM ZÁKONNÍKU

Do 31.12.2001 bol princíp negatívnej materiálnej publicity v § 27 ods. 2 druhá veta Obchodného zákonníka⁴ (ďalej len: ObZ) definovaný nasledovným spôsobom: *Proti tomu, kto koná v dôvere v zápis do obchodného registra, nemôže ten, koho sa zápis týka, namietat, že zápis nezodpovedá skutočnosti.* Vtedajší československý zákonodarca tak v Obchodnom zákonníku účinnom od 01.01.1992 pri úprave negatívnej stránky materiálnej publicity obchodného registra nadviazal na právnu úpravu predtým zakotvenú v ust. § 5 ods. 3⁵ zákona č. 100/1950 Zb. o podnikovom registri. Dôvodová správa k novej právnej úprave obchodného registra výslovne stanovovala: „*Obchodní rejstřík je nadán veřejnou vírou, že zápisy v něm uvedené jsou pravdivé a úplné. Ten, kdo se jimi řídí, je chráněn, pokud mu nesouhlas mezi skutečným a zapsaným právním stavem nebyl znám (zásada materiální publicity)*“.⁶

Po účinnosti veľkej harmonizačnej novely (tzv. euronovely) Obchodného zákonníka vykonanej zákonom č. 500/2001 Z.z., ktorá nadobudla účinnosť k 01.01.2002, už na rozdiel od českej právnej úpravy,⁷ princíp negatívnej materiálnej publicity v tejto všeobecnej rovine nie je v slovenskom právnom poriadku výslovne upravený. *De lege lata* je osobitná úprava ochrany tretích osôb vo vzťahu k obchodnému registru v § 27 ObZ výslovne upravená len v nasledovných prípadoch:

- Ak je nesúlad medzi zapísanými a zverejnenými údajmi alebo uloženými a zverejnenými listinami, nemožno voči tretím osobám namietat zverejnené znenie. Tretie osoby sa môžu odvolávať na zverejnené znenie, ak zapísaná osoba nepreukáže, že tretím osobám boli známe zapísané údaje alebo obsah listín uložených v zbierke listín (§ 27 ods. 4 ObZ).
- Ak je nesúlad medzi údajmi a listinami zverejnenými o zapísanom podniku zahraničnej osoby alebo o zapísanej organizačnej zložke podniku zahraničnej osoby v Slovenskej republike a údajmi a listinami zverejnenými o zahraničnej osobe v štáte, v ktorom má sídlo, pre obchodný styk s podnikom zahraničnej osoby alebo s jeho organizačnou zložkou sú rozhodujúce údaje a listiny zverejnené o podniku zahraničnej osoby alebo o organizačnej zložke podniku zahraničnej osoby v Slovenskej republike (§ 27 ods. 7 ObZ).
- Ak je pri listinách uložených do zbierky listín nesúlad medzi znením listiny v štátnom jazyku a znením listiny v inom ako štátnom jazyku, nemožno voči tretím osobám namietat znenie listiny v inom ako štátnom jazyku. Tretie osoby sa môžu odvolávať na znenie listiny v inom ako štátnom jazyku, ak zapísaná osoba nepreukáže, že tretím osobám bolo známe znenie listiny v štátnom jazyku (§ 27 ods. 8 ObZ).⁸

⁴ Zákon č. 513/1991 Zb.

⁵ *Osobe konajúcej v dôvere v registrový zápis nemôže ten, vo veci ktorého k zápisu došlo, namietat, že sa zápis nesrovnáva s pravdou.*

⁶ Dôvodová správa k zákonu č. 513/1991 Zb., Obecná časť, Hlava III – Obchodní rejstřík (§ 27 – 34).

⁷ Porovnaj § 29 ods. 1 českého Obchodního zákoníku (zákon č. 513/1991 Sb.) účinného do 31.12.2013: „*Proti tomu, kdo jedná v důvěře v zápis v obchodním rejstříku, nemůže ten, jehož se takový zápis týká, namítat, že tento zápis neodpovídá skutečnosti.*“ a § 8 ods. 1 aktuálneho zákona č. 304/2013 Sb. o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěfenských fondů: „*Proti osobě, která právně jedná důvěřujíc údají zapsanému do veřejného rejstříku, nemá ten, jehož se zápis týká, právo namítnout, že zápis neodpovídá skutečnosti.*“

⁸ Predmetné ustanovenie nadväzuje na § 3 ods. 6 zákona č. 530/2003 Z.z. o obchodnom registri, ktorý upravuje možnosť dobrovoľného ukladanie cudzojazyčného znenia listín v úradných jazykoch zmluvných štátoch Dohody o Európskom hospodárskom priestore.

- V osobitných prípadoch zápisu štatutárneho orgánu resp. jeho člena do obchodného registra: Od zverejnenia zápisu štatutárneho orgánu alebo jeho členov do obchodného registra sa zapísaná osoba nemôže voči tretím osobám domáhať porušenia právnych predpisov, spoločenskej zmluvy alebo stanov pri voľbe alebo vymenovaní štatutárnych orgánov alebo ich členov okrem prípadu, že sa preukáže, že tretia osoba o ich porušení vedela (§ 27 ods. 6 ObZ).

Vo všetkých hore uvedených prípadoch sa jedná o ustanovenia, ktoré mali svoju predlohu v európskej sekundárnej legislatíve, predovšetkým v pôvodnej publikačnej smernici.⁹ Po prijatí tzv. euronovely Obchodného zákonníka ochrana dobrej viery tretích osôb ohľadom zápisov v obchodnom registri nie je za súčasného právneho stavu výslovne upravená predovšetkým v nasledovných pre prax dôležitých situáciách:

- V situáciách, kedy tretie osoby konali v dobrej viere v zápis v obchodnom registri (ktorý bol následne aj patrične zverejnený v Obchodnom vestníku), avšak tento zápis už nezodpovedá aktuálnemu právnenému stavu. Ako príklad uvádzame odvolanie prokúry alebo štatutárneho orgánu resp. člena štatutárneho orgánu obchodnej spoločnosti a zmenu v osobe spoločníka obchodnej spoločnosti, ktoré neboli zapísané do obchodného registra. Tretia osoba tak po nahliadnutí do obchodného registra vychádza z toho, že odvolaný prokurista resp. odvolaný štatutárny orgán alebo jeho člen je naďalej oprávnený zastupovať spoločnosť resp. konať v jej mene, alebo že nadobúda obchodný od osoby, ktorá je v okamihu uzatvorenia zmluvy o prevode obchodného podielu spoločníkom predmetnej spoločnosti. § 27 ods. 4 ObZ upravuje vo vzťahu k tretím osobám len problematiku nesúlady medzi zapísanými a zverejnenými údajmi alebo uloženými a zverejnenými listinami, nie však problematiku, kedy k zápisu nedošlo, nakoľko povinné osoby príslušný návrh na zápis vôbec nepodali alebo ho podali oneskorene, resp. problematiku, kedy k vykonaniu zápisu došlo až neskôr a tretie osoby konali v dobrej viere v pôvodný zápis.
- V situáciách, kedy tretie osoby konali v dobrej viere v zápis v obchodnom registri, avšak tento zápis bol od počiatku nesprávny, pretože už od počiatku neexistovali materiálne predpoklady (hoci formálne áno) na jeho vykonanie. S výnimkou ochrany tretích osôb pri porušení právnych predpisov, spoločenskej zmluvy alebo stanov pri voľbe alebo vymenovaní štatutárnych orgánov alebo ich členov v zmysle § 27 ods. 6 ObZ totiž *de lege lata* nie je upravená ochrana dobrej viery tretích osôb, ktoré konali v zapísané údaje, avšak tieto údaje boli od počiatku nesprávne. Napríklad preto, že zmluva o prevode obchodného podielu, na základe ktorej spoločník spoločnosti s ručením obmedzeným zapísaný v obchodnom registri nadobudol obchodný podiel, bola v čase jej uzavretia absolútne neplatná a tento spoločník obchodný podiel následne previedol na ďalšiu osobu. Alebo preto, že osoba zapísaná ako prokurista obchodnej spoločnosti nebola zvolená valným zhromaždením patričnou väčšinou, resp. nebola zvolená vôbec a k zápisu došlo na základe sfaľovanej listiny.
- V situáciách, kedy je vykonaný zápis sám o sebe v rozpore s požadovanými náležitosťami materiálneho práva. V danej súvislosti je snáď najdiskutovanejšou otázkou spoločné konanie člena štatutárneho orgánu a prokuristu.¹⁰ Môže sa však jednať aj o iné neoprávnené obmedzenia spôsobu konania štatutárneho orgánu v mene spoločnosti, napríklad zápis údajov, že člen štatutárneho orgánu koná v mene spoločnosti spolu s členmi dozornej rady.

Princíp negatívnej materiálnej publicity vo všeobecnej rovine možno aj po 01.01.2002 odvodiť z funkcie a účelu obchodného registra, ktoré sa podľa nášho názoru od prijatia Obchodného zákonníka nezmenili. Tieto spočívajú predovšetkým v zabezpečení transparentnosti a istoty vo vzťahoch, ktoré vznikajú medzi tretími osobami a osobami zapísanými v obchodnom registri ohľadom údajov, ktoré majú slúžiť ochrane záujmov tretích osôb v danej situácii. Predmetná

⁹ Porovnaj dnes čl. 8. č. 16 ods. 7 a čl. 21 ods. 4 smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1132 zo 14. júna 2017 týkajúcej sa niektorých aspektov práva obchodných spoločností.

¹⁰ K danej problematike pozri bližšie napr. PATAKYOVA, M. a kol.: Obchodný zákonník. Komentár. 5. vyd. Bratislava : C.H.Beck, 2016, s. 776.

transparentnosť môže byť účinne zabezpečená len vtedy, ak sa tretie osoby konajúce v dobrej viere v zapísané údaje budú môcť v zásade spoľahnúť na správnosť príslušných údajov. Napriek tomu, že slovenský zákonodarca v rámci euronovely Obchodného zákonníka všeobecnú výslovnú ochranu dobrej viery v zápis do obchodného registra vypustil, nebola podľa nášho názoru jeho cieľom zmena základnej charakteristiky obchodného registra a jeho fungovania v zmysle pôvodnej dôvodovej správy k Obchodnému zákonníku. Takáto skutočnosť by podľa nášho názoru musela jednoznačne vyplývať buď priamo zo zákona alebo aspoň z dôvodovej správy k euronovele Obchodného zákonníka. V predmetnej dôvodovej správe však v súvislosti s novozavedenou zbierkou listín stojí nasledovne: „V § 27 sa navrhuje, že súčasťou obchodného registra, ktorý je verejným zoznamom a do ktorého sa zapisujú zákonom ustanovené údaje týkajúce sa podnikateľov, prípadne iných osôb, o ktorých to ustanovuje osobitný zákon, je aj zbierka listín. Do zbierky listín sa ukladajú právne relevantné listiny týkajúce sa registrovaného subjektu. V navrhovanom ustanovení odseku 3, 4 a 5 sa deklaruje záväznosť listín uložených v zbierke listín, pokiaľ zákon nestanoví niečo iné a to odo dňa, ku ktorému sa vloženie uskutočnilo. **Navrhovanou právnou úpravou sa posilní zásada formálnej a materiálnej publicity, sprístupní sa väčšie množstvo informácií, a zabezpečí väčšia ochrana práv tretích osôb.**“¹¹ Z dôvodovej správy tak predovšetkým vyplýva rozhodnutie zákonodarcu aplikovať účinky dovtedajšieho konceptu materiálnej a formálnej publicity obchodného registra aj na zbierku listín, ktorá má byť jeho súčasťou. Aj zo sprievodných materiálov k euronovele Obchodného zákonníka preto možno podľa nášho názoru odvodiť, že cieľom predmetnej novely nebola (okrem iného aj) zmena dovtedajšej koncepcie materiálnej publicity tohto verejného zoznamu a tým pádom ani upustenie od ochrany dobrej viery tretích osôb v zapísané údaje.¹²

3 OCHRANA DOBREJ VIERY V ZAPÍSANÉ ÚDAJE VO SVETLE JUDIKATÚRY NAJvyššieho súdu českej republiky

3.1 Všeobecné zásady ochrany dobrej viery v zapísané údaje

Najvyšší súd českej republiky (ďalej len: NS ČR) sa k účinkom negatívnej materiálnej publicity vyjadril v niekoľkých ťažiskových rozhodnutiach, ktoré tu uvádzame:

Negatívna stránka princípu materiálnej publicity obchodného registra pôsobí objektívne, bez ohľadu na zavinenie.¹³ Uplatní sa ja vtedy, ak zápis v obchodnom registri (napr. spôsob štatutárneho orgánu konať v mene obchodnej spoločnosti) je v rozpore s príslušným ustanovením spoločenskej zmluvy.¹⁴

Osoba zapísaná v obchodnom registri sa nemôže dovolávať voči tomu, kto koná v dôvere v zápis do obchodného registra, nesprávnosti zápisu, ani keď nesprávnosť zápisu spôsobila iná osoba alebo registrový súd.¹⁵ Tretie osoby sa v zásade môžu na údaje zapísané v obchodnom registri spoľahnúť a nie sú povinné z vlastnej iniciatívy uskutočniť osobitné preverovania.¹⁶ Na druhej strane samotný fakt, že určitá skutočnosť je zapísaná v obchodnom registri, nezakladá automaticky a bez ďalšieho dobrú vieru osôb konajúcich v súlade s predmetnou zapísanou

¹¹ Dôvodová správa k zákonu 500/2001 Z. z., Osobitná časť, čl. I., bod 19 (§ 27 a 28).

¹² Opačný názor zastáva K. Csach, ktorý predovšetkým s poukazom na to, že niektoré osobitné predpisy princíp negatívnej publicity v modernom ponímaní (t. j. ochrany dobrej viery v správnosť zápisu) explicitne upravujú, dospel k záveru, že zákonodarca v rámci euronovely Obchodného zákonníka § 27 ods. 2 druhá veta ObZ vypustil zámerne s úmyslom zrušiť pôsobenie publicity obchodného registra v tomto zmysle. Autor zároveň ponúka vlastné koncepcie riešenia konfliktných situácií, ktoré je možné riešiť cestou materiálnej publicity. Pozri k tomu podrobne CSACH, K.: Materiálnoprávne účinky chýbajúcich, správnych a nesprávnych zápisov v obchodnom registri (Materiálna publicita obchodného registra). In: Vzájemné ovlivňování komunitární úpravy a českého a slovenského obchodního práva na pozadí procesu jejich reform. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Katedra obchodního práva, 2007, s. 33 a nasl.

¹³ NS ČR, sp. zn. 30 Cdo 3172/2007.

¹⁴ NS ČR, sp. zn. 21 Cdo 265/2007.

¹⁵ NS ČR, sp. zn. 26 Odo 312/2006; NS ČR, sp. zn. 29 Odo 839/2002; NS ČR, sp. zn. 33 Odo 804/2001; NS ČR, sp. zn. 32 Cdo 2644/99.

¹⁶ K tomu pozri predovšetkým NS ČR, sp. zn. 29 Odo 430/2002.

skutočnosťou. To znamená, že rozhodujúca je skutočnosť, či tretie strany mohli byť oprávnené presvedčené o pravdivosti zapísaných údajov.¹⁷ Negatívna materiálna publicita poskytuje ochranu nie len účastníkom konania, ale vzťahuje sa aj na rozhodujúci súdny orgán.¹⁸ Z negatívnej stránky princípu materiálnej publicity taktiež vyplýva, že dôkazné bremeno o nedostatku dobrej viery nesie osoba, ktorá sa nedostatku dobrej viery dovoláva, t. j. osoba, ktorej zápis v obchodnom registri je ohľadom príslušného údaju nesprávny (chybný).¹⁹ Musí sa pritom jednať o konkrétnu, kvalifikovanú vedomosť tretej strany; nestačí iba poukázať na to, že tretia osoba dostala len nedoloženú informáciu o predmetnej skutočnosti.²⁰

Pokiaľ tretia osoba konala v dôvere v zápis v obchodnom registri, hoci tento zápis už nezodpovedal skutočnosti, a teda nemala v okamihu účinnosti právneho úkonu (napr. v okamihu uzavretia kúpnej zmluvy) vedomosť o rozpore medzi zápisom v obchodnom registri a skutočnosťou, nemôže táto tretia osoba dodatočne voči zapísanej osobe namietať, že zmluva medzi nimi uzatvorená nie je platná a účinná. Účinky negatívnej materiálnej publicity nastávajú totiž nezávisle od vôle osoby, ktorej sa zápis v obchodnom registri týka, no tak isto nezávisle od vôle tretích osôb, ktoré so zapísanou osobou vstúpili do obchodného styku.²¹

V nasledovnom texte by sme chceli predstaviť dva prípady z judikatúry Najvyššieho súdu ČR, kedy Najvyšší súd ČR dobrej viere tretej osobe v zapísané údaje ochranu nepriznal.

3.2 Vybrané prípady, kedy Najvyšší súd Českej republiky aplikáciu zásady negatívnej materiálnej publicity odmietol

A. Údaje týkajúce sa osoby spoločníka spoločnosti s ručením obmedzeným

V uvedenom prípade akciová spoločnosť A a.s. a pani B uzatvorili zmluvu o prevode obchodného podielu, na základe ktorej sa spoločnosť A a.s. zaviazala previesť svoj 100%-ný podiel na spoločnosti X s.r.o. na pani B. Pani B, ktorá bola ako jediná spoločníčka spoločnosti X s.r.o. zapísaná do obchodného registra, následne previedla obchodný podiel na spoločnosti X s.r.o. na pána C, ktorý bol taktiež zapísaný do obchodného registra. O niekoľko rokov nato bol na majetok spoločnosti A a.s. vyhlásený konkurz a správca poňal obchodný podiel na spoločnosti X s.r.o. do konkurznej podstaty úpadkyne-spoločnosti A a.s. Zmluvu o prevode obchodného podielu uzatvorenú medzi akciovou spoločnosťou A a.s. a pani B považoval totiž za absolútne neplatnú z dôvodu, že v nej nebola určená kúpna cena. Pán C podal následne žalobu, ktorou sa domáhal o vylúčenie obchodného podielu na spoločnosti X s.r.o. z konkurznej podstaty úpadkyne-spoločnosti A a.s. Argumentoval tým, že aj keby bola zmluva o prevode obchodného podielu uzatvorená medzi spoločnosťou A a.s. a pani B neplatná, on nadobudol celkom určite obchodný podiel v dobrej viere. Odvolával sa pritom okrem iného na účinky negatívnej materiálnej publicity obchodného registra, nakoľko pani B bola v čase, keď s ňou on uzatváral zmluvu o prevode obchodného podielu, zapísaná ako jediná spoločníčka spoločnosti X s.r.o. v obchodnom registri a on nemal dôvod pochybovať o tom, že nadobúda obchodný podiel od oprávnenej osoby. Najvyšší súd Českej republiky sa v danej súvislosti jednoducho vyjadril, že akúkoľvek výnimku zo zásady *nemo plus iuris transfere potest quam ipse habet* treba vykladať reštriktívne. K argumentu ohľadom negatívnej materiálnej publicity sa NS ČR vyjadril dosť lakonicky: „Skutečnosť, že nabyvatel obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným uzavírá smlouvu o jeho převodu s osobou zapsanou v obchodním rejstříku jako společník a jedná tak v důvěře ve správnost zápisu v obchodním rejstříku, nemůže sama o sobě vést k nabytí obchodního podílu za situace, kdy osoba zapsaná jako společník v obchodním rejstříku jím ve skutečnosti není (obdobně viz argumentaci Ústavního soudu v usnesení ze dne 1. srpna 2006, sp. zn. II. ÚS 349/2003, k dobré víře ve správnost zápisu v katastru nemovitosti).²²

Argumentácia NS ČR v danej súvislosti je pozoruhodná z dvoch dôvodov. Jednak z dôvodu, že sa odvoláva na rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky (ďalej len: ÚS ČR) ohľadom dobrej viery

¹⁷ NS ČR, sp. zn. 29 Cdo 2651/2009.

¹⁸ ÚS ČR, sp. zn. 285/96; NS ČR, sp. zn. 33 Odo 804/2001.

¹⁹ NS ČR, sp. zn. 29 Odo 625/2005.

²⁰ NS ČR, sp. zn. 30 Cdo 3172/2007. V danej súvislosti pozri aj NS ČR, sp. zn. 30 Cdo 395/2005.

²¹ NS ČR, sp. zn. 32 Cdo 3486/2014.

²² NS ČR, sp. zn. 29 Cdo 2287/2008.

v správnosť zápisu v katastri nemovitostí²³ a jednak z dôvodu, že ÚS ČR²⁴ (a následne aj NS ČR²⁵) svoju judikatúru ku katastru nemovitostí v danom kontexte následne zmenil.

B. Údaje týkajúce sa štatutárneho orgánu právnickej osoby, ktoré sú v rozpore so zákonom

V danom kontexte rozhodoval Najvyšší súd Českej republiky o prípade, keď bol zápis v obchodnom registri týkajúci konania v mene družstva v rozpore s kogentným ust. § 243 ods. 3 tretia veta ObZ. Podľa zápisu v obchodnom registri totiž úkony, pre ktoré je predpísaná písomná forma, podpisoval za družstvo predseda alebo spoločne dvaja ďalší členovia predstavenstva tým spôsobom, že k názvu družstva pripoja svoje podpisy. Podľa § 243 ods. 3 tretia veta ObZ je však obligatórne potrebný podpis aspoň dvoch členov predstavenstva, ak je pre právny úkon, ktorý robí predstavenstvo, predpísaná písomná forma. Najvyšší súd Českej republiky v danej súvislosti zdôraznil, že dôvery v zápis do obchodného registra sa nemožno dovolávať tam, kde je zápis v zjavnom rozpore so zákonom.²⁶

3.3 Možná aplikácia hore uvedených záverov pre slovenské právne prostredie

Ad. A

V českej doktríne, aj po zmene názoru NS ČR a ÚS ČR na ochranu dobrej viery v údaje zapísané v katastri nehnuteľností, na ktorú najvyšší súd v danej súvislosti odkazoval, predmetné rozhodnutie nevyvolalo hlbšiu polemiku. To zrejme súvisí s tým, že sa v súlade s konštantnou judikatúrou začal presadzovať názor, že princíp negatívnej materiálne publicity sa uplatňuje len vo vzťahu k zapísanému subjektu – predovšetkým podnikateľovi-fyzickej osobe a právnickým osobám –, nie však vo vzťahu k osobám zapísaným v rámci zapísanej osoby, predovšetkým vo vzťahu k jedinému akcionárovi akciovej spoločnosti alebo vo vzťahu k spoločníkom resp. členom zapísanej právnickej osoby.²⁷ V danom prípade preto považujeme za potrebné vysporiadať sa primárne s hore uvedeným názorom v súvislosti so zápisom spoločníka spoločnosti s ručením obmedzeným.

²³ „Ochrana, jež poskytuje nabyvateli dobrá víra, není takové intenzity, aby zabránila vlastníku nemovitosti účinně uplatňovat své absolutní právo. Jinými slovy, pokud zápis v katastru nemovitostí neodpovídá skutečnosti, má tato převahu nad katastrem.

Katastr nemovitostí ČR není založen na takových zásadách, které by umožňovaly jednat s plnou důvěrou v jeho obsah a není tak naplněna jedna z jeho základních funkcí, jež od něj občané právem očekávají. Informace ze zápisu v katastru nemovitostí může ve společenských a právních vztazích splnit očekávaný význam jedině tehdy, je-li nadána pravdivostí. Neobsahuje-li katastr nemovitostí údaje, jež by bylo lze takto označit, jsou právní subjekty při jednání s důvěrou ve správnost zápisu vystaveny neodůvodněnému riziku, což považuje Ústavní soud za závažný problém.“

²⁴ Pozri predovšetkým sp. zn. II. ÚS 165/11: „*Jelikož princip ochrany dobré víry nového nabyvatele působí proti principu ochrany vlastnického práva původního vlastníka, je nutno najít praktickou konkordanci mezi oběma protikladně působícími principy tak, aby zůstalo zachováno maximum z obou, a není-li to možné, pak tak, aby výsledek byl slučitelný s obecnou představou spravedlnosti. Osoby, jimž dobrá víra svědčí, totiž nenesou žádný díl odpovědnosti za neplatnost smlouvy uzavřené mezi právními předchůdci a s ohledem na svou dobrou víru mohli v mezidobí nemalým způsobem zhodnotit inkriminované nemovitosti. Osobě, která učinila určitý právní úkon s důvěrou v určitý, jí druhou stranou prezentovaný skutkový stav, navíc potvrzený údaji z veřejné, státem vedené evidence musí být v materiálním právním státě poskytována ochrana.“*

²⁵ Sp. zn. 31 Cdo 353/2016: „*Podle právní úpravy účinné do 31. prosince 2013, resp. do 31. prosince 2014 (k tomu srov. 3064 o. z.) bylo možné nabyt vlastnické právo k nemovitosti evidované v katastru nemovitostí od nevládníka, a to na základě dobré víry nabyvatele v zápis do katastru nemovitostí.“*

²⁶ NS ČR, sp. zn. 26 Odo 312/2006. Obdobne NS ČR, sp. zn. 32 Cdo 2644/99; NS ČR, sp. zn. 25 Cdo 2307/2008.

²⁷ Pozri predovšetkým HAMPEL, P., WALDER, I.: Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Praha : Wolters Kluwer, 2014, s. 24; POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha : Wolters Kluwer, 2009, s. 134 a nasl. Opačný názor

Hlavným účelom zápisu spoločníkov obchodnej spoločnosti vidíme práve v informovanosti verejnosti o tom, koho možno považovať za majiteľa predmetného obchodného podielu a pri väčšinovom obchodnom podiele má tento zápis okrem toho konštitutívny účinok. Zákonodarcu sa vedome rozhodol pre publicitu tohto druhu spoločníka v obchodnom registri a túto publicitu nemožno podľa nášho názoru v danom kontexte považovať za samoučelnú.

Ďalej sa treba vysporiadať so skutočnosťou, že v danom prípade dochádza k stretu zásady, podľa ktorej nikto nemôže previesť viac práv ako v skutočnosti má, so zásadou ochrany dobrej viery, ktorá sa podľa nášho názoru v podobe negatívnej materiálnej publicity v plnej miere uplatňuje vo vzťahu k obchodnému registru v SR aj po 01.01.2002. Vo vzťahu ku katastru nehnuteľností judikatúra slovenských aj českých najvyšších súdov prešla za ostatné roky veľkou zmenou. Osobitne by sme v danej súvislosti chceli dať do pozornosti nálež Ústavného súdu SR zo 16. marca 2016, sp. zn. I. ÚS 549/2015-33, kde je okrem iného uvedené:

Aj keď Občiansky zákonník explicitne neupravuje všeobecný spôsob nadobudnutia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam od nevlastníka iba na základe dobrej viery nadobúdateľa, s výnimkou vydržania nemožno bezvýnimočne tvrdiť – ako to konštatovali všeobecné súdy – že samotná absencia vlastníckeho práva prevodcu (dominum auctoris) povedie automaticky k neplatnosti zmluvy o prevode vlastníckeho práva. V tomto smere musí dôjsť aj k určitému posunu v doterajšej judikatúre ústavného súdu v riešení otázky „nemo plus iuris“ (I. ÚS 50/2010) o nové interpretačné závery či vývoj sociálnej reality najmä v zmysle zásadnej ochrany tej osoby, ktorá robila právny úkon s dôverou v určitý – jej druhou stranou prezentovaný skutkový stav. Navyše, ak bol potvrdený údajmi z verejnej štátom vedenej evidencie a najmä, keď ho potom aprubuje aj príslušný orgán verejnej moci [kataster nehnuteľností, súd a pod.]...

Ústavný súd z hľadiska poskytnutia ústavnoprávnej ochrany musí tak postaviť na rovnakú úroveň vlastnícke právo pôvodného vlastníka a nadobudnutie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti novým nadobúdateľom na základe jeho dobrej viery. Tým sa dostávajú do vzájomnej kolízie obidve ústavné hodnoty – princíp ochrany dobrej viery ďalšieho nadobúdateľa (princíp dobrej viery, dôvery v akty štátu a právnej istoty v demokratickom právnom štáte) a princíp ochrany vlastníckeho práva pôvodného vlastníka (princíp nemo plus iuris ad alium transfere potest quam ipse habet, t. j. nikto nemôže previesť na iného viac práv, než koľko sám má). Pokiaľ však nemožno zachovať maximum z obidvoch základných práv (čo platí aj pre tento prípad), treba prihliadnuť na princíp všeobecnej spravodlivosti, keď je nutné zvažovať všeobecné súvislosti tohto typu kolízie základných práv, ako aj individuálne okolnosti konkrétneho rozhodovaného prípadu. Vyššie riziko má niesť nedbalý vlastník než nadobúdateľ v dobrej viere, pretože tento nie je schopný sa nijako dozvedieť o tom, ako vec opustila vlastníkovu sféru a dostala sa na list vlastníctva prevodcu po zákonom určenom správnom (katastrálnom) konaní.

S uvedenou argumentáciou sa vo vzťahu ku katastru nehnuteľností stotožňujeme. Za presvedčivý považujeme predovšetkým argument, že následky nesprávneho zápisu nemožno pripísať na ľarchu tretej osoby konajúcej v dobrej viere a že vyššie riziko má viesť nedbalý vlastník.

Ostáva vysporiadať sa s otázkou, či je možné použiť takúto argumentáciu primerane na obchodný register. Za najzávažnejšie považujeme poukázanie na skutočnosť, že sa jedná o dôveru v skutkový stav potvrdený údajmi z verejnej štátom vedenej evidencie a najmä, keď ho potom aprubuje aj príslušný orgán verejnej moci [kataster nehnuteľností, súd a pod.]...

Túto zásadu však nemožno podľa nášho názoru paušálne vztiahnuť na tie verejné registre, ktoré majú len informačný charakter a nezakladajú ochranu dobrej viery v zapísané údaje. Napriek tomu, že obchodný register negarantuje správnosť zapisovaných údajov, nepredstavuje na druhej strane len čisto nezáväzný informačný zoznam zapisovaných údajov. K zápisu dochádza na registrových súdoch, ktoré ako orgány verejnej moci vedú obchodné registre. Zákon upravuje, že zápisy voči tretím osobám majú od stanoveného okamihu obligatórne účinky. Obchodný register nemožno stotožňovať s katastrom nehnuteľností, no pokiaľ vychádzame z toho, že jednou zo základných charakteristík obchodného registra je aj po 01.01.2002 negatívna materiálna publicita a jej účinky, t. j. ochrana dobrej viery tretích osôb v ňom zapísané údaje, možno podľa nášho názoru argumenty aktuálnej judikatúry Ústavného súdu SR k ochrane tretej osoby, ktorá nadobudla

nehnuteľnosť v dobrej viere v zápis v katastri nehnuteľností, o to viac uplatniť vo vzťahu k obchodnému registru.

Ad. B

Stotožňujeme sa s názorom Najvyššieho súdu ČR, že dobrá viera v zapísané údaje, ktoré sú v rozpore so zákonom, nepožíva právnu ochranu a preto sa zásada negatívnej materiálnej publicity obchodného registra v danom kontexte neuplatní.

Zápis konania v mene právnickej osoby, ktoré je v rozpore so zákonom, mal možnosť riešiť aj Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej: NS SR) v nasledovnej súvislosti: Akciová spoločnosť R a.s. mala trojčlenné predstavenstvo, pozostávajúce z predsedu predstavenstva a dvoch členov. § 13 ods. 3 stanov spoločnosti malo nasledovné znenie: „*Predstavenstvo je oprávnené konať v mene spoločnosti vo všetkých veciach. Konať menom spoločnosti a podpisovať za spoločnosť vo všetkých veciach okrem zmlúv o prevode nehnuteľného majetku spoločnosti a zmlúv o zriadení záložného a iných vecných práv k nehnuteľnému majetku spoločnosti je oprávnený predseda predstavenstva. Pri uzatváraní zmlúv o prevode nehnuteľného majetku spoločnosti a zmlúv o zriadení záložného a iných vecných práv k nehnuteľnému majetku spoločnosti sa postupuje tak, že tieto zmluvy okrem podpisu predsedu predstavenstva podpisujú aj všetci ďalší členovia predstavenstva a všetci členovia dozornej rady, pričom všetky podpisy na týchto zmluvách musia byť úradne overené.*“ Predmetný spôsob konania v mene spoločnosti bol následne aj s odkazom na príslušné ustanovenie stanov zapísaný do obchodného registra. Podľa nášho názoru sa aj v tomto prípade jednalo o zápis, ktorý bol čiastočne v rozpore so zákonom, nakoľko konanie v mene spoločnosti, ktoré je zo zákona výlučne v pôsobnosti štatutárneho orgánu, nemôže závisieť od súhlasu členov dozorného orgánu. Zápis v danej situácii by mal byť len do tej miery účinný voči tretím osobám, do akej je v súlade so zákonom. To by znamenalo, že v danom prípade je potrebný overený podpis všetkých členov predstavenstva. Najvyšší súd Slovenskej republiky však podľa nášho názoru túto skutočnosť patrične nezohľadnil.²⁸

4 ZODPOVEDNOSŤ ZA VYKONANÝ ZÁPIS A ULOŽENÉ LISTINY

Na základe § 5 ods. 6 zákona č. 530/2003 Z.z. o obchodnom registri (ďalej len: ZOR) fyzická osoba zapísaná do obchodného registra alebo fyzická osoba oprávnená konať v mene zapísanej právnickej osoby sú povinné uviesť v návrhu na zápis pravdivé údaje a doložiť ho listinami, ktorých obsah zodpovedá skutočnému stavu resp. že sú tieto osoby povinné v zmysle § 9 ods. 5 ZOR predložiť registrovému súdu na uloženie do zbierky listín listiny, ktorých obsah zodpovedá skutočnému stavu. Predmetnými ustanoveniami bola v prevažnej miere prenesená zodpovednosť za obsahovú stránku návrhu a príloh a teda za ich kontrolu po materiálnej stránke na zapísané fyzické osoby, resp. na štatutárne orgány právnických osôb.²⁹ V prípade, že listina, na základe ktorej bol zápis vykonaný, bola vyhotovená vo forme notárskej zápisnice o právnom úkone, nesie zodpovednosť za súlad jej obsahu so zákonom notár.³⁰

V právnickej literatúre prevažuje názor, že až na výnimky uvedené v § 7 ZOR má byť kontrola návrhu na zápis zo strany registrových súdov čisto formálna,³¹ a teda by vyšší súdny úradník nemal napr. skúmať, či je zápis v rozpore so spoločenskou zmluvou alebo stanovami obchodnej spoločnosti resp. družstva. Takúto právnu úpravu považujeme, aj s ohľadom na účinky materiálnej publicity obchodného registra, za problematickú predovšetkým z dôvodu, že len

²⁸ Pozri NS SR, sp. zn. 5 Cdo 42/2007.

²⁹ Otázka zodpovednosti štatutárov bola v právnom poriadku Slovenskej republiky v ostatnom čase osobitne akcentovaná aj v iných súvislostiach. Pozri napr. LUKÁČKA, P.: Vplyv ostatných zmien Obchodného zákonníka na zodpovedné riadenie spoločnosti. In: Míľniky práva v stredoeurópskom priestore 2018. Bratislava : Právnická fakulta, 2018, s. 162-168.

³⁰ DUBOVÁ, I.: Nová úprava obchodného registra. In: Právny obzor, 2004, č. 4, s. 300; DUBOVÁ, I.: Nová právna úprava obchodného registra. In: Ars Notaria, 2004, č. 1, s. 30.

³¹ ĎURICA, M.: Poznámky k novej právnej úprave konania vo veciach obchodného registra (procesné súvislosti). In: Právny obzor, 2004, č. 4, s. 310; SMYČKOVÁ, R., ŠTEVČEK, M., TOMAŠOVIČ, M., KOTRECOVÁ, A. a kol.: Civilný mimosporový poriadok. Komentár. Bratislava : C. H. Beck, 2017, s. 871; VALOVÁ, K.: Obchodný register *de lege ferenda*. In: Justičná revue, 2018, č. 11, s. 1205.

v osobitných prípadoch dochádza pred podaním návrhu na zápis k obligatórnej materiálnej kontrole dokumentov priložených k návrhu na zápis zo strany notára.³² Navyše právna povaha registrácie vylučuje, aby sa pri nej uplatňovali všeobecné právne inštitúty procesného práva akým je napríklad prerušenie konania,³³ a tak odmietnutie vykonania zápisu vyšším súdnym úradníkom by predstavovalo častokrát jediný prostriedok, ktorým by bolo možné zabrániť tomu, aby v obchodnom registri nedošlo na základe návrhu na zápis k zápisom v rozpore s korporáčnymi dokumentami.

Ako príklad by sme v danej súvislosti chceli uviesť predovšetkým zápis nového spoločníka spoločnosti s ručením obmedzeným, na ktorého sa prevádza obchodný podiel. Navrhovateľ je v danom prípade na základe prílohy č. 8 vyhlášky č. 25/2004 Z.z. povinný doložiť návrh listinami, ktorými sa preukazuje zmena v osobe spoločníka spoločnosti s ručením obmedzeným. V súvislosti s prevodom obchodného podielu na tretiu osobu sa ďalej uvádza, že treba predložiť zmluvu o prevode obchodného podielu spoločníka na inú osobu s overenými podpismi a rozhodnutie valného zhromaždenia o vyslovení súhlasu s prevodom obchodného podielu spoločníka, ak sa takýto súhlas vyžaduje. Bez toho, aby vyšší súdny úradník preveril spoločenskú zmluvu, však nemôže mať istotu, či návrh na zápis bol podaný *lege artis*, t. j. či sa v danom prípade vyžaduje súhlas valného zhromaždenia alebo splnenie inej podmienky. A pred ním túto skutočnosť neskúma ani notár, nakoľko podpisy zmluvných strán síce musia byť notársky overené, avšak notár nepreveruje súlad obsahu zmluvy o prevode obchodného podielu so zákonom a spoločenskou zmluvou. Navyše, pokiaľ spoločenská zmluva prevod obchodného podielu neupravuje, spoločníci nie sú na základe § 115 ods. 2 ObZ³⁴ vôbec oprávnení svoj obchodný podiel na tretie osoby prevádzať a na takýto prevod je potrebná zmena spoločenskej zmluvy resp. súhlas všetkých spoločníkov.³⁵ Obdobná situácia nastáva aj v prípade, keď sa obchodný podiel prevádza na iného spoločníka. Podľa § 115 ods. 1 ObZ môže spoločník zmluvou previesť svoj obchodný podiel na iného spoločníka so súhlasom valného zhromaždenia, ak spoločenská zmluva neurčuje inak. To znamená, že pokiaľ spoločenská zmluva spoločnosti s ručením obmedzeným prevod obchodného podielu vôbec neupravuje, je na prevod obchodného podielu potrebný súhlas valného zhromaždenia. Spoločenská zmluva však môže prevod obchodného podielu povoľovať bez zakotvenia osobitnej podmienky alebo naopak, prevod obchodného podielu na iného spoločníka vylúčiť. Aj v tomto prípade si vyšší súdny úradník môže byť až po preskúmaní obsahu príslušnej spoločenskej zmluvy istý, či bola zmluva o prevode obchodného podielu uzavretá *lege artis*. Napokon chceme v danej súvislosti uviesť problematiku zápisu záložného práva na obchodný podiel v prípade, že spoločenská zmluva spoločnosti s ručením obmedzeným na zriadenie záložného práva upravuje osobitné podmienky. Ak sa vyžaduje splnenie ďalších podmienok na zriadenie záložného práva, je navrhovateľ v zmysle prílohy č. 8 vyhlášky č. 25/2004 Z.z. povinný doložiť návrh listinami preukazujúcimi splnenie týchto podmienok. Avšak bez toho, aby vyšší súdny úradník mal možnosť spoločenskú zmluvu, nemôže vyhodnotiť, či sú predmetné podmienky splnené.

Pokiaľ by sa jednalo o návrh na zápis, ktorý by bol priamo v rozpore so zákonom (pozri prípad B.), zastávame názor, že zákon o obchodnom registri umožňuje vyšším súdnym úradníkom odmietnuť vykonanie takého zápisu z dôvodu, že je nezrozumiteľný v zmysle § 6 ods. 3 písm. d) ZOR.

³² Napr. na základe § 162 ods. 2 tretia veta ObZ sa musí zakladateľská zmluva alebo zakladateľská listina akciovej spoločnosti vyhotoviť vo forme notárskej zápisnice o právnom úkone alebo na základe § 218a ods. 1 ObZ zmluva o splynutí alebo zmluva o zlúčení akciových spoločností musí byť vyhotovená vo forme notárskej zápisnice o právnom úkone.

³³ V súvislosti s podaním návrhu na určenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia s.r.o. porovnaj PATAKYOVÁ, M. a kol.: Obchodný zákonník. Komentár. 5. vyd. Bratislava : C.H.Beck, 2016, s. 571 a nasl., v súvislosti s podaním návrhu na určenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia, ktorým sa rozhodlo o splynutí a zlúčení akciových spoločností pozri tamže, s. 875.

³⁴ Znenie predmetného ustanovenia je nasledovné: „Spoločník môže previesť svoj obchodný podiel na inú osobu, ak to spoločenská zmluva pripúšťa. Spoločenská zmluva môže určiť, že na prevod obchodného podielu na inú osobu sa vyžaduje súhlas valného zhromaždenia.“

³⁵ K tomu porovnaj NS SR, sp. zn. Obdo V 79/2003.

5 ZÁVER

Jednou zo zásad, na ktorých spočíva fungovanie obchodného registra, je aj po euronovele Obchodného zákonníka ochrana dobrej viery tretích osôb v zapísané údaje, v novodobom ponímaní označovaná aj ako negatívna materiálna publicita. Podľa nášho názoru účinky negatívnej materiálnej publicity pôsobia nie len vo vzťahu k samotnej zapísanej osobe, ale aj vo vzťahu k osobám zapísaným v rámci tejto zapísanej osoby. Výnimku predstavujú situácie, kedy je zápis sám o sebe v rozpore so zákonom (napr. zápis osôb ako členov štatutárneho orgánu, ktoré zo zákona túto funkciu nemôžu vykonávať).

Zákon o obchodnom registri priniesol veľkú zmenu v tom, že zapisované údaje podliehajú len obmedzenej materiálnej kontrole zo strany registrových súdov (t. j. vyšších súdnych úradníkov) a zodpovednosť za zapísané údaje bola prenesená na zapísané osoby resp. ich štatutárne orgány a len vo výnimočných prípadoch na notárov – v prípade že podkladom pre zápis je právny úkon vyhotovený vo forme notárskej zápisnice o právnom úkone. Takýto prístup považujeme za nedostatočný predovšetkým tam, kde žiadny štátny orgán nemá možnosť kontroly ohľadom toho, či zapisovaný údaj nie je v rozpore so spoločenskou zmluvou resp. stanovami zapísanej alebo zapisovanej právnickej osoby. Pokiaľ by však bolo zrejmé, že požadovaný zápis je v rozpore so zákonom, mal by podľa nášho názoru byť takýto zápis považovaný za nezrozumiteľný v zmysle § 6 ods. 3 písm. d) ZOR.

Použitá literatúra:

- CSACH, K.: Materiálnoprávne účinky chýbajúcich, správnych a nesprávnych zápisov v obchodnom registri (Materiálna publicita obchodného registra). In: Vzájemné ovlivňování komunitární úpravy a českého a slovenského obchodního práva na pozadí procesu jejich reforem. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Katedra obchodního práva, 2007, s. 26-51.
- DUBOVÁ, I.: Nová úprava obchodného registra. In: Právny obzor, 2004, č. 4, s. 295-305.
- DUBOVÁ, I.: Nová právna úprava obchodného registra. In: Ars Notaria, 2004, č. 1, s. 24-37.
- ĎURICA, M.: Poznámky k novej právnej úprave konania vo veciach obchodného registra (procesné súvislosti). In: Právny obzor, 2004, č. 4, s. 306-316.
- HAMPEL, P., WALDER, I.: Zákon o verejných rejstřících právnických a fyzických osob. Praha : Wolters Kluwer, 2014. 368 s. ISBN 978-80-7478-506-1.
- HAVEL, B., ŠTENGLOVÁ, I., DĚDIČ, J., JINDŘICH, M. a kol.: Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Komentář. Praha : C.H.Beck, 2015. 394 s. ISBN 978-80-7400-285-4.
- HOLEJŠOVSKÝ, J.: Obchodní rejstřík a další rejstříky vedené soudy. Praha : C. H. Beck, 2003. 1077 s. ISBN 80-7179-664-6.
- LUKÁČKA, P.: Vplyv ostatných zmien Obchodného zákonníka na zodpovedné riadenie spoločnosti. In: Mílniky práva v stredo európskom priestore 2018. Bratislava : Právnická fakulta, 2018, s. 162-168.
- PATAKYOVÁ, M. a kol.: Obchodný zákonník. Komentár. 5. vydanie. Bratislava : C. H. Beck, 2016. 1691 s. ISBN 978-80-89603-46-6.
- PATAKYOVÁ, M.: Obchodný register. Vybrané a súvisiace problémy. Bratislava: Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK, 1999. 231 s. ISBN 80-7160-116-0.
- POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha : Wolters Kluwer, 2009. 1115 s. ISBN 978-80-7357-491-8.
- SMYČKOVÁ, R., ŠTEVČEK, M., TOMAŠOVIČ, M., KOTRECOVÁ, A. a kol.: Civilný mimosporový poriadok. Komentár. Bratislava : C. H. Beck, 2017. 1112 s. ISBN 978-80-89603-54-1.
- ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010. 1469 s. ISBN 978-80-7400-354-7.
- VALOVÁ, K.: Obchodný register *de lege ferenda*. In: Justičná revue, 2018, č. 11, s. 1202-1214.

Kontaktné údaje:

Dr. Angelika Mašurová
angelika.masurova@flaw.uniba.sk
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Šafárikovo nám. 6
810 00 Bratislava
Slovenská republika

VPLYV SKRÁTENÝCH KONANÍ NA VYMOŽITEĽNOSŤ PRÁVA V PODNIKATEĽSKOM PROSTREDÍ

Ktarína Szendreiová

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta

Abstract: With regard to the recovery of creditors' claims from their debtors, an alternative electronic model for the recovery of money claims in the form of a simplified electronic proceeding was introduced in the Slovak legal order together with the traditional instruments of simplified civil proceedings in the form of an order for payment and a European order for payment. The paper will focus on a more in-depth analysis of the potential of the new regulation of simplified civil proceedings on enforceability of law in the business environment in the Slovak Republic.

Abstrakt: V súvislosti s vymáhaním pohľadávok veriteľov od svojich dlžníkov bol medzi tradičné nástroje skrátenej konaní v podobe platobného rozkazu a európskeho platobného rozkazu do slovenského právneho poriadku zavedený alternatívny elektronický model vymáhania peňažných pohľadávok vo forme upomínacieho konania. Príspevok sa bude venovať podrobnejšej analýze potenciálu novej úpravy skrátenej konaní na vymožitelnosť práva v podnikateľskom prostredí v Slovenskej republike.

Key words: simplified civil proceedings, order for payment, enforceability of law

Kľúčové slová: skrátenej konania, platobný rozkaz, vymožitelnosť práva

1 ÚVOD

Skrátenej konania, známe aj ako rozkazné, mandátne alebo upomínacie konania, sú vo všeobecnosti považované za pomerne rýchle, časovo a nákladovo efektívnejšie spôsoby dosiahnutia exekučného titulu. Toto úsilie dosiahnuť exekučný titul čo možno najrýchlejšie a najlacnejšie, premietnuté do snáh o zrýchlenie a zefektívnenie civilného sporového procesu, vychádza primárne z oblasti obchodných, finančných a hospodárskych vzťahov. Spravodlivý proces ako jeden z pilierov civilného procesu v sebe totiž zahŕňa ako jeden z komponentov aj primeranú dĺžku trvania konania.¹ Inštitúty skrátenej konaní preto nemožno považovať za akési vedľajšie alebo okrajové inštitúty civilného procesu, ale vzhľadom na frekvenciu ich využívania² za dôležité nástroje slúžiace vymožitelnosti práva práve v podnikateľskom prostredí. Nezávislosť, kvalita a efektívnosť sú základnými parametrami účinného justičného systému bez ohľadu na model vnútroštátneho justičného systému alebo právnu tradíciu, z ktorej vychádza. Hodnoty týchto troch parametrov by sa mali vykladať spoločne, keďže na dosiahnutie účinnosti justičného systému sú potrebné všetky tri prvky, ktoré sú často vzájomne prepojené.³ V zmysle odporúčaní Európskej komisie efektívna justícia je kľúčová na budovanie dôvery v podnikaní a vhodného investičného prostredia na jednotnom trhu, a preto by justičné reformy mali byť v súlade s právnym štátom a nezávislosťou súdnej moci.⁴ Na základe odporúčaní Rady zo dňa 13. júla 2018 by sa v Slovenskej

¹ LAVICKÝ, P. a kol. Moderní civilní proces. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita Právnická fakulta, 2014. 268 s. ISBN 978-80-7601-3.

² Porovnaj štatistické ročenky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky. [online]. [cit. 2019-02-11]. Dostupné na: <https://www.justice.gov.sk/Stranky/Informacie/Analyticke-centrum.aspx>

³ MACUR, J.: Platební rozkaz v civilním procesu České republiky a zemí Evropské unie. In Právní rozhledy, 2002, č. 5, s. 201.

⁴ Porovnaj informácie dostupné v Oznámení Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskej centrálnej banke, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a výboru regiónov. Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície za rok 2018. COM/2018/364 final. [online]. [cit. 2019-02-

republike napriek istému zefektívneniu justičného systému mala zvýšiť jeho účinnosť a nezávislosť⁵ vzhľadom na skutočnosť, že dĺžka súdnych konaní v civilných a obchodných veciach v Slovenskej republike patrí dlhodobo k tým neuspokojivým⁶. V tomto príspevku bude venovaná pozornosť sumárnemu porovnaniu vybraných inštitútov skrátených konaní, ktoré sú dostupné veriteľom v Slovenskej republike za účelom vymáhania svojich peňažných pohľadávok ako aj najvýraznejším zmenám v úprave skrátených konaní v dôsledku rekodifikácie slovenského civilného procesu v ostatnom období a ich vplyv na vymožitelnosť práva v podnikateľskom prostredí v Slovenskej republike.

2 SKRÁTENÉ KONANIA V CIVILNOM PROCESE

S účinnosťou od 1. júla 2016 bola v Slovenskej republike zavŕšená rekodifikácia civilného práva procesného prijatím troch nových procesných kódexov, a to konkrétne Civilného sporového poriadku (zákon č. 160/2015 Z. z.), Civilného mimosporového poriadku (zákon č. 161/2015 Z. z.) a Správneho súdneho poriadku (zákon č. 162/2015 Z. z.), ktoré nahradili dovtedy platný a účinný Občiansky súdny poriadok (zákon č. 99/1963 Zb. v znení neskorších predpisov). Jedným zo základných cieľov rekodifikácie civilného procesu bolo v zmysle legislatívneho zámeru rekodifikácie civilného práva procesného podporiť dodržiavanie základných zásad civilného procesu, medzi ktoré patrí aj zásada hospodárnosti konania, ktorá je konkretizovaná v jednotlivých procesnoprávných inštitútoch za účelom zrýchlenia konania a zefektívnenia vymožitelnosti práv⁷. V dôsledku rekodifikácie a následných legislatívnych zmien sú v súčasnosti v podmienkach Slovenskej republiky upravené nasledovné režimy skrátených konaní:

- (i) **platobný rozkaz** – upravený v § 265 - 268 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj len ako „CSP“)⁸,
- (ii) **európsky platobný rozkaz** – upravený nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 z 12. decembra 2006 ktorým sa zavádza európske konanie o platobnom rozkaze (ďalej aj len ako „NarEPR“) a v § 269 – 272 CSP,
- (iii) **upomínacie konanie** – upravené v zákone č. 307/2016 Z. z. o upomínacom konaní a o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj len ako „ZoUK“).

2.1 Zavedenie upomínacieho konania ako alternatívneho elektronického konania o platobnom rozkaze

V súvislosti s vymáhaním pohľadávok veriteľov od svojich dlžníkov bol medzi tradičné nástroje skrátených konaní v podobe platobného rozkazu a európskeho platobného rozkazu do slovenského právneho poriadku zavedený alternatívny elektronický model vymáhania peňažných pohľadávok vo forme upomínacieho konania, ktoré je legislatívne upravené v ZoUK s účinnosťou od 1.2.2017. Zavádza sa ním alternatívna elektronická forma podania návrhu na vydanie platobného rozkazu, t. j. predmetný zákon nezavádza plošne elektronické konanie vo veciach platobného

11]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?qid=1549892804093&uri=CELEX:52018DC0364>

⁵ Odporúčanie Rady z 13. júla 2018, ktoré sa týka národného programu reforiem Slovenska na rok 2018 a ktorým sa predkladá stanovisko Rady k programu stability Slovenska na rok 2018 (2018/C 320/24). [online]. [cit. 2019-02-11]. Dostupné na: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0910\(24\)&rid=1](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0910(24)&rid=1)

⁶ Porovnaj informácie dostupné v Oznámení Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskej centrálnej banke, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a výboru regiónov. Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície za rok 2018. COM/2018/364 final. [online]. [cit. 2019-02-11]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?qid=1549892804093&uri=CELEX:52018DC0364>

⁷ Porovnaj Legislatívny zámer rekodifikácie procesného práva. [online]. [cit. 2019-02-11]. Dostupné na: <https://www.justice.gov.sk/Stranky/Informacie/Vysledky-vyhľadavania.aspx?k=legislat%C3%ADvny%20z%C3%A1mer%20rekodifik%C3%A1cie%20civiln%C3%A9ho%20procesn%C3%A9ho%20pr%C3%A1va&s=All%20Sites>

⁸ Pozn. v Občianskom súdnom poriadku boli upravené nasledovné typy skrátených konaní: platobný rozkaz, rozkaz na plnenie, európsky platobný rozkaz, zmenkový a šekový platobný rozkaz

rozkazu, ale zavádza len jeho elektronickú alternatívu k už existujúcemu režimu platobného rozkazu, ktorý je upravený v CSP⁹. Podľa § 1 ods. 1 ZoUK, „*tento zákon upravuje príslušnosť súdu, postup súdu a postup strán sporu v upomínamom konaní, v ktorom sa rozhodujú spory o peňažných nárokoch uplatnených podľa tohto zákona*“. V zmysle dôvodovej správy k ZoUK bola dôvodom prijatia novej alternatívnej úpravy elektronického návrhu potreba urýchlenia konania o veľkom množstve podávaných návrhov na vydanie platobných rozkazov zameraných na uspokojovanie peňažných pohľadávok žalobcov. Základnou myšlienkou úpravy upomínacieho konania je možnosť využiť štrukturované a štandardizované elektronické formuláre dostupné na webovom sídle Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky, aby sa umožnilo ich automatické spracovanie informačným systémom na súde, čím sa predpokladalo výrazné zrýchlenie konaní. Úmyslom zákonodarcu bolo vytvoriť interaktívne formuláre s nápovedami, ktoré mali žalobcu a žalovaného viesť celým konaním a naviesť k správne vyplneniu jednotlivých polí formulárov, aby sa predišlo zbytočne nejasným a nezrozumiteľným návrhom. Elektronickou formou nemajú byť podávané iba návrhy, ale elektronickými prostriedkami má prebiehať aj doručovanie písomností a rozhodnutí medzi súdom na jednej strane a žalobcom a žalovaným na druhej strane. V otázke elektronickej komunikácie a doručovania písomností súdu stranám sporu však dochádza k dvojkoľajnosti, nakoľko komunikácia so žalobcom smie prebiehať iba elektronicky, kým so žalovaným prebieha elektronická komunikácia iba v prípade, že má aktivovanú elektronickú schránku, t.j. vo vzťahu k žalovanému sa pripúšťa komunikácia aj v listinnej podobe v prípade doručovania platobného rozkazu alebo podania odporu. V porovnaní s konaním o vydanie platobného rozkazu podľa CSP, sa v ZoUK upravuje inštitút žiadosti o povolenie plnenia v splátkach, čo možno považovať za pozitívny krok v prospech žalovaného, ktorý v relatívne krátkej parížnej lehote nie je schopný uhradiť celú výšku požadovaného plnenia. Ďalším zo spôsobov zrýchlenia konania má byť aj určenie kauzálnej príslušnosti a s tým súvisiaca špecializácia pre tento typ elektronickej agendy na jeden súd, ktorým je Okresný súd v Banskej Bystrici.¹⁰ V súlade s § 15 ods. 6 ZoUK v konaní koná a rozhoduje vyšší súdny úradník vrátane rozhodovania o zastavení konania. Sudca v konaní koná a rozhoduje o sťažnostiach proti rozhodnutiam vyššieho súdneho úradníka.

Ako už bolo spomínané vyššie, konanie je vedené primárne elektronicky a je možné využiť nasledovné typy elektronických formulárov:

- návrh,
- odstraňovanie vád návrhu,
- odpor,
- žiadosť o povolenie plnenia v splátkach.¹¹

Pre vzájomný vzťah medzi ZoUK a CSP podľa § 15 ods. 1 ZoUK platí subsidiarita CSP s výnimkou aplikácie § 126 CSP, ktorý upravuje osobitné ustanovenia o hromadnom podaní.¹²

2.2 Osobitosti a výhody skrátených konaní

Existenciu skrátených konaní v regulácii civilného procesu možno jednoznačne považovať za pozitívny prvok z pohľadu procesnej efektivity a hospodárnosti súdnych konaní, ktorý dáva veriteľom šancu v skrátenom procese dosiahnuť uspokojenie a vymoženie svojich pohľadávok. Skrátené konania sa za účelom čo možno najrýchlejšieho a najhospodárnejšieho získania exekučného titulu v prípade pohľadávok, ktorých spornosť sa nepredpokladá, vyznačujú určitými špecifikami v porovnaní so štandardným priebehom súdneho konania, ktoré umožňujú primárne nielen úsporu času ale v nemalej miere aj samotné náklady účastníkov konania spojené

⁹ § 1 ods. 2 ZoUK: *Konanie podľa tohto zákona je alternatívnym spôsobom uplatňovania peňažných nárokov k postupu podľa Civilného sporového poriadku.*

¹⁰ Dôvodová správa (všeobecná časť) k zákonu č. 307/2016 Z. z. o upomínamom konaní a o doplnení niektorých zákonov. [online]. [cit. 2019-01-10]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakony&MasterID=6009>

¹¹ Elektronické formuláre a tlačivá pre upomínacie konanie. [online]. [cit. 2019-01-10]. Dostupné na: <https://www.justice.gov.sk/Stranky/Elektronicke-upominacie-konanie.aspx>

¹² § 15 ods. 1 ZoUK: Ak tento zákon neustanovuje inak, na konania podľa tohto zákona sa použije Civilný sporový poriadok okrem § 126.

s vymáhaním ich práva. V úprave skrátených konaní môžeme vo všeobecnosti identifikovať nasledovné špecifiká:

(i) *písomný charakter konania*

V skrátených konaniach sa využíva zásadne písomný charakter konania resp. písomná forma komunikácie medzi súdom a stranami sporu, z dôvodu, že súd môže vydať platobný rozkaz aj bez nariadenia pojednávania a bez vyjadrenia žalovaného len na základe tvrdení žalobcu uvedených v návrhu, ktoré dostatočným spôsobom spĺňajú náležitosti povinnosť tvrdenia a jeho odôvodnenia a súčasne odôvodňujú predpoklady, aby súd rozhodol platobným rozkazom.¹³

(ii) *možnosť využiť formulárové podania*

Pri všetkých v súčasnosti v SR dostupných režimoch skrátených konaní existuje možnosť využiť formulárové podania. Pri podaní návrhu na začatie konania žalobcom v prípade platobného rozkazu podľa CSP existuje možnosť využiť formulár dostupný na webovej stránke Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky. Vďaka použitiu formulára, ktorý obsahuje potrebné náležitosti návrhu sa môže dosiahnuť eliminácia chýb zo strany žalobcu a potenciálneho predlžovania konania z dôvodu potreby odstraňovania väd podania hneď na začiatku konania. Z dôvodu, že správne vyplnený formulár by stačilo zo strany súdu následne len opatriť pečiatkou a podpísať, CSP v prípade použitia formulára určuje súdu skrátenú lehotu na vydanie platobného rozkazu do 10 pracovných dní od splnenia podmienok.¹⁴

V prípade konania o európskom platobnom rozkaze toto konanie prebieha výlučne prostredníctvom formulárov.

V prípade alternatívneho elektronického konania o vydanie platobného rozkazu podľa ZoUK existujú až štyri potenciálne využiteľné formulárové podania.

Napriek existencii aj negatívnych ohlasov na využívanie formulárov v súdnych konaniach je z nášho pohľadu v prípade nesporných pohľadávok resp. pohľadávok u ktorých je ich nespornosť možné aspoň predpokladať využívanie formulárov pozitívnym krokom, ktorý môže výrazným spôsobom uľahčiť správnosť a úplnosť vyžadovaných obsahových náležitostí a tým pádom zrýchliť priebeh konania môže napomôcť k vyššej procesnej efektívnosti pri vymáhaní peňažných pohľadávok.

(iii) *určenie procesných lehôt*

V prípade použitia vyššie spomínaného formulára a splnenia ostatných zákonných podmienok vrátane zaplataenia súdneho poplatku je určená osobitná lehota, v ktorej má súd vydať platobný rozkaz, a to najneskôr do 10 pracovných dní od splnenia uvedených podmienok. To znamená, že ak si žalobca dôsledne splní svoje zákonom vyžadované povinnosti, vrátane unesenia povinnosti tvrdenia a dôkazného bremena prostredníctvom predkladaných listín, súd má priamo zákonom určenú lehotu na vydanie platobného rozkazu podľa CSP.¹⁵

V prípade konania o európskom platobnom rozkaze, NarEPR upravuje viaceré procesné lehoty, medzi iným 30-dňovú lehotu na vydanie európskeho platobného rozkazu od podania návrhu.¹⁶

V prípade alternatívneho elektronického konania podľa ZoUK je na vydanie platobného rozkazu určená lehota 10 pracovných dní od splnenia podmienok podľa ZoUK.¹⁷

Určenie lehôt pre jednotlivé procesné úkony možno vnímať ako veľmi pozitívny krok nielen z hľadiska rýchlosti súdneho hľadiska ale napomáha aj k lepšiemu vnímaniu právnej istoty stranami sporu.

(iv) *obmedzené preskúvanie skutkového stavu súdom pred vydaním platobného rozkazu*

V prípade skrátených konaní je dokazovanie resp. preskúvanie skutkového stavu pred samotným vydaním platobného rozkazu zo strany súdu obmedzené. Platobný rozkaz sa pri splnení zákonných predpokladov môže stať exekučným titulom bez nariadenia pojednávania len na základe skutočností tvrdených a preukázaných žalobcom a bez vypočutia odporcu (dlžníka)¹⁸, čo však

¹³ Porovnaj § 265 ods. 1 CSP

¹⁴ Porovnaj § 265 ods. 2 CSP

¹⁵ Porovnaj § 265 ods. 2 CSP

¹⁶ Porovnaj čl. 12 ods. 1 NarEPR

¹⁷ Porovnaj § 7 ods. 1 ZoUK

¹⁸ Platobný rozkaz v praxi. Bratislava: Verlag Dashöfer vydavateľstvo, s. r. o., 2012. 32 s.

súčasne nemôže byť na ujmu žalovanému a jeho právu na spravodlivý proces. Žalovaný má totiž právo podať vecne odôvodnený odpor ako špecifický prostriedok procesnej obrany.

(v) *nenariaďuje sa pojednávanie*

Podstatou skrátených konaní je vydanie platobného rozkazu len na základe skutočností tvrdených a preukázaných žalobcom, bez nariaďovania pojednávania a bez vypočutia žalovaného.

(vi) *súčasné doručovanie žaloby a už vydaného platobného rozkazu (do vlastných rúk)*

Na rozdiel od riadneho priebehu súdneho konania v prípade skrátených konaní je samotný návrh na začatia konania doručovaný žalovanému až v momente doručovania meritórneho rozhodnutia, čo predstavuje výrazný odklon od bežného súdneho konania a súčasne výrazným spôsobom usporí čas skonzumovaný doručovaním jednotlivým podaním.

(vii) *možnosť podať odpor ako osobitný prostriedok procesnej nápravy proti vydanému platobnému rozkazu*

V prípade skrátených konaní sa proti vydanému platobnému rozkazu ako meritórnemu rozhodnutiu nepodáva zo strany žalovaného odvolanie ako riadny opravný prostriedok, ale osobitný prostriedok procesnej obrany, ktorým je odpor. Inštitút odporu si v historickom vývoji úpravy skrátených konaní prešiel viacerými úpravami od akceptácie odporu s absenciou akéhokoľvek zdôvodnenia až po požiadavku jeho vecného odôvodnenia.

Proti platobnému rozkazu vydanému podľa CSP má žalovaný možnosť podať odpor s vecným odôvodnením v lehote 15 dní od doručenia platobného rozkazu¹⁹, pričom vecným odôvodnením odporu sa má rozumieť „*podanie odôvodnenia vo veci samej, teda so splnením si povinnosti tvrdenia a dôkaznej povinnosti*“²⁰. V zmysle CSP sa žalovanému ukladá, aby v odôvodnení opísal rozhodujúce skutočnosti o ktoré opiera svoju obranu proti uplatnenému nároku a súčasne pripojil listiny na ktoré sa odvoláva resp. označil dôkazy na preukázanie svojich tvrdení.

Proti európskemu platobnému rozkazu je možné podať odpor v lehote 30 dní od doručenia rozkazu žalovanému, avšak na rozdiel od odporu podávaného proti platobnému rozkazu vydanému podľa CSP sa na tento odpor nekladie požiadavka uvádzať dôvody a je postačujúce, ak žalovaný v odpore uvedie len, že pohľadávka popiera.²¹

V prípade alternatívneho elektronického konania podľa ZoUK sa odpor podáva taktiež s vecným odôvodnením a v lehote 15 dní od doručenia platobného rozkazu²².

(vii) *súd žalovaného nevyzýva na doplnenie alebo opravu odporu*

Pri nedostatku vecného odôvodnenia odporu súd nevyzýva na jeho doplnenie alebo opravu, ale takýto vecne neodôvodnený odpor uznesením odmietne a po nadobudnutí právoplatnosti tohto uznesenia, platobný rozkaz nadobúda právoplatnosť a súčasne aj vykonateľnosť.²³

3 ASPEKTY ROZHODNÉ PRE VOĽBU KONKRÉTNÉHO REŽIMU SKRÁTENÝCH KONANÍ

V nasledujúcej časti príspevku sa budeme venovať len niektorým vybraným aspektom skrátených konaní, ktoré sú pre veriteľa rozhodné pri rozhodovaní, ktorý režim skráteného konania je vhodné vzhľadom na skutkové okolnosti prípadu si zvoliť.

3.1 Vecná pôsobnosť inštitútov skrátených konaní

(i) *platobný rozkaz podľa CSP*

Za súčasnej úpravy CSP je možné domáhať sa návrhom na vydanie platobného rozkazu popri peňažnom plnení aj nepeňažného plnenia, t.j. je možné domáhať sa tzv. zmiešaných plnení, pričom však platí, že o časti uplatneného nároku, ktorá sa týka peňažného plnenia rozhodne súd platobným rozkazom a o časti uplatneného nároku, ktorá sa týka nepeňažného plnenia bude rozhodovať v riadnom konaní. Platobný rozkaz sa vydáva vo vzťahu k splatným peňažným

¹⁹ Porovnaj § 267 ods. 1 CSP

²⁰ Dôvodová správa (osobitná časť) k zákonu č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok. [online]. [cit. 2019-02-08]. Dostupné na: <https://www.nrsk.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=5280>

²¹ Porovnaj čl. 16 NarEPR

²² Porovnaj § 7 ods. 2 v spojení s § 11 ods. 1 ZoUK

²³ Porovnaj § 267 ods. 1 a 2 CSP

pohľadávkam. Vydanie platobného rozkazu vo vzťahu k splátkam a dávkam splatným v budúcnosti (ako je napr. výživné) nie je možné.²⁴ Čo sa týka meny a výšky sumy na ktorú môže znieť platobný rozkaz, CSP neobsahuje takéto limitácie, a preto platobný rozkaz môže znieť tak na menu euro ako aj na inú menu a akúkoľvek výšku sumy požadovanej na zaplatenie.

(ii) *upomínanie konanie podľa ZoUK*

V upomínacom konaní podľa ZoUK sa rozhodujú spory len o peňažných nárokoch. ZoUK obsahuje aj negatívnu enumeráciu prípadov v ktorých návrh na vydanie platobného rozkazu podľa ZoUK nie je prípustný. Návrh na vydanie platobného rozkazu podľa ZoUK nie je prípustný v nasledovných taxatívnych prípadoch vtedy, ak:

- a) sa uplatňuje dohodnutý úrok z omeškania vo výške, ktorá o viac ako päť percentuálnych bodov presahuje výšku úroku z omeškania, ktorá by sa použila, ak by takáto dohoda nebola (§ 3(6)(a) ZoUK) – aktuálne v SR 8 + 5% pre obchodnoprávne vzťahy a 5 + 5% pre občianskoprávne vzťahy²⁵,
- b) sa uplatňuje nárok zo zmenky voči fyzickej osobe (§ 3(6)(e) ZoUK),
- c) sa uplatňuje nárok, ktorý je v zjavnom rozpore s právnymi predpismi (§ 3(6)(f) ZoUK) – ak by však bol rozpor s právnymi predpismi len sčasti, súd žalobcu vyzve, aby v lehote 5 pracovných dní udelil súhlas na vydanie platobného rozkazu v časti, ktorej sa rozpor netýka a ak žalobca tento súhlas udelí vo zvyšku návrhu sa uplatní právna fikcia, že žalobca vo zvyšnej časti zbral návrh späť a konanie sa zastaví (v spojení s § 8 ods. 1 ZoUK),
- d) nebol podaný elektronickým spôsobom elektronicky do elektronickej schránky súdu na predpísanom formulári (§ 3(7)(a) ZoUK) – t.j. nebol využitý elektronický formulár, neboli v elektronickej forme pripojené i iné listiny a vyhlásenia alebo žalobca nemá aktivovanú elektronicкую schránku a ak je zastúpený, tak jeho zástupca²⁶,
- e) žalobca nemá aktivovanú elektronicкую schránku a ak je zastúpený, tak jeho zástupca (§ 3(7)(b) ZoUK),
- f) návrh podávajú viacerí žalobcovia a nemajú spoločného zástupcu (§ 3(7)(c) ZoUK)
- g) platobný rozkaz by sa mal doručiť žalovanému do cudziny (§ 3(7)(d) ZoUK).

V upomínacom konaní sa prejavuje princíp ochrany spotrebiteľa v tom, že návrh na vydanie platobného rozkazu nie je prípustný, ak sa uplatňuje:

- a) nárok zo spotrebiteľskej zmluvy alebo z iných zmluvných dokumentov súvisiacich so spotrebiteľskou zmluvou, ktoré obsahujú neprijateľnú zmluvnú podmienku, a táto okolnosť má vplyv na uplatňovaný nárok (§ 3(6)(b) ZoUK),
- b) nárok na zaplatenie tovaru alebo služby zo spotrebiteľskej zmluvy alebo z iných zmluvných dokumentov súvisiacich so spotrebiteľskou zmluvou, ktoré ešte neboli dodané alebo poskytnuté (§ 3(6)(c) ZoUK),
- c) nárok vyplývajúci zo spotrebiteľskej zmluvy alebo z iných zmluvných dokumentov súvisiacich so spotrebiteľskou zmluvou a žalovaný nebol na jeho zaplatenie vyzvaný v posledných troch mesiacoch pred podaním návrhu (§ 3(6)(d) ZoUK).

(iii) *európsky platobný rozkaz*

Konanie podľa NarEPR sa v pozitívnom vymedzení uplatňuje v občianskych a obchodných veciach pri cezhraničných sporoch bez ohľadu na povahu súdu alebo tribunálu. Z hľadiska negatívneho vymedzenia vecnej pôsobnosti sa NarEPR nevzťahuje najmä na daňové, colné alebo správne veci alebo na zodpovednosť štátu za konanie alebo nečinnosť pri výkone štátnej moci (*acta iure imperii*, t.j. úkony a právomoci súvisiace s výkonom štátnej moci). Tento demonštratívny výpočet spôsobuje, že rozdiel resp. hranica medzi súkromnoprávnou a verejnoprávnou povahou nároku nemusí byť jednoducho určiteľná a pri aplikácii NarEPR nebude možné vychádzať z vnútroštátnej úpravy, ale bude potrebné zohľadňovať súdne rozhodnutia na európskej úrovni, čím

²⁴ ŠTEVČEK, M. et al. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2016, 1540 s.

²⁵ Prehľad aktuálnych sadziieb zákonných úrokov z omeškania. [online]. [cit. 2019-01-10]. Dostupné na: <https://www.justice.gov.sk/Stranky/Nase-sluzby/Civilne-pravo/Aktualna-sadzba-zakonnnych-urokov-z-omeskania/Uvod.aspx>

²⁶ Často kladené otázky a odpovede k elektronickej upomínaciu konaniu. [online]. [cit. 2019-01-13]. Dostupné na: <https://www.justice.gov.sk/Stranky/Elektronicke-upominacie-konanie/FAQ-UPOK.aspx>

sa uplatní autonómny výklad nariadenia.²⁷ Okrem tohto demonštratívneho výpočtu prípadov, na ktoré sa NarEPR nevzťahuje, sa nariadenie v zmysle čl. 2 ods. 2 nevzťahuje ani na nasledovné prípady:

- a) majetkové práva vyplývajúce z manželského zväzku, dedenia zo závetu a dedenia zo zákona,
- b) konkurzné konania, konania týkajúce sa likvidácií platobne neschopných spoločností alebo iných právnických osôb, súdne zmiery, vyrovnávacie a podobné konania,
- c) sociálne zabezpečenie,

d) pohľadávky, ktoré vznikli z mimozmluvných záväzkov, pokiaľ:

(i) neboli predmetom dohody medzi stranami alebo nedošlo k uznaniu dlhu, alebo

(ii) sa netýkajú vyrovnaných dlhov, ktoré vznikli zo spoločného vlastníctva majetku.

Hoci samotné NarEPR výslovne pozitívnym spôsobom neupravuje legálne definície toho, čo považuje za občianske alebo obchodné veci, demonštratívne však zo svojej vecnej pôsobnosti výslovne vylučuje vyššie uvedené kategórie vecí a sporov. Vo vyššie uvedených kategóriách teda súd nemusí preskúmať, či ide o občiansku alebo obchodnú vec.²⁸

Vyššie uvedený demonštratívny výpočet vecí, ktoré sú vylúčené z vecného rozsahu pôsobnosti NarEPR, spôsobuje, že aj v iných otázkach môže byť vylúčená pôsobnosť NarEPR. Tento okruh bude preto možné zužovať alebo rozširovať na základe rozhodovacej činnosti Európskeho súdneho dvora, ktorý zastáva názor, že termín „občianske a obchodné veci“ musí dostať autonómny význam odvodený od cieľov a sústavy príslušných právnych predpisov Spoločenstva a všeobecných zásad, ktoré sú základom vnútroštátnych právnych systémov ako celku (vec C-29/76 LTU *Lufthansa Transportunternehmen GmbH & Co KG/Eurocontrol*, Zb. 1976, s. 1541). Súd zastával názor, že pre rozhodnutie o tom, či spor má alebo nemá občiansky alebo obchodný charakter, sú relevantné dva prvky: predmet sporu a charakter vzťahu medzi zúčastnenými stranami. Najmä pokiaľ ide o žaloby, ktorých účastníkom je verejný orgán, súd určil, že vec nie je „občianska alebo obchodná“, keď sa týka sporu medzi verejným orgánom a súkromnou osobou, a ak verejný orgán konal pri uplatňovaní verejnej moci. Súd preto rozlišuje medzi *acta iure imperii*, ktoré sú vylúčené z pojmu „občianske alebo obchodné veci“, a *acta iure gestionis*, ktoré sú, naopak, do tohto pojmu zahrnuté. Rozlíšenie medzi *acta iure imperii* a *acta iure gestionis* v praxi nie je vždy ľahké.²⁹

V súlade s čl. 3 NarEPR sa cezhraničným sporom rozumie spor, v ktorom má aspoň jedna zo strán bydlisko alebo obvyklý pobyt v inom členskom štáte ako v členskom štáte súdu konajúceho vo veci. Bydlisko sa určuje v súlade s článkami 62 a 63 nariadenia Brusel I bis (ktoré nahradilo pôvodnú úpravu v článkoch 59 a 60 nariadenia Brusel I). V súvislosti s použitým pojmom „bydlisko“, pre ktoré absentuje výslovná legálna definícia, sa tento pojem v zmysle rozhodovacej praxe súdov ustálil ako miesto faktického pobytu fyzickej osoby, ktorá má úmysel sa na tomto mieste zdržiavať trvale, pričom nemusí ísť o miesto trvalého pobytu, ktorého charakter je viac-menej evidenčný. Pojem „obvyklý pobyt“ je možné interpretovať skôr ako miesto, kde má osoba centrum svojich hlavných záujmov a rozhodujúcim kritériom teda nie je dĺžka pobytu na uvedenom mieste. Relevantným okamihom pre určenie toho, či ide o cezhraničný spor, je čas podania návrhu na vydanie európskeho platobného rozkazu v súlade s týmto nariadením. To znamená, že pre určenie cezhraničnosti sporu nie je relevantný čas, kedy došlo k udalostiam, ktoré zakladajú uplatňovaný nárok. „V prípade, že by takto stanovená „podmienka cezhraničnosti sporu“ nebola splnená (t.j. obaja účastníci konania by mali bydlisko v tom členskom štáte, ktorého súd má konať, ale napr. predmet sporu by sa nachádzal v cudzine), nemohol by navrhovateľ využiť NarEPR, ale musel by podať návrh podľa príslušných vnútroštátnych predpisov.“

Vzhľadom na definíciu cezhraničného sporu, podľa ktorej stačí ak aspoň jedna zo strán má bydlisko alebo obvyklý pobyt v inom členskom štáte ako v členskom štáte súdu konajúceho vo veci, sa pripúšťa, že v určitých prípadoch toto ustanovenie poskytuje prístup k európskemu konaniu o

²⁷ HORÁK, P., ZAVADILOVÁ, M. Evropský platební rozkaz a jeho role v českém civilním procesu. In *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 22 s. 803.

²⁸ Praktická príručka pre uplatňovanie Nariadenia o európskom platobnom rozkaze pripravená Európskou komisiou. [online]. [cit. 2019-02-10]. Dostupné na: https://e-justice.europa.eu/content_order_for_payment_procedures-41-sk.do

²⁹ Praktická príručka pre uplatňovanie Nariadenia o európskom platobnom rozkaze pripravená Európskou komisiou. [online]. [cit. 2019-01-10]. Dostupné na: https://e-justice.europa.eu/content_order_for_payment_procedures-41-sk.do

platobnom rozkaze tiež navrhovateľom mimo EÚ (t.j. tým, ktorí nemajú bydlisko alebo obvyklý pobyt v členskom štáte), ak má dlžník bydlisko alebo obvyklý pobyt v inom členskom štáte ako v členskom štáte príslušného súdu, keďže je splnená podmienka podľa čl. 3 vzťahujúca sa na strany, a rovnako aj veriteľ s bydliskom alebo obvyklým pobytom v inom členskom štáte príslušného súdu môže podať návrh na vydanie európskeho platobného rozkazu proti odporcovi s bydliskom alebo obvyklým pobytom mimo EÚ. V praxi sa počítačové preverenie návrhu podľa čl. 8 NarEPR robí prostredníctvom automatizovaného postupu na základe informácií, ktoré poskytne navrhovateľ vo vzorovom tlačive A, čiže sa overuje len to, či je adresa, ktorú uviedla jedna zo strán, v inom členskom štáte ako v členskom štáte súdu, ktorému bola vec predložená. Ak by mal súd pochybnosti o presnosti poskytnutých informácií, môže navrhovateľa požiadať, aby návrh opravil alebo doplnil prostredníctvom vzorového tlačiva B.³⁰

3.2 Návrh na začatie konania

(i) platobný rozkaz podľa CSP

Rovnako ako iné návrhy aj návrh na vydanie platobného rozkazu musí obsahovať základné obligatórne formálne a obsahové náležitosti vyžadované podľa § 127 ods. 1 CSP v spojení s § 132 a nasl. CSP. Návrh musí obsahovať žalobcove tvrdenia a skutočnosti, z ktorých vyplýva nárok uplatnený žalobcom. Samotná pravdivosť týchto tvrdení a skutočnosti nie je pred vydaním rozhodnutia súdom podrobnejšie skúmaná. Nevyhnutnou súčasťou návrhu je správne formulovaný žalobný petit, t.j. to, čoho sa žalobca žalobou domáha. Vzhľadom na rozdielne procesné prostriedky obrany sa pri formulovaní petitu odporúča, aby bol samostatne formulovaný petit požadujúci zaplatenie dlžnej sumy, t.j. istiny a úrokov z omeškania (proti tomuto výroku súdu sa podáva odpor), a samostatne formulovaný petit požadujúci náhradu trov konania (proti tomuto výroku súdu sa podáva odvolanie). Rovnako sa odporúča samostatne formulovať aj petit pre prípad, že súd nevydá platobný rozkaz a vec bude rozhodnutá v riadnom neskrátenom konaní rozsudkom.³¹

(ii) upomínacie konanie podľa ZoUK

Upomínacie konanie sa začína podaním návrhu na vydanie platobného rozkazu prostredníctvom štandardizovaného elektronického formulára. Návrh je oprávnený podať ten, koho nárok na zaplatenie určitej peňažnej sumy v eurách voči žalovanému možno odôvodnene predpokladať, t.j. ak jeho nárok vyplýva z uvedených skutočností a z listín pripojených k návrhu. Ak sú žalobca a žalovaný účtovnými jednotkami, postačí na preukázanie dôvodnosti pripojiť faktúru alebo inú výzvu podobnej povahy, ktorou sa požadovalo splnenie uplatňovaného nároku od žalovaného a vyhlásiť, že uplatňovaný nárok žalobca eviduje vo svojom účtovníctve (§ 3(3)(4) ZoUK). Ak je žalobca platiteľom DPH, v návrhu môže vyhlásiť, že údaje o uplatňovanom nároku voči žalovanému uviedol v kontrolnom výkaze DPH (§ 3(5) ZoUK) – táto skutočnosť bude predmetom zisťovania súdu a krízovej kontroly (§ 12(3) ZoUK). Toto vyhlásenie žalobcu má v neskoršom štádiu vplyv na posúdenie vecnej odôvodnenosti podaného odporu.³² Náležitosti návrhu sú bližšie upravené v § 4 ZoUK a ich formu a rozsah bližšie určuje aj samotný elektronický formulár, na ktorom sa návrh bude podávať. Na rozdiel od žalovaného, žalobca je povinný komunikovať v celom konaní elektronicky (§ 15(2) ZoUK).

V prípade upomínacieho konania sa návrh podáva výlučne elektronickými prostriedkami do elektronickej schránky súdu prostredníctvom na to určeného elektronického formulára, ktorý je dostupný na webovom sídle Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky a takýto návrh musí byť autorizovaný podľa osobitného predpisu, ktorým je zákon č. 305/2013 Z. z. o elektronickej podobe výkonu pôsobnosti orgánov verejnej moci a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o e-Governmente) v znení neskorších predpisov („**Zákon o e-Governmente**“). Návrh teda musí byť v zmysle § 23 Zákona o e-Governmente opatrený kvalifikovaným elektronickým podpisom alebo

³⁰ Praktická príručka pre uplatňovanie Nariadenia o európskom platobnom rozkaze pripravená Európskou komisiou. [online]. [cit. 2019-02-10]. Dostupné na: https://e-justice.europa.eu/content_order_for_payment_procedures-41-sk.do

³¹ Platobný rozkaz v praxi. Bratislava: Verlag Dashöfer vydavateľstvo, s. r. o., 2012. 32 s.

³² Dôvodová správa (osobitná časť k § 3) k zákonu č. 307/2016 Z. z. o upomínacom konaní a o doplnení niektorých zákonov. [online]. [cit. 2019-01-10]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=6009>

kvalifikovanou elektronickou pečaťou. Riadna autorizácia návrhu je v súlade s § 3 ods. 7 písm. a) ZoUK podmienkou prípustnosti návrhu. Vzhľadom na osobitosti elektronického doručovania do elektronickej schránky žalobcu nie je možné návrh na vydanie platobného rozkazu podať cez integrované obslužné miesto (IOMO³³).³⁴ Podmienkou podania návrhu na vydanie platobného rozkazu cez upomínacie konanie teda je, aby mal žalobca alebo jeho právny zástupca aktivovanú dátovú schránku. Nestačí mať len občiansky preukaz s čipom, ale nevyhnutné je mať aktivovanú schránku na doručovanie. Jej aktivácia prebehne na tretí pracovný deň po podaní žiadosti, ak nebola aktivovaná už automaticky (napr. právnické osoby zapísané v obchodnom registri ju majú aktivovanú od 01.07.2017)³⁵.

V súlade s § 4 ods. 6 ZoUK, ak sa návrhom uplatňuje nárok zo spotrebiteľskej zmluvy alebo z iných zmluvných dokumentov súvisiacich so spotrebiteľskou zmluvou, k návrhu sa musí pripojiť spotrebiteľská zmluva a všetky ďalšie zmluvné dokumenty súvisiace so spotrebiteľskou zmluvou vrátane dokumentov, na ktoré spotrebiteľská zmluva odkazuje, a to z dôvodu nevyhnutnosti skúmania neprijateľnosti zmluvných podmienok v spotrebiteľských zmluvách³⁶. V prípade, ak sú v návrhu na vydanie platobného rozkazu chyby v písaní alebo iné zrejme nesprávne, v dôsledku ktorých je návrh nejasný, v súlade s § 5 ods. 1 ZoUK súd vyzve toho, kto návrh podal, aby v lehote piatich pracovných dní od doručenia výzvy chyby v písaní alebo iné zrejme nesprávne odstránil a poučil ho, že inak návrh odmietne. Vzhľadom na elektronický charakter celého konania, podľa § 5 ods. 2 ZoUK sa chyby v písaní alebo iné zrejme nesprávne musia odstrániť prostredníctvom na to určeného elektronického formulára, inak sa na opravu neprihliada.

V súlade s § 6 ods. 1 ZoUK súd odmietne návrh v nasledovných taxatívnych prípadoch:

- návrh nie je prípustný,
- nárok nemožno oddôvodnene predpokladať (t.j. nárok nevyplýva zo skutočností uvedených žalobcom ani z listín pripojených k návrhu),
- ak neboli odstránené vady návrhu podľa § 5 ZoUK.

Opravným prostriedkom proti odmietnutiu návrhu je sťažnosť, ktorá sa podáva do 15 dní od doručenia uznesenia podľa § 15 ods. 6 ZoUK v spojení s § 239 a nasl. CSP.

Podľa § 6 ods. 3 ZoUK odmietnutie návrhu na vydanie platobného rozkazu nezakladá prekážku na opätovné podanie návrhu buď podľa ZoUK alebo CSP. V dôvodovej správe k § 6 sa uvádza, že kvôli rešpektovaniu práva na súdnu ochranu, v niektorých prípadoch bude potrebné návrh prejednať ako žalobu podľa CSP resp. že odmietnutie návrhu podľa ZoUK znamená iba tú okolnosť, že nie je prejednatelný v upomínacom konaní.³⁷

(iii) *európsky platobný rozkaz*

Návrh na vydanie európskeho platobného rozkazu sa podáva prostredníctvom štandardizovaného vzorového tlačiva A, ktorý je súčasťou prílohy I NarEPR. Okrem podania samotného návrhu je potrebné, aby boli splnené všeobecné procesné podmienky ako aj podmienky osobitné pre konanie o európskom platobnom rozkaze. NarEPR totiž neupravuje vyčerpávajúcim spôsobom všetky procesné podmienky ani spôsob ich skúmania zo strany konajúceho

³³ IOMO = integrované obslužné miesto občana ponúka prístup k vybraným elektronickým službám štátu (ako napr. výpis/odpis z registra trestov, výpis z listu vlastníctva, výpis z obchodného registra) na jednom asistovanom mieste, v súčasnosti najčastejšie v pobočkách Slovenskej pošty

³⁴ Dôvodová správa (osobitná časť k § 3) k zákonu č. 307/2016 Z. z. o upomínacom konaní a o doplnení niektorých zákonov. [online]. [cit. 2019-01-10]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=6009>

³⁵ Často kladené otázky a odpovede k elektronickému upomínaciu konaniu. [online]. [cit. 2019-01-13]. Dostupné na: <https://www.justice.gov.sk/Stranky/Elektronicke-upominacie-konanie/FAQ-UPOK.aspx>

³⁶ Dôvodová správa (osobitná časť k § 4) k zákonu č. 307/2016 Z. z. o upomínacom konaní a o doplnení niektorých zákonov. [online]. [cit. 2019-01-10]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=6009>

³⁷ Dôvodová správa (osobitná časť k § 6) k zákonu č. 307/2016 Z. z. o upomínacom konaní a o doplnení niektorých zákonov. [online]. [cit. 2019-01-10]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=6009>

vnútroštátneho súdu, a preto je potrebné v súlade s čl. 26 NarEPR na tieto procesné podmienky aplikovať ustanovenia príslušného vnútroštátneho predpisu konajúceho súdu.³⁸

4 ZÁVER

Režim a inštitúty skrátených konaní majú svoje miesto v úpravách civilných procesov takmer vo väčšine členských štátov Európskej únie resp. štáty majú vo svojich vnútroštátnych procesných systémoch upravené aj osobitné zjednodušené režimy pre rozhodovanie o nárokoch, ktorých nespornosť sa predpokladá a nespochybnuje. Tieto typy konaní sú pre účely lepšej vymožitelnosti práva v podnikateľskom prostredí veľmi významné, pretože na jednej strane pre veriteľa predstavujú alternatívu ako získať exekučný titul v kratšom časovom horizonte za predpokladu, že žalovaný vedome nevyužije dostupné prostriedky procesnej obrany, a na druhej strane sú nákladovo hospodárnejšie keďže súd nemusí rozvinúť celú škálu procesných úkonov potrebných v riadnom neskrátenom súdnom konaní.³⁹ Napriek vyššie uvedenému a opísanému formalistickému charakteru skrátených konaní ani v prípade týchto konaní nesmie byť potláčaná sudcovská úvaha a právo o návrhu na vydanie platobného rozkazu rozhodnúť aj inak ako vydaním rozkazu, čím sa tiež prejavuje nezávislosť súdu v rozhodovaní v medziach zákona. Súdne rozhodnutie by totiž malo byť rozhodnutím objektívneho práva, a nie subjektívny a slobodný názor sudcu.⁴⁰ Účelom sudcovskej nezávislosti je totiž v súlade s čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd zabezpečenie základného práva každej osoby či už v pozícii navrhovateľa alebo žalovaného na to, aby jeho vec bola prejednaná v spravodlivom procese, na základe zákona a bez akéhokoľvek neprímeraného vplyvu⁴¹.

Použitá literatúra:

- CARDOZO, B. Podstata súdneho procesu. Bratislava: Kalligram, 2011. ISBN 978-80-8101-418-5.
- HORÁK, P., ZAVADILOVÁ, M. Evropský platební rozkaz a jeho role v českém civilním procesy. In Právní rozhledy, 2006, roč. 14, č. 22 s. 803.
- LAVICKÝ, P. a kol. Moderní civilní proces. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita Právnická fakulta, 2014. 268 s. ISBN 978-80-7601-3.
- MACUR, J.: Platební rozkaz v civilním procesy České republiky a zemí Evropské unie. In Právní rozhledy, 2002, č. 5, s. 201.
- OLEXOVÁ, Z. *Európsky platobný rozkaz*. Key publishing, 2013, 129 s. ISBN 978-80-7418-178-8.
- Platobný rozkaz v praxi. Bratislava: Verlag Dashöfer vydavateľstvo, s. r. o., 2012. 32 s. ISBN 978-80-89010-38-7.
- SOJKA, P. Európsky platobný rozkaz (s osobitným zameraním na slovenský civilný proces). In Justičná revue, 2010, č. 5, s. 655 – 674.
- ŠTEVČEK, M. et al. *Civilný sporový poriadok*. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2016, 1540 s. ISBN 978-80-7400-629-6.

Kontaktné údaje:

Mgr. Katarína Szendreiiová
katarina.szendreiiova@flaw.uniba.sk
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta,
Katedra občianskeho práva
Šafárikovo nám. č. 6
810 00 Bratislava
Slovenská

republika

³⁸ OLEXOVÁ, Z. *Európsky platobný rozkaz*. Key publishing, 2013, 129 s. ISBN 978-80-7418-178-8.

³⁹ SOJKA, P. Európsky platobný rozkaz (s osobitným zameraním na slovenský civilný proces). In Justičná revue, 2010, č. 5, s. 655 – 674.

⁴⁰ CARDOZO, B. Podstata súdneho procesu. Bratislava: Kalligram, 2011. ISBN 978-80-8101-418-5.

⁴¹ Odporúčanie CM/Rec (2010) 12 Výboru ministrov členským štátom o sudcoch: nezávislosť, efektivnosť a zodpovednosť. [online]. [cit. 2019-02-11] Dostupné na: http://www.sudnarada.gov.sk/data/files/679_a-odporucanie-cm-rec-2010-12-vyboru-ministrov-rady-euro-py-clenskym-statom-o-sudcoch-nezavislost-efektivnost-a-zodpovednost-vo-dna-17112010.pdf

LIKVIDÁTOR¹

Jana Strémy

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta

Abstract

The contribution deals with the position of the liquidator not only in relation to the company in the process of liquidation. The liquidation of a company represents the final phase of the life of the company, its purpose is to deal with relations with third parties and partners. In the liquidation process, the liquidator plays an important role as a *sui generis* authority. The author pays attention to the rights and obligations of the liquidator while also emphasizing the liquidator's relationship with the statutory body as well as the possibility of applying the business judgment rule in relation to the liquidator.

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá postavením likvidátora vo vzťahu k likvidovanej obchodnej spoločnosti. Likvidácia obchodnej spoločnosti predstavuje záverečnú fázu života spoločnosti, jej účelom je usporiadať vzťahy k tretím osobám i spoločníkom. V procese likvidácie zohráva dôležitú úlohu likvidátor ako orgán *sui generis*. Autorka v príspevku venuje pozornosť právam a povinnostiam likvidátora, pričom akcentuje aj na vzťah likvidátora k štatutárnemu orgánu, ako aj na možnosť aplikácie *business judgment rule* vo vzťahu k likvidátorovi.

Key words: company, liquidation, liquidator.

Kľúčové slová: obchodná spoločnosť, likvidácia, likvidátor, zánik právnickej osoby, dodatočná likvidácia, subjektivita.

ÚVOD

Jednou z exponovaných zmien, ku ktorým dochádza po zrušení spoločnosti v procese likvidácie obchodnej spoločnosti, je extenzia organizačnej štruktúry spoločnosti o likvidátora, ktorého profesionalita je kľúčová pre riadny priebeh likvidácie. Likvidácia obchodnej spoločnosti predstavuje v súčasnosti mnohorozmerný proces pozostávajúci z množstva úkonov likvidátora vedúcich k dekonštitutívnemu výmazu spoločnosti z obchodného registra. Tento proces laická i odborná verejnosť označuje ako náročný, a to nielen z časového, ale i z hľadiska administratívnej záťaže pre likvidovanú spoločnosť. Aj to je jeden z dôvodov, pre ktoré obchodné spoločnosti v likvidácii v procese realizácie samotnej likvidácie využívajú externé subjekty. Ako sme už v predchádzajúcich konferenčných príspevkoch avizovali, hegemonnú úlohu v tomto procese zohráva orgán *sui generis* – likvidátor obchodnej spoločnosti. Jeho postavenie, ako aj výkon funkcie však nie sú z hľadiska právnej praxe najmä vo vzťahu k štatutárnemu orgánu jednoznačné. Úlohou autorky článku je *inter alia* poukázať na vybrané situácie prameniace z rozhodovacej činnosti súdov. Portfólio rozhodnutí tvoria, okrem iného, aj rozhodnutia súdov Českej republiky, pretože rozhodovacia činnosť súdov v SR je v tejto oblasti pomerne skromná.

¹ Príspevok vznikol v rámci projektu APVV-16-0553 Premeny a inovácie konceptu kapitálových spoločností v podmienkach globalizácie.

1 Organizačná štruktúra obchodnej spoločnosti v procese likvidácie

Likvidácia je riadený proces, ktorého cieľom je usporiadať majetkové pomery spoločnosti, t. j. uspokojiť všetky záväzky spoločnosti voči všetkým veriteľom. Ide o zákonom upravený spôsob usporiadania majetkových pomerov zrušenej spoločnosti, ktorej obchodné imanie neprechádza na právneho nástupcu (univerzálneho sukcesora) a ktorá má následne, po uskutočnení likvidácie zaniknúť. Ak by sa členovia obchodnej spoločnosti rozhodli zrušiť svoje rozhodnutie (o zrušení spoločnosti a jej vstupe do likvidácie), môžu tak urobiť až do času, kým sa začalo s rozdeľovaním likvidačného zostatku. Na druhej strane je potrebné poznamenať v relácii k zmene rozhodnutia súdu o zrušení právnickej osoby s likvidáciou, že súd v inom prípade judikoval, že zmena rozhodnutia o zrušení spoločnosti a jej vstupe do likvidácie, že je možná len na základe riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkov v konaní pred súdom, pokiaľ osobitný predpis neustanoví inak.² Je zrejmé, že ak je spoločnosť zrušená a vstúpi do likvidácie, prestáva naplňovať účel, pre ktorý bola založená. Jej činnosť smeruje (musí smerovať) k naplneniu cieľov likvidácie (t. j. k usporiadaniu majetku, vyrovnaní dlhov a k rozdeleniu likvidačného zostatku).

Už v úvode možno naznačiť, že súčasné zákonné znenie nenapĺňa požiadavky, ktoré možno od procesu likvidácie obchodných spoločností vyžadovať. Za nedostatočnú možno považovať právnu úpravu organizačnej štruktúry obchodnej spoločnosti v procese likvidácie. Likvidáciu vykonáva likvidátor. Podľa I. Pelikánovej orgány právnických osôb môžeme definovať ako organizačné útvary právnickej osoby, ktoré vznikajú na základe zákona *ex lege* alebo na základe právneho úkonu (napr. sú kreované zakladateľmi v spoločenskej zmluve a vzniknú zápisom do obchodného registra pri prvozápise) a ktoré vytvárajú vôľu právnickej osoby.³ Podľa ust. § 71 ods. 1 Obchodného zákonníka likvidáciu vykonáva štatutárny orgán ako likvidátor, ak zákon neustanovuje alebo spoločenská zmluva, prípadne zakladateľská listina alebo stanovky neurčujú inak. Ak štatutárny orgán nie je ustanovený alebo nemá ustanoveného žiadneho člena, alebo ak likvidátor nie je vymenovaný bez zbytočného odkladu, vymenuje likvidátora súd. Z legálneho vymedzenia likvidátora je zrejmé, že ide o organizačný útvar obchodnej spoločnosti, ktorý vzniká *ex lege*, pretože každá obchodná spoločnosť v likvidácii musí mať likvidátora. Jeho funkciu vykonáva *ex lege* štatutárny orgán, ak zákon neustanovuje alebo spoločenská zmluva, prípadne zakladateľská listina, alebo stanovky neurčujú inak. Pokiaľ nie je likvidátor ustanovený, v takomto prípade operuje Obchodný zákonník s ingerenciou súdu. Likvidátorovi pritom prináleží zákonom vymedzená pôsobnosť, t. j. uskutočniť likvidáciu obchodnej spoločnosti, v procese ktorej kreuje a reprezentuje vôľu obchodnej spoločnosti. Z uvedeného môžeme konštatovať, že likvidátor je orgánom obchodnej spoločnosti. Považujeme za dôležité uviesť, že vstupom spoločnosti do likvidácie nezaniká funkcia štatutárnych orgánov. Na likvidátora však prechádza, v medziach ust. § 72 Obchodného zákonníka, ich pôsobnosť konať v mene spoločnosti, t. j. uskutočňovať úkony smerujúce k naplneniu účelu likvidácie. V predmetnom rozsahu likvidátor rozhoduje tak o obchodnom vedení, ako aj koná za spoločnosť navonok. Iba v prípade, ak likvidátor svoju funkciu nevykonáva (nie je ustanovený), alebo ak sa skončila jeho funkcia a nie je ustanovený nový likvidátor, dochádza k „resuscitácii“ pôsobnosti štatutárnych orgánov (podľa § 68 ods. 5 Obchodného zákonníka), avšak taktiež len v rozsahu obmedzenom na účel samotnej likvidácie.⁴ Ustanovením likvidátora do funkcie prechádza na neho pôsobnosť štatutárnych orgánov konať v mene spoločnosti, pričom jeho úkony smerujú výlučne k likvidácii spoločnosti. Obchodný zákonník zároveň obsahuje spôsob ustanovenia likvidátora, pričom dispozitívne ustanovenie umožňuje upraviť si túto otázku v interných

² Uznesenie NS ČR 27 Cdo 1135/2017 zo dňa 28.02.2018

³ PELIKÁNOVÁ, I. In ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. A kol. Obchodní právo. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 92-93.

⁴ Pozri bližšie: Uznesenie Krajského súdu v Plzni 2 Cdon 680/1997 zo dňa 30. 6.1999 „Fyzická osoba, jež je statutárním orgánem právnické osoby – podnikatele (§ 13 odst. 1 obch. zák.), nemá právo jednat jménem této právnické osoby – podnikatele ve sporu, který s ní vede. Jestliže právnická osoba nemá statutární orgán, oprávněný jejím jménem jednat, soud jí může stanovit opatrovníka pro řízení. Není-li plná moc, udělená advokátu, omezena jen na řízení před soudem určitého stupně a obsahuje-li zmocnění k podávání opravných prostředků, je tím prokázáno právo advokáta vystupovat v odvolacím i dovolacím řízení jako zástupce účastníka.“

dokumentoch spoločnosti (spoločenská zmluva, zakladateľská listina, stanovky atď.). V prípade, že sa tak nestalo, nastupuje právomoc súdu vymenovať likvidátora.⁵ Ako sme už uviedli, likvidátor je orgánom spoločnosti, ale nie je jej štatutárnym orgánom. Akcentujeme preto, že aj po vstupe spoločnosti do likvidácie trvá napr. jej povinnosť podľa príslušných ustanovení Obchodného zákonníka po tom, čo zaniká funkcia člena štatutárneho orgánu, zvoliť nového člena, obzvlášť s prihliadnutím na ust. § 66 ods. 1 Obchodného zákonníka.⁶

Podľa ust. § 72 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodného zákonníka v znení neskorších predpisov pri výkone tejto pôsobnosti plní záväzky spoločnosti, uplatňuje pohľadávky a prijíma plnenia, zastupuje spoločnosť pred súdmi a inými orgánmi, uzaviera zmiery a dohody o zmene a zániku práv a záväzkov. Nové zmluvy môže uzavierať len v súvislosti s ukončením nevybavených obchodov. Likvidátor zabezpečuje priebeh poslednej fázy života spoločnosti, pretože v súlade s ust. § 68 Obchodného zákonníka zánik spoločnosti má dve etapy. V prvej etape sa spoločnosť zrušuje niektorým zo zákonom stanovených spôsobov a v druhej etape zaniká ku dňu zápisu jej výmazu do obchodného registra. Až do dňa výmazu trvá obchodná spoločnosť ako právnická osoba a môže teda svojimi vlastnými úkonmi nadobúdať práva a povinnosti a má aj procesnú spôsobilosť.⁷ Jednou zo základných povinností spoločnosti, ktorá vstúpila do likvidácie ku dňu svojho zrušenia, je podať návrh na zápis zmien do obchodného registra – vstup spoločnosti do likvidácie, spolu s návrhom na zápis zmeny obchodného mena spoločnosti a osoby likvidátora spoločnosti. Tento návrh podáva likvidátor, ktorým môže byť fyzická, ako aj právnická osoba.

Z pohľadu nášho záujmu považujeme za dôležité ust. § 72 Obchodného zákonníka, ktoré, ako uvádza O. Ovečková, na jednej strane určuje pôsobnosť likvidátora (t. j. rozsah jeho oprávnenia ako štatutárneho orgánu) a na strane druhej povinnosti likvidátora v rámci vykonávania likvidácie. V zmysle predmetného ustanovenia likvidátor robí v mene spoločnosti len úkony smerujúce k likvidácii spoločnosti, pri výkone tejto pôsobnosti plní záväzky spoločnosti, uplatňuje pohľadávky a prijíma plnenia spoločnosti, zastupuje spoločnosť pred súdmi a inými orgánmi, uzaviera zmiery a dohody o zmene zániku práv a záväzkov, pričom nové zmluvy môže uzavierať len v súvislosti s ukončením podnikateľskej činnosti. Najvyšší súd Slovenskej republiky v jednom zo svojich rozhodnutí uvádza, že *výpočet aktivít likvidátora je demonštratívny a má dvojaký význam. Na jednej strane určuje pôsobnosť likvidátora (t. j. rozsah jeho „konateľského oprávnenia“) a na druhej strane vymedzuje povinnosti likvidátora v rámci vykonávania likvidácie... Celá činnosť likvidátora však jednoznačne smeruje k hospodárnemu využitiu a rýchlemu speňaženiu majetku likvidovanej spoločnosti.*⁸ Najvyšší súd Českej republiky v inom rozhodnutí uvádza: *„Nové zmluvy môže likvidátor uzavierať len v súvislosti s ukončením podnikateľskej činnosti, alebo ak je to potrebné na zachovanie hodnoty majetku spoločnosti, alebo na jeho využitie, nejde však o pokračovanie v prevádzke podniku.“*⁹

Funkciu likvidátora obchodnej spoločnosti vykonáva *ex lege* štatutárny orgán likvidovanej spoločnosti, ibaže zakladateľský dokument spoločnosti, alebo jej stanovky takúto možnosť vylučujú, alebo upravujú inak. V prípade, že likvidátor nie je ustanovený, tak automaticky je likvidátorom štatutárny orgán resp. všetci jeho členovia, a to priamo zo zákona, pričom táto skutočnosť sa zapíše do obchodného registra. Ak zrušená spoločnosť nemá štatutárny orgán, vymenuje súd za likvidátora osobu zapísanú v zozname správcov. Likvidátorom obchodnej spoločnosti však môže byť aj iná osoba ako štatutárny orgán spoločnosti. Samotná spoločnosť môže ustanoviť do funkcie likvidátora spoločnosti osobu, ktorú si vyberie podľa vlastnej úvahy. Vo väčšine prípadov je to napríklad právny

⁵ Pri vymenovaní nového likvidátora súd postupoval v zmysle ust. § 71 ods. 4 Obch. zák., v zmysle ktorého vymenuje súd likvidátora z osôb, ktoré sú zapísané do zoznamu správcov podstaty vedeného podľa osobitného predpisu, a to vzhľadom na skutočnosť, že došlo napr. k výmazu konateľov spoločnosti, výmazu likvidátora spoločnosti a zároveň jediný spoločník nepreberá žiadne zásielky, teda ustanovenie takejto osoby za likvidátora spoločnosti by bolo neúčelné a súd je toho názoru, že takáto osoba by nemohla zabezpečiť riadny výkon funkcie likvidátora.

⁶ Pozri bližšie Uznesenie NS ČR zo dňa 14. 12. 2005 pod sp. zn. 29 Odo 149/2005.

⁷ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 2. 12. 2009, sp. zn. 1 Obdo V 43/2007.

⁸ Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 29. 1. 2008, sp. zn. 2 Cdo/215/2007.

⁹ Uznesenie Najvyššieho súdu Českej republiky zo dňa 25. 11. 2015, sp. zn. 29 Cdo/4747/2014.

zástupca obchodnej spoločnosti. Tu platí, že funkcia likvidátora vzniká jeho ustanovením do funkcie resp. dňom uvedeným v rozhodnutí spoločníkov,¹⁰ ktorý by mal byť zhodný s dňom zrušenia spoločnosti a jej vstupu do likvidácie. Aj v tomto prípade dochádza k zápisu likvidátora do obchodného registra, pričom zápis má rovnako deklaratórny charakter.¹¹ Ak nedôjde k zápisu na základe návrhu spoločnosti je príslušný registrový súd oprávnený vykonať zápis do obchodného registra prostredníctvom konania o zosúladenie údajov v zmysle ust. § 289 a nasl. CMP. Zápis do obchodného registra má deklaratórny účinok, nakoľko funkcia likvidátora vzniká dňom vstupu spoločnosti do likvidácie.¹² Likvidátorom spoločnosti môže byť s účinnosťou od 1.1.2002 tak fyzická, ako aj právnická osoba.¹³ Ako sme už uviedli likvidátorom môže byť fyzická aj právnická osoba, v takom prípade koná v jej mene štatutárny orgán.

Tu je na mieste pristiaviť sa pri osobe likvidátora. V prípade, že likvidátora ustanovuje do funkcie valné zhromaždenie, resp. jediný spoločník spoločnosti s ručením obmedzeným,¹⁴ ako likvidátor do úvahy pripadá člen štatutárneho orgánu, spoločník spoločnosti alebo *ad exemplum* právny zástupca spoločnosti. Samozrejme, do funkcie je možné ustanoviť aj viacerých likvidátorov, pričom je potrebné vymedziť aj spôsob ich konania. V prípade, keď likvidátora do funkcie ustanovuje súd, ako likvidátor pripadá do úvahy opäť člen štatutárneho orgánu alebo spoločník spoločnosti, avšak keď nie je možné za likvidátora ustanoviť ani jednu z týchto osôb, súd do funkcie likvidátora ustanoví osobu zapísanú v zozname správcov vedenom Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky.¹⁵ Pôsobnosť likvidátora je určená právnym predpisom, ktorý upravuje likvidáciu príslušného druhu právnickej osoby. Likvidátor je oprávnený v zásade na všetky právne úkony súvisiace s likvidáciou obchodnej spoločnosti a vedúce k výmazu spoločnosti z obchodného registra. Právna úprava zodpovednosti likvidátora za výkon jeho funkcie odkazuje na zodpovednosť štatutárnych orgánov za výkon ich funkcie. Zodpovednosti likvidátora sa podrobnejšie venujeme v 3. kapitole nesúcej názov *Povinnosť konať s odbornou starostlivosťou vs. pravidlo podnikateľského úsudku*. Podľa M. Kubinca je len akýmsi právnym úzom, že podstatou likvidačného procesu je postupné efektívne speňažovanie obchodného majetku zrušenej spoločnosti alebo družstva a plnenie jej záväzkov. Domnieva sa, že likvidácia by mala prebiehať na základe vopred vypracovaného, precízneho likvidačného plánu, ktorého obsahom by mali byť, okrem iného, všeobecné zásady likvidácie, práva a povinnosti likvidátora, schéma likvidácie, prehľad obchodného imania spoločnosti atď.¹⁶ Podľa Z. Jelínka ekonomický rozbor likvidácie spoločnosti je v procese likvidácie veľmi podstatný, pretože musí byť zrejماً výška likvidačného zostatku na konci procesu likvidácie, alebo spoločnosť musí disponovať minimálne finančnými prostriedkami na pokrytie všetkých nákladov likvidácie vrátane uspokojenia všetkých pohľadávok. Zváženie situácie spočíva najmä v ekonomickej analýze subjektu. Považujeme za dôležité uviesť, že likvidácia *in abstracto* nie je stavom krízy obchodnej spoločnosti a po uhradení všetkých potrebných výdavkov likvidácie (i odmeny likvidátora) a zaplatení všetkých pohľadávok vrátane všetkého ich príslušenstva voči subjektu, musí zvýšiť likvidačný zostatok aspoň vo výške nula eur. V súčasnosti sa však veľmi často stretávame s fenoménom, že množstvo likvidácií je prerušených likvidátorom podaním návrhu na vyhlásenie konkurzu, pretože až následne (počas likvidácie) likvidátor zistí predĺženie likvidovanej spoločnosti, podá bez zbytočného odkladu návrh na vyhlásenie konkurzu. V tejto súvislosti si však dovoľujeme uviesť, že už pred zrušením subjektu s likvidáciou by malo byť zrejماً všetkým osobám s účasťou v spoločnosti, že mal byť zo zákona podaný návrh na vyhlásenie konkurzu v znení súčasnej právnej úpravy podľa príslušných ustanovení zákona o konkurze a reštrukturalizácii. Inak vzniká likvidátorovi

¹⁰ § 153 ods. 1 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov

¹¹ KUBINEC, M.: Zrušenie obchodnej spoločnosti a družstva s likvidáciou. In: *Notitiae Novae Facultatis Iuridicae Universitatis Matthiae Beli Neosolii*, 7. Banská Bystrica: Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela, 2003, s. 55

¹² PATAKYOVÁ, M. a kol.: Obchodný zákonník. Komentár. 5. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2016, s. 397 až 398

¹³ § 71 ods. 1 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení účinnom od 1.1.2002

¹⁴ § 153 v nadväznosti na § 132 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

¹⁵ § 71 ods. 1, 2 a 4 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

¹⁶ Tamtiež.

podľa ust. § 72 ods. 2 Obchodného zákonníka, ktorý pri výkone svojej funkcie zistí predĺženie likvidovanej spoločnosti, povinnosť podať bez zbytočného odkladu návrh na vyhlásenie konkurzu. Ako uvádza M. Ďurica súbeh konkurzného konania a likvidácie je riešený v prospech konkurzu, pretože vyhlásením konkurzu na majetok likvidovanej spoločnosti sa likvidácia *ex lege* prerušuje.¹⁷ M. Kubinec dodáva, že v praxi to znamená, že po skončení konkurzného konania likvidátor opätovne pristúpi k likvidácii daného subjektu, a to za predpokladu, že zostal nejaký majetok, čo je v praxi skôr zriedkavá situácia. Mohlo by k nej dôjsť, ak počas konkurzu na majetok spoločnosti boli vylúčené niektoré veci, práva alebo iné majetkové hodnoty z konkurznej podstaty ako ťažko vymožiteľné pohľadávky, nepredajné veci atď.¹⁸

Funkcia likvidátora spoločnosti zaniká na základe viacerých objektívnych a subjektívnych skutočností. V prvom rade je jednoznačné, že funkcia likvidátora zaniká jeho smrťou a obmedzením spôsobilosti na právne úkony, v prípade, ak je likvidátorom fyzická osoba. Ak je likvidátorom spoločnosti právnická osoba, ktorá zanikne s právnym nástupcom, tak ďalej funkciu vykonáva tento právny nástupca, prípadne všetci právni nástupcovia, ak ich je viac. V prípade, že likvidátor, ako právnická osoba, zaniká bez právneho nástupcu, jej zánikom dochádza aj k zániku funkcie likvidátora.¹⁹ Ďalšími spôsobmi zániku funkcie likvidátora sú odvolanie z funkcie a vzdanie sa funkcie. Je preto nutné rozlišovať, či bol likvidátor do funkcie ustanovený rozhodnutím spoločníkov alebo bol vymenovaný súdom. Ak bol likvidátor vymenovaný súdom, nie je oprávnený vzdať sa tejto funkcie, avšak Obchodný zákonník mu umožňuje, aby podal na súd návrh na odvolanie z funkcie odôvodnený tým, že nikto od neho nemôže spravodlivo žiadať, aby vykonával túto funkciu. Ak likvidátora do funkcie ustanovil jediný spoločník resp. spoločníci spoločnosti, je oprávnený vzdať sa funkcie likvidátora, pričom vzdanie sa funkcie musí byť spoločnosti preukázateľne doručené, na to aby nadobudlo svoju účinnosť. Likvidátor, ktorý odstúpil zo svojej funkcie, je povinný upozorniť likvidovanú spoločnosť, v prípade, že jej hrozí vznik škody a odporučiť jej vykonať preventívne opatrenia s cieľom predísť vzniku škody.²⁰ Každopádne nech dôjde k zániku funkcie likvidátora akýmkoľvek z týchto spôsobov, má subjekt, ktorý rozhodol o zániku jeho funkcie, resp. subjekt, ktorý ho ustanovil do funkcie povinnosť nahradiť ho novým likvidátorom. To neplatí v prípade, ak funkciu likvidátora vykonáva viacero osôb, pričom k zániku funkcie nedošlo u všetkých týchto osôb.

2 Práva a povinnosti likvidátora

Obchodný zákonník určuje pôsobnosť likvidátora spoločnosti a jeho úlohy pomerne stručne. Táto úprava sa nachádza v ust. § 72 až § 75 Obchodného zákonníka. Obchodný zákonník vymedzuje pôsobnosť likvidátora jednak formou generálnej klauzuly, jednak jednotlivými čiastkovými povinnosťami.²¹ Vo všeobecnosti môžeme povedať, že likvidátor koná v mene spoločnosti len v rozsahu účelu likvidácie spoločnosti.²² Jednotlivé povinnosti likvidátora by sme mohli rozdeliť do niekoľkých skupín.

¹⁷ ĎURICA, M. Likvidácia spoločnosti. In: Patakyová, M. a kol. *Obchodný zákonník, Komentár, 4. vydanie*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 352.

¹⁸ KUBINEC, M. *Zrušenie obchodnej spoločnosti a družstva likvidáciou*. In: *Notitiae Novae Facultatis Iuridicae Universitatis Matthiae Belii Neosolii*, 7. Banská Bystrica: Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela, 2003, s. 51–66.

¹⁹ ĎURICA, M.: Zrušenie, likvidácia a zánik obchodných spoločností (3. časť). In: *Justičná revue*. Roč. 56, č. 1 (2004), s. 19

²⁰ Podľa ust. § 71 ods. 6 Obchodného zákonníka návrh na odvolanie likvidátora z funkcie môže podať na súd akákoľvek osoba, ktorá na tom má právny záujem, pričom nie je rozhodujúce, akým spôsobom bol likvidátor ustanovený do funkcie. Pri podaní takéhoto návrhu osoba musí preukázať nielen právny záujem na odvolaní likvidátora z funkcie, ale aj skutočnosť, že likvidátor porušuje povinnosti vyplývajúce mu z príslušných právnych predpisov.

²¹ DVOŘÁK, T. *K některým otázkám spojeným s osobou likvidátora kapitálových obchodních společností*. In: *Právník*. 2000, roč. 139, č. 8, s. 767.

²² V tejto súvislosti uvádzame do pozornosti právnu úpravu Českej republiky, ktorá v ust. § 187 ods. 1 zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů vymedzuje účel

Po prvé sú to úkony, ktorými dochádza k faktickému ukončovaniu vzťahov spoločnosti a najmä k ukončovaniu jej činnosti. Do tejto kategórie by sme zaradili plnenie záväzkov likvidovanej spoločnosti, uplatňovanie pohľadávok a s tým súvisiace prijímanie plnení, zastupovanie likvidovanej spoločnosti navonok, aj pred príslušnými súdmi a inými orgánmi, uzatváranie zmliev a dohôd o zmene, prípadne zániku práv a záväzkov likvidovanej spoločnosti, či uzatváranie nových zmlúv na ukončenie aktívnych obchodov. Do tejto skupiny by sme mohli tiež zaradiť povinnosť likvidátora podať návrh na vyhlásenie konkurzu likvidovanej spoločnosti v prípade, ak zistí, že spoločnosť je predĺžená.²³

Po druhé sú to oznamovacie a notifikačné povinnosti voči tretím osobám. Sem zaradujeme povinnosť likvidátora oznámiť veriteľom likvidovanej spoločnosti, že spoločnosť vstúpila do likvidácie. Keďže sa môže stať, že účtovná a iná evidencia spoločnosti nie je úplná a likvidátor tak nemusí mať prehľad o všetkých veriteľoch likvidovanej spoločnosti, musí zabezpečiť, aby sa o likvidácii spoločnosti dozvedeli aj takíto možní veritelia. Preto má povinnosť oznámiť vstup spoločnosti do likvidácie aj prostredníctvom zverejnenia výzvy v Obchodnom vestníku s tým, že si veritelia majú prihlásiť pohľadávky voči likvidovanej spoločnosti. Lehota na prihlásenie pohľadávok musí byť aspoň trojmesačná.²⁴

Po tretie sú to povinnosti súvisiace s účtovníctvom likvidovanej spoločnosti. Likvidátor spoločnosti plní tieto povinnosti počas celého priebehu likvidácie. Pri vstupe spoločnosti do likvidácie má likvidátor povinnosť zostaviť tzv. likvidačnú účtovnú súvahu, a to ku dňu vstupu do likvidácie. Z likvidačnej účtovnej súvahy likvidátor zistí stav majetku spoločnosti, či likvidácia prichádza do úvahy v tom zmysle, že je možné zabezpečiť uspokojenie veriteľov.²⁵ V prípade, že spoločník spoločnosti si od likvidátora vyžiada informácie týkajúce sa imania spoločnosti, je likvidátor povinný mu tieto informácie poskytnúť. Pri skončení likvidácie likvidátorovi vzniká povinnosť zostaviť účtovnú závierku, a to ku dňu skončenia likvidácie. Ďalej likvidátor musí vyhotoviť konečnú správu likvidátora a návrh na rozdelenie majetku, ktorý zostal po skončení likvidácie, likvidačného zostatku, pričom všetky tieto tri dokumenty súvisiace s ukončením likvidácie musia byť schválené príslušným orgánom spoločnosti, valným zhromaždením, resp. jediným spoločníkom vykonávajúcim funkciu valného zhromaždenia v súlade s ust. § 132 Obchodného zákonníka. V tejto súvislosti Obchodný zákonník oprávňuje likvidátora na to, aby zvolal valné zhromaždenie spoločníkov, ktoré má schváliť účtovnú závierku, konečnú správu likvidátora a návrh na rozdelenie likvidačného zostatku. V prípade, že ani po opakovanej výzve likvidátora nedôjde k schváleniu týchto dokumentov, resp. nedôjde ani k vyjadreniu sa spoločníkov k týmto dokumentom v ich potrebnom počte, uplatní sa zákonná fikcia schválenia účtovnej závierky, konečnej správy likvidátora a návrhu na rozdelenie likvidačného zostatku, a to po uplynutí jedného mesiaca odkedy likvidátor doručil spoločníkom opätovnú výzvu alebo odkedy sa konalo zasadnutie orgánu, ktorý mal tieto dokumenty schváliť. Likvidátor následne uloží likvidačný zostatok do notárskej úschovy v súlade s ust. § 65 zákona č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov.²⁶ V prípade, že došlo k schváleniu dokumentov či už bežným spôsobom, alebo prostredníctvom zákonnej fikcie, je nutné zabezpečiť uspokojenie všetkých veriteľov a až následne je možné vyplatiť jednotlivým spoločníkom ich podiel na likvidačnom zostatku. V prípade, že počas likvidácie dôjde k pochybnostiam o nejakej pohľadávke veriteľa a je možné predpokladať v tomto smere súdne konanie, je likvidátor povinný zabezpečiť vyplatenie tejto v budúcnosti možno oprávnenej

likvidácie spoločnosti, pričom „účelom likvidácie je vyporiadať majetok zrušenej právnickej osoby, vyrovnáť dlhy veriteľom a naložiť s čistým majetkovým zostatkom, ktorý vyplynie z likvidácie podľa zákona“. Bližšie spracované: Husár, J. *Úprava likvidácie právnickej osoby v SR a ČR*. In.: Justičná revue. 2013, roč. 65, č. 2, s. 225 a 226.

²³ § 72 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

²⁴ § 73 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

²⁵ DURICA, M. *Zrušenie, likvidácia a zánik obchodných spoločností (3. časť)*. In: Justičná revue. 2004, roč. 56, č. 1, s. 22.

²⁶ § 74 a § 75 ods. 1 a 2 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

pohľadávky a až následne po jej zabezpečení je možné vyplatiť spoločníkom ich podiely na likvidačnom zostatku.²⁷ Týmto úkonom dochádza reálne k ukončeniu likvidácie.

Po štvrté sú to povinnosti voči registrovanému súdu. Do tejto skupiny môžeme zaradiť jednak úkony súvisiace so vstupom spoločnosti do likvidácie, jednak úkony súvisiace s ukončením likvidácie a následným výmazom spoločnosti z obchodného registra. Likvidátor má povinnosť zabezpečovať aktualizáciu údajov zapísaných v obchodnom registri o spoločnosti. Do obchodného registra zapisuje uvedené skutočnosti na základe návrhu na zápis zmeny zapísaných údajov o spoločnosti do obchodného registra.²⁸ V tomto návrhu uvedie deň, ku ktorému bola spoločnosť zrušená a vstup do likvidácie k tomuto dňu. Takisto navrhne zapísať seba, ako osobu likvidátora. V súvislosti s likvidáciou navrhne aj zápis zmeny obchodného mena s dodatkom „v likvidácii“. Táto povinnosť platí len v prípade, že dochádza k zrušeniu spoločnosti a jej vstupu do likvidácie na základe rozhodnutia spoločníkov. Ako dochádza k nútenému zrušeniu spoločnosti s likvidáciou, zápis týchto skutočností zabezpečuje príslušný registrový súd. Likvidátor spoločnosti má povinnosť podať aj návrh na výmaz spoločnosti z obchodného registra. Obchodný zákonník pritom určuje lehotu, v rámci ktorej je likvidátor povinný podať návrh na výmaz zapísanej osoby z obchodného registra.²⁹ Táto lehota predstavuje 90 dní odo dňa schválenia likvidačných dokumentov, t. j. účtovnej závierky, konečnej správy likvidátora a návrhu na rozdelenie likvidačného zostatku. Tieto dokumenty je likvidátor povinný priložiť k návrhu do obchodného registra.³⁰ Ako uvádza Csach a Galandová, likvidátor má tri základné funkcie, ktoré by mal v procese likvidácie naplniť, t. j. zistiť aktíva a pasíva obchodnej spoločnosti, speňažiť aktíva obchodnej spoločnosti, uspokojiť veriteľov a ako citovaní autori zdôrazňujú, popri tom všetkom chrániť záujmy spoločnosti a spoločníkov.³¹ Podľa ust. § 72 Obchodného zákonníka likvidátor robí v mene spoločnosti len úkony smerujúce k likvidácii spoločnosti, ide o demonštratívny výpočet úkonov likvidátora v mene spoločnosti. Pri výkone tejto pôsobnosti plní záväzky spoločnosti, uplatňuje pohľadávky a prijíma plnenia, zastupuje spoločnosť pred súdmi a inými orgánmi, uzaviera zmiery a dohody o zmene a zániku práv a záväzkov a vykonáva práva spoločnosti. Nové zmluvy môže uzavierať len v súvislosti s ukončením nevybavených obchodov, alebo ak je to potrebné na zachovanie hodnoty majetku spoločnosti alebo na jeho využitie, ak nejde o pokračovanie v prevádzke podniku. Likvidátor je oprávnený konať v mene spoločnosti tiež vo veciach zápisu do obchodného registra. Ak je vymenovaných viac likvidátorov a zo zmlúv o výkone funkcie nevyplýva nič iné, má túto pôsobnosť každý likvidátor. V praxi nemožno ani vylúčiť, aby za určitých okolností konali v mene spoločnosti v likvidácii členovia štatutárneho orgánu. Ust. § 70 ods. 3 Obchodného zákonníka určuje, že táto pôsobnosť na likvidátora prechádza iba „v rámci ust. § 72 Obchodného zákonníka“ a vyjadruje tým iba skutočnosť, že iné úkony za spoločnosť, ktorá je v likvidácii, činiť nemožno. Nemožno teda vyvodiť, že by členom štatutárneho orgánu zostávali iba „zvyšné“ oprávnenia (oprávnenia konať v mene spoločnosti v likvidácii) pri úkonoch mimo rozsahu vymedzené ustanovením § 72 Obchodného

²⁷ ĎURICA, M. Likvidácia spoločnosti. In: PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár*. 5. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2016, s. 407.

²⁸ Uvedené vyplýva zo zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov, zákona č. 530/2001 Z. z. o obchodnom registri v znení neskorších predpisov a vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 25/2004 Z. z., v znení neskorších predpisov, ktorou sa ustanovujú vzory tlačív na podávanie návrhov na zápis do obchodného registra a zoznam listín, ktoré je potrebné k návrhu na zápis priložiť. Jednotlivé formuláre je možné nájsť na internetovej stránke Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky. Formuláre na zápis zmeny údajov do obchodného registra pre podania v elektronickej podobe. [online] [cit. 2019-04-15]. Dostupné na: <<https://www.justice.gov.sk/Stranky/Obchodny-register-SR/Formulare-na-zapis-zmeny-do-obchodneho-registra-pre-podania-v-elektronickej-podobe.aspx>>.

²⁹ Formuláre na výmaz údajov z obchodného registra pre podania v elektronickej podobe. [online] [cit. 2017-11-11]. Dostupné na: <<https://www.justice.gov.sk/Stranky/Obchodny-register-SR/Formulare-na-vymaz-z-obchodneho-registra-pre-podania-v-elektronickej-podobe.aspx>>

³⁰ § 71 a § 75 ods. 2 a 5 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

³¹ CSACH, K. GALANDOVÁ, M. In: OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník. Veľký komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, s. 639 a nasl.

zákonníka. Nie je preto vylúčené, aby za určitých okolností zastupovali spoločnosť v likvidácii členovia štatutárneho orgánu, a tak to je nielen dovtedy, kým spoločnosť nemá vymenovaného/ustanoveného likvidátora (§ 68 ods. 5 *in fine* Obchodného zákonníka), ale spravidla aj vtedy, ak nebude likvidátor oprávnený konať v jej mene pre konflikt záujmov. *Per analogiam* v intenciaciach ust. § 13 Obchodného zákonníka fyzická osoba, ktorá je štatutárnym orgánom právnickej osoby (podnikateľa), nemá právo konať v mene takejto právnickej osoby (podnikateľa) v spore, ktorý s ňou vedie. V tomto kontexte uvádzame, že ustanovenie opatrovníka napr. právnickej osobe aj v trestnom konaní predstavuje taký zásah do vnútorných pomerov právnickej osoby, ktorý by mal byť krajným riešením (*ultima ratio*) a je namieste k nemu prikrčiť až vtedy, keď nie je možné odstrániť rozpory medzi štatutárnym orgánom a spoločnosťou inak a zároveň neexistuje iný člen orgánu, ktorý je oprávnený konať v mene spoločnosti alebo konať za spoločnosť.³² Odvolanie likvidátora súdom (s odkazom na ust. § 71 ods. 6 Obchodného zákonníka, podľa ktorého: „Bez ohľadu na spôsob určenia likvidátora môže súd na návrh osoby, ktorá na tom osvedčí právny záujem, odvolať likvidátora, ktorý porušuje svoje povinnosti, a nahradiť ho inou osobou.“) je na mieste len vtedy, ak porušuje svoje povinnosti závažným spôsobom, či ich porušuje opakovane. Iba drobné či nevýznamné porušenie povinností, ktoré riadny priebeh likvidácie nenarušujú, dôvodom pre odvolanie likvidátora nie sú. Ak nevyhotovil likvidátor súpis majetku, poprípade nezostavil otváraciu súvahu ku dňu vstupu do likvidácie pri vstupe družstva do likvidácie (tzv. likvidačnú účtovnú súvahu) podľa ust. § 74 Obchodného zákonníka bez toho, aby mu v tom bránili objektívne okolnosti, ide o závažné porušenie jeho povinností, a to platí aj vtedy, ak likvidátor nesplnil povinnosť poskytnúť prehľad o imaní každému členovi družstva, ktorý oň požiadal. Ak nerešpektuje likvidátor neodkladné opatrenie zakazujúce mu nakladať s majetkom družstva, taktiež porušuje závažným spôsobom svoje povinnosti. Ďalej pre ilustráciu uvádzame, ak je osoba vykonávajúca funkciu likvidátora zo svojej funkcie príslušným orgánom (spoločnosťou) odvolaná, alebo ak jej zanikne funkcia likvidátora v dôsledku iných právnych skutočností, napr. jej vzdania sa funkcie, zaniká aj záväzkový právny vzťah medzi takouto fyzickou osobou a spoločnosťou, ktorý bol založený jej vymenovaním do funkcie likvidátora. Keďže zo znenia právneho predpisu nevyplýva nič iné, je potrebné otázku trvania povinnosti likvidátora zasiať spoločníkom (ešte za existencie obchodnej spoločnosti, ktorej prináleží *ex lege* právna subjektivita). Pokiaľ nevyplýva z uzavretej zmluvy o výkone funkcie či iných zákonných ustanovení niečo iné, je osoba vykonávajúca funkciu likvidátora spoločnosti po zániku funkcie povinná plniť povinnosti likvidátora zásadne len vtedy, ak sa vzdá svojej funkcie (resp. vypovedá zmluvu o výkone funkcie) podľa ustanovenia § 66 ods. 1 Obchodného zákonníka a v kontexte ust. § 575 ods. 2 Obchodného zákonníka, ak ide o opatrenia, bez ktorých by tejto spoločnosti hrozila škoda, na čo ju likvidátor mal upozorniť, a ak nemôže tieto

³² Pozri bližšie: *Jmenování opatrovníka dle § 165 odst. 2 o. z. představuje zásah soudu do vnitřních poměrů právnické osoby, který je krajním řešením (ultima ratio), k němuž je na místě přikročit až tehdy, není-li možné důsledky rozporu mezi zájmy člena statutárního orgánu a právnické osoby překlenout jinak.*

Má-li právnická osoba jiného člena orgánu, který je oprávněn za ni jednat (člena statutárního orgánu či likvidátora), nebo byl-li právnické osobě jmenován opatrovník (který je oprávněn za ni jednat) z jiného důvodu, nelze jmenovat opatrovníka podle § 165 odst. 2 o. z. (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4384/2015). K tomu pozri aj: usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4235/2013. V našich podmienkach ide o ust. § 27 ods. 7 zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov: „Ak právnická osoba nemá štatutárny orgán, nezvolí si zástupcu podľa odseku 2, ak nie je určená iná osoba v lehote podľa odseku 6, alebo ak právnickej osobe alebo jej zástupcovi preukázateľne nemožno doručiť písomnosti, predseda senátu a v prípravnom konaní sudca pre prípravné konanie uznesením ustanoví právnickej osobe opatrovníka spravidla z radov advokátov. Inú osobu ako advokáta možno ustanoviť za opatrovníka len s jej súhlasom. Uznesenie o ustanovení opatrovníka sa doručuje tomu, kto je ustanovený za opatrovníka a ak to povaha veci nevyklučuje, aj právnickej osobe. Proti uzneseniu o ustanovení opatrovníka je prípustná sťažnosť.“

opatrenia spoločnosť urobiť pomocou iných osôb a taktiež za podmienky, ak požiada spoločnosť likvidátora o to, aby vykonal on potrebné opatrenia.³³

V inom prípade sa súd zaoberal posúdením otázky oprávnenia likvidátora podať návrh na výmaz spoločnosti z obchodného registra napriek skutočnosti, že toho času prebiehal spor o náhradu škody vzniknutej spoločnosti, ktorá bola v likvidácii. Súd prípad uzavrel s odôvodnením, že rozhodnutie o takomto postupe patrí úplne do pôsobnosti likvidátora, ktorý zaň nesie zodpovednosť. Ak by však týmto postupom spôsobil spoločnosti škodu, môže sa spoločnosť, prípadne po jej zániku bývalí akcionári, domáhať jej náhrady podľa všeobecných ustanovení o náhrade škody. Konštatoval, že nejde teda o právnu otázku, ktorá by dovolacím súdom doteraz nebola vyriešená *inter alia* aj s odkazom na uznesenie NS ČR z 27. 4. 2005, sp. zn. 29 Odo 540/2004. Návrh na vyhlásenie konkurzu môže v mene právnickej osoby podať štatutárny orgán alebo jeho člen. Štatutárny orgán môže tento návrh podať len v mene právnickej osoby a nie vo svojom mene. V prípade, že je dlžník v likvidácii a pôsobnosť štatutárneho orgánu prejde na likvidátora, povinnosť podať návrh na vyhlásenie konkurzu prechádza na likvidátora. Táto povinnosť je zakotvená aj v ust. § 72 ods. 2 Obchodného zákonníka. K povinnosti likvidátora podať návrh na vyhlásenie konkurzu likvidovanej spoločnosti súd v inom prípade judikoval: „Aby mala význam obrana dlžníka, že nie je v úpadku formou insolventcie, pretože vstúpil do likvidácie, v ktorej riadne pokračuje, je nutné, aby sa dlžník dostal do omeškania s platením splatných pohľadávok svojim veriteľom len preto, že vstúpil do likvidácie, v ktorej riadne a včas pokračuje. Pokiaľ má dlžník, ktorý je právnickou osobou v likvidácii záväzky po lehote splatnosti len preto, že likvidátor v počiatočnom štádiu likvidácie zostavuje otváraciu likvidačnú súvahu a súpis majetku bez zbytočného odkladu, je takmer nemožné to uzavrieť tak, že je dlžník v úpadku v zmysle ust. § 3 ods. 1 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj „ZKR“), pretože znakom úpadku je byť neschopný plniť svoje záväzky po dobu dlhšiu ako 30 dní. Pokiaľ ale dlžník neplatil splatné pohľadávky už pred vstupom do likvidácie, vstup do likvidácie nebráni záveru, že dlžník je v úpadku. Vstup dlžníka – právnickej osoby do likvidácie a skutočnosť, že likvidátor bez zbytočného odkladu začal robiť kroky smerujúce k likvidácii, môže mať pri úvahe o úpadku dlžníka význam len za predpokladu, že dlžník sa dostal do omeškania s platením splatných pohľadávok svojim veriteľom iba preto, že vstúpil do likvidácie, v ktorej riadne a včas pokračuje.“

3 Povinnosť konať s odbornou starostlivosťou vs. pravidlo podnikateľského úsudku

Ďalším (podľa môjho názoru) zaujímavým je prípad³⁴ z kategórie starostlivosť riadneho hospodára versus pravidlo podnikateľského úsudku. Ako sme už v texte uviedli, likvidátor je orgánom *sui generis*, pričom povaha konania likvidátora je analogická povahe konania štatutárneho orgánu likvidovanej obchodnej spoločnosti. *Ex lege* totiž dochádza k prechodu pôsobnosti štatutárneho orgánu na likvidátora a zároveň k obmedzeniu rozsahu jeho pôsobnosti. Podľa ust. § 71 ods. 7 Obchodného zákonníka za výkon svojej pôsobnosti zodpovedajú likvidátori tým istým spôsobom ako členovia štatutárnych orgánov. Z predmetného ustanovenia možno extrahovať, že likvidátor má obdobne ako člen štatutárneho orgánu fiduciárne povinnosti (povinnosť lojality voči spoločnosti, povinnosť konať s odbornou (resp. náležitou) starostlivosťou). Na existenciu fiduciárnych povinností

³³ Podľa ods. 4 predmetného ust. Obchodného zákonníka vo veci činnosti uskutočnenej odo dňa výpovede do jej účinnosti a uskutočnenej podľa ods. 2 predmetného ust. Obchodného zákonníka mal by likvidátor (analogicky ako mandatár) mať nárok na úhradu nákladov podľa § 572 a na časť odplaty primeranej výsledku dosiahnutému pri zriaďovaní záležitosti. Na strane druhej je potrebné podotknúť, že rozhodnutie o priznaní odmeny či zálohy na ňu je teda vylúčené z pôsobnosti likvidátora, pričom citované ustanovenie zakladá právo (nie povinnosť) orgánu, ktorý likvidátora vymenoval, resp. ustanovil do funkcie (súdu alebo orgánu spoločnosti), priznať mu právo na vyplácanie zálohy na odmenu. Bez príslušného rozhodnutia súdu alebo orgánu, ktorý likvidátora vymenoval, právo na poskytnutie zálohy likvidátorovi nevzniká. Pritom nie je zásadne porušením povinností likvidátora, ak časť aktív (peňažných prostriedkov) spoločnosti predbežne vyčlení na ich následné vyplatenie ako zálohy na odmenu likvidátora. Dokiaľ mu však právo na vyplatenie zálohy na základe rozhodnutia príslušného orgánu (súdu) nevznikne, nie je oprávnený si ju vyplatiť.

³⁴ Uznesenie NS ČR č.k. 29 Cdo 3028/2009 zo dňa 30.11.2010

likvidátora sa viaže rovnaká miera zodpovednosti ako pri členoch štatutárnych orgánov. Podľa J. Duračinskej člen štatutárneho orgánu potrebuje určitý rozhodovací priestor (pri dodržaní svojich povinností). Podľa jej názoru pri svojom rozhodovaní by mal člen štatutárneho orgánu sledovať v prvom rade podnikateľské záujmy, predovšetkým z dlhodobého hľadiska a rozhodovať sa pre tie podnikateľské možnosti, ktoré sú na hospodársky prospech spoločnosti, napr. pri kapitálových spoločnostiach je očakávaná primeraná návratnosť investovaného kapitálu.³⁵ Na strane druhej je potrebné položiť si otázku, či na likvidátora možno aplikovať pravidlo podnikateľského úsudku – *business judgement rule*? Ak pod pojem odborná starostlivosť možno subsumovať výkon vedomej rozhodovacej činnosti, na základe dostatočného množstva informácií, v dobrej viere, odborne, profesionálne, v prospech spoločnosti bez preferovania vlastných záujmov a vychádzajúc z racionálneho základu, ako sme už uviedli, likvidátor je povinný konať s odbornou starostlivosťou. Hoci povinnosti likvidátora nespádajú do rámca rozhodnutia prijatých pri výkone podnikateľskej činnosti spoločnosti a likvidátor uskutočňuje len úkony smerujúce k likvidácii obchodnej spoločnosti a *primum* v nás evokuje nemožnosť aplikovať pravidlo podnikateľského úsudku. Na druhej strane súznenie pravidla konať s odbornou starostlivosťou a podnikateľský úsudok nás nútiť k podrobnejšej analýze. Podľa Joskovej likvidátor je pri svojej činnosti nevyhnutne nútený zvoliť niektorú z viacerých možností a jeho rozhodovanie nesie určitú mieru rizika. Ako príklad uvádza speňaženie majetku likvidovanej spoločnosti, keď sa jeden spôsob môže javiť výhodnejší ako iný. Dôvodí preto, že aj likvidátorovi by mal byť ponechaný priestor na uváženie vo vzťahu k opatreniam, ktoré v likvidovanej spoločnosti prijíma.³⁶ Na strane druhej Josková ďalej dôvodí Bredolom³⁷, podľa ktorého musia byť však splnené podmienky, a to, že pôjde o rozhodnutie podnikateľa, pod ktoré zaraďujeme voľbu medzi viacerými alternatívnymi podnikateľskými postupmi a neistý budúci vývoj. V tejto súvislosti je zároveň veľmi dôležité poznamenať, že pod podnikateľské rozhodnutie nemožno subsumovať plnenie povinností likvidátora *ex lege*. Za obhájiteľný záujem spoločnosti v likvidácii pritom možno považovať ukončenie činnosti obchodnej spoločnosti pri plnom uspokojení nárokov veriteľov a dosiahnutie maximálnej výšky likvidačného zostatku. Za rozhodujúci okamžik považuje moment *ex ante*, kedy je takéto rozhodnutie uskutočnené, samozrejme za predpokladu, že koná informovane, v dobrej viere a lojálne vo vzťahu k likvidovanej spoločnosti. Požiadavka lojality vyplýva z podstaty zastúpenia, správy cudzieho majetku a predstavuje povinnosť uprednostniť záujem spoločnosti. Z uvedeného možno extrahovať, že aj na likvidátora je možné, za splnenia uvedených podmienok, aplikovať pravidlo podnikateľského úsudku. Pravidlo podnikateľského úsudku máme v našom právnom poriadku zakomponované v znení ust. § 135a ods. 3 Obchodného zákonníka³⁸, v zmysle ktorého konateľ (štatutárny orgán) nezodpovedá za škodu, ak preukáže, že

³⁵ DURÁČINSKÁ, J. Povinnosť starostlivosti riadneho hospodára alebo povinnosť odbornej starostlivosti z hľadiska právnej komparatistiky Dny práva 2012 – Days of Law 2012. Brno, Masarykova univerzita 2013 [cit. 2019-03-20] Dostupné na: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/Bermudskytrojuhelnik/DuracinskaJana.pdf

³⁶ JOSKOVÁ, L. Důsledky porušení povinností. In: JOSKOVÁ, L., PRAVDOVÁ, M., ZACHARDOVÁ, L. *Likvidace obchodních společností. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 58.

³⁷ BREDOL, M. Die Rechtsstellung der Abwickler einer Aktiengesellschaft Gesellschaftsrechtliche und vertragsrechtliche Aspekte. Baden-Baden: Nomos, 2010, s. 235 In: JOSKOVÁ, L. *Důsledky porušení povinností*. Podľa: JOSKOVÁ, L., PRAVDOVÁ, M., ZACHARDOVÁ, L. *Likvidace obchodních společností. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 58.

³⁸ V tejto súvislosti poukazujeme aj na znenie ust. § 194 ods. 5 a 7 Obchodného zákonníka. Podľa J. Duračinskej v slovenskej právnej úprave je v ust. § 194 Obchodného zákonníka povinnosť lojality členov predstavenstva zahrnutá pod povinnosť konať s náležitou starostlivosťou. V tejto súvislosti sa formulácia § 135a Obchodného zákonníka odlišuje od formulácie § 194 Obchodného zákonníka v tom, že konateľom spoločnosti § 135a Obchodného zákonníka stanovuje povinnosť „konať s odbornou starostlivosťou a v súlade so záujmami spoločnosti“, bez ich subsumovania pod pojem náležitej starostlivosti. Pozri bližšie aj: DURÁČINSKÁ, J. Povinnosť starostlivosti riadneho hospodára alebo povinnosť odbornej starostlivosti z hľadiska právnej komparatistiky Dny práva 2012 – Days of Law 2012. Brno, Masarykova univerzita 2013 [cit. 2019-03-20] Dostupné na: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/Bermudskytrojuhelnik/DuracinskaJana.pdf

postupoval pri výkone svojej pôsobnosti s odbornou starostlivosťou a v dobrej viere, že koná v záujme spoločnosti. Uvedené pravidlo vzhľadom na preraktovaný výklad (podľa nášho názoru) je možné *per analogiam legis* aplikovať aj na orgán obchodnej spoločnosti likvidátora. Za uvedeného predpokladu tak pripadá do úvahy možnosť likvidátora liberovať sa v prípade, ak preukáže, že postupoval pri výkone svojej pôsobnosti s odbornou starostlivosťou a v dobrej viere, že koná v záujme spoločnosti, t. j. za existencie obráteného dôkazného bremena. Podľa princípu civilného sporového konania zakotveného v čl. 8 zákona č. 160/2015 Z.z. Civilného sporového poriadku strany sporu sú povinné označiť skutkové tvrdenia dôležité pre rozhodnutie vo veci a podprieť svoje tvrdenia dôkazmi, a to v súlade s princípom hospodárnosti a podľa pokynov súdu. Za aplikácie uvedeného princípu, by tak bolo ťarchou obchodnej spoločnosti preukázať, že likvidátor nekonal s odbornou starostlivosťou. V praxi však obchodná spoločnosť len veľmi zriedkavo operuje takýmito dôkaznými prostriedkami, zatiaľ čo likvidátor disponuje príslušnými znalosťami aj podkladmi. S porušením odbornej starostlivosti je spojená povinnosť solidárne nahradiť ujmu, ktorá vznikla. Likvidátor je povinný konať s odbornou starostlivosťou a lojálne, napr. pokiaľ by odmietol uznať a uspokojiť „zjavne dôvodnú“ pohľadávku veriteľa a vystavil by tým spoločnosť prípadnému súdnemu sporu o jej vymoženie, túto svoju povinnosť poruší. Otázka, ktorá však zostáva nezodpovedaná je, kedy je pohľadávka dôvodná? Likvidátor totiž môže byť subjektívne presvedčený, že uplatnená pohľadávka nie je dôvodná z najrôznejších príčin, napr. že neexistuje, je premičaná, zanikla v dôsledku započítania, zmluva, na základe ktorej mala vzniknúť, je neplatná, alebo že za spoločnosť konala osoba bez potrebného oprávnenia, uplatnenie pohľadávky je v rozpore s dobrými mravmi alebo zásadami poctivého obchodného styku a pod. Odpoveď na otázku, či bola určitá pohľadávka uplatnená dôvodne, tak môže vyplynúť až v priebehu súdneho konania, resp. z právoplatného rozhodnutia súdu. Podľa nášho názoru likvidátor by preto nemal niesť zodpovednosť za to, že bol subjektívne presvedčený, že pohľadávka nebola uplatnená dôvodne a konal tak lojálne voči likvidovanej spoločnosti, a ak by súd následne dospel k záveru, že bola zjavne dôvodná, mal by likvidátor požívať ochranu pravidla podnikateľského úsudku. Ďalej, ako sme už v texte uviedli, ide o postup speňaženia majetku likvidovanej obchodnej spoločnosti, kedy rozhodovanie likvidátora nesie značnú mieru rizika.

4 ZÁVER

Hoci na likvidátora prechádza v likvidácii obchodnej spoločnosti pôsobnosť štatutárneho orgánu konať v mene spoločnosti, nemožno dospieť k záveru, že vymenovaním sa likvidátor stáva štatutárnym orgánom spoločnosti. Ten vymenovaním likvidátora nezaniká a vykonáva ďalej činnosti v tom rozsahu, ktoré neprešli na likvidátora. Na neho prechádza pôsobnosť robiť úkony v mene spoločnosti smerujúce k likvidácii spoločnosti a ďalej je oprávnený konať v mene spoločnosti, napr. aj vo veciach zápisu do obchodného registra. Štatutárny orgán teda aj naďalej koná v mene spoločnosti s ohľadom na tie úkony, ktoré nesmerujú k likvidácii spoločnosti a vykonáva činnosti smerom dovnútra spoločnosti. V praxi to však znamená, že štatutárnemu orgánu nezostanú takmer žiadne právomoci, s výnimkou zvolávať valné zhromaždenie. V súčasnosti možno vymedzenie pôsobnosti vo vzťahu štatutárny orgán vs. likvidátor považovať za vágne, pretože právna úprava umožňuje rôzny výklad vo vzťahu štatutárny orgán vs. likvidátor a v doktríne neexistuje generálna zhoda na tom, aké kompetencie prechádzajú na likvidátora a ktoré naďalej zostávajú štatutárnemu orgánu. *Pro futuro* je preto vhodné, aby zákonodarca zvažil možnosť precizovania predmetnej právnej úpravy. Pravidlo podnikateľského úsudku vo vzťahu k likvidátorovi, ktoré bolo predmetom analýzy v 3. kapitole je základným stavebným kameňom trhového hospodárstva. *Business judgement rule* je určitým zmäkčením tvrdosti zákona. Potencionálna absencia tohto pravidla by mohla vyústiť do neprimeranej zákonnej represie spočívajúcej v náhrade škody, v ručení atď. Z iného uhla pohľadu je však potrebné uviesť, že člen orgánu obchodnej spoločnosti subsumujúci likvidátora, ktorý pri vynaložení odbornej starostlivosti zistí, že nie je schopný plniť si svoje povinnosti *ex lege*, má v takejto situácii vyvodiť dôsledky sám voči sebe. Toto pravidlo možno označiť aj ako *safe harbour* tzv. bezpečný prístav pre likvidátora, ktorý konal s odbornou starostlivosťou a lojálne voči spoločnosti, ako sme už zdôraznili, pri tzv. podnikateľských rozhodnutiach. Z aplikácie tohto pravidla vyplýva, že súd zásadne nemôže hodnotiť podstatu rozhodovania orgánu a jeho dôsledky, ale sa musí uspokojiť s posúdením, či došlo k riadnemu procesu rozhodovania orgánu. Tu je dôležité poznamenať, že ak by šlo o konanie nelojálne voči

spoločnosti, proces rozhodovania tak nikdy nemožno považovať za riadny, pretože nelojálne konanie je neobhájiteľné.

Použitá literatúra

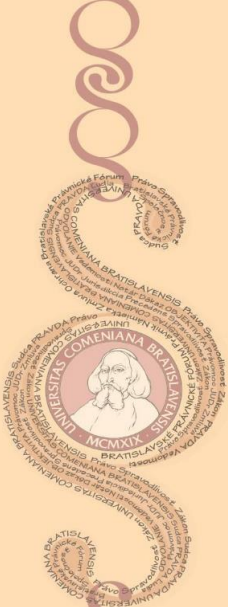
- CSACH, K., GALANDOVÁ, M. In: OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník. Veľký komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. 3192 s.
- ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. A kol. *Obchodní právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 736 s.
- DURAČINSKÁ, J. Povinnosť starostlivosti riadneho hospodára alebo povinnosť odbornej starostlivosti z hľadiska právnej komparatistiky Dny práva 2012 – Days of Law 2012. Brno, Masarykova univerzita 2013 [cit. 2019-03-20] Dostupné na: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/Bermudskytrojuhelnik/DuracinskaJana.pdf
- ĎURICA, M. *Zrušenie, likvidácia a zánik obchodných spoločností*. 3. časť. In: Justičná revue. 2004, roč. 56, č. 1.
- HUSÁR, J. *Úprava likvidácie právnickej osoby v SR a ČR*. In: Justičná revue. 2013, roč. 65, č. 2.
- JOSKOVÁ, L. Důsledky porušení povinností. In: JOSKOVÁ, L., PRAVDOVÁ, M., ZACHARDOVÁ, L. *Likvidace obchodních společností*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 208 s.
- KUBINEC, M. In: MAMOJKA, M. a kol. *Obchodný zákonník. Veľký komentár*. 1. zväzok. Bratislava: Eurokódex, 2016. 1087 s.
- KUBINEC, M. *Zrušenie obchodnej spoločnosti a družstva likvidáciou*. In: Notitiae Novae Facultatis Iuridicae Universitatis Matthiae Beli Neosolii, 7. Banská Bystrica: Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela, 2003. s. 51-66.
- OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár*. Bratislava: Iura Edition, 2005. 2192 s.
- PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár*. 5. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2016, s. 1696.
- ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha: C. H. Beck. 2016. 1544 s.

Použitá právne predpisy

- Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok.
- Zákon č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok.
- Zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Kontaktné údaje

JUDr. Jana Strémy, PhD.
jana.stremy@flaw.uniba.sk
Katedra obchodného a hospodárskeho práva
Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave
Šafárikovo nám. č. 6
P.O. BOX 313
810 00 Bratislava
Slovenská republika



BRATISLAVA LEGAL FORUM
BRATISLAVSKÉ PRÁVNICKÉ FÓRUM

2019

